

నవరత్న సంజీవి

నవరత్న సంజీవియంటే—నాణ్యములగనినొడి మానవులకొరకు
 తుడిచిదివ్విన మహావధరాజము. పిల్లలముద్దు మూటగట్టు ముక్కు
 లకు బొక్కలు బాదిపించి కంగారుచేతుడు. ఆకంగారంతయు నీరంగాడు
 నవరత్న సంజీవి రాసిన సంగతి గనుగొనితీరును. రక్తము న్యవించును.
 చీమువట్టుడు మున్నుతువనరుములేడు! అదియిదియుననేల గాయములకు
 గండ్రొడ్డలి. తేలుబాధ తెగటాడు నజ్జీము. తామరను భ్రానముచే
 యు తావని. కాలిన గాయములకు విధించు వినిశిక్ష. నోరులేని జాబ్బ
 యు. తురులేనిరాజు. పదమలేనికత్తి. జోడులేనిరాకు. పాణిములేని పో
 రాటము. చురుకుగల కూరును. రోగముల జయించినవీరును. మాను
 ముంతుడు గొనితెచ్చిన సంజీవికన్న ఎందుచిరెల్లెక్కువ పనికేయగలిగి
 నది గనుకనే “నవరత్న సంజీవి” యైనది. ఆనేకుహిమాచలవర్ణంతయు
 యుండందరు వాడవలసినదే. తత్వభేదంబున దీనికక్కరలేదు. ఖరీదు
 0—క—0 వాడువిధము ముందుతో వుంటుంది.

నవరత్న సంజీవి అందు కంపెనీ

వీరేశలింగం హైస్కూలురోడ్,

ఇస్మైలుపేట, రాజమండ్రి.

మహాపతివ్రతలకథలు,

ప బ్లి ష థ్సు:
స న్ లై టు బు క్కు డి పో,
రాజమండ్రి.

విషయ చూచిక .

పేజీ

1. అననూయాదేవి చరిత్రము	1
2. నీతి చరిత్రము	6
3. సావిత్రి చరిత్రము	13
4. చంద్రమతి చరిత్రము	21
5. దమయంతీ చరిత్రము	26
6. ఆరుంధతి చరిత్రము	32
7. సరస చరిత్రము	36
8. నళినీదేవి చరిత్రము	38
9. సునీతి చరిత్రము	41
10. జయప్రద చరిత్రము	45
11. లోహమద్ర చరిత్రము	51
12. సంద్యాపతి చరిత్రము	54
13. చారుమతి చరిత్రము	58
14. దేవహూతి చరిత్రము	60
15. చంద్రవదన చరిత్రము	62
16. సురభి చరిత్రము	65
17. అమృతవల్లి చరిత్రము	69
18. సుమతి చరిత్రము	73
19. ప్రభావతి చరిత్రము	76
20. పుష్పవేణి చరిత్రము	80
21. సుముఖ చరిత్రము	83

౧ అనసూయాదేవి చరిత్రము.

పూర్వకాలంబున నష్ట ఋషులలో వేదాన్నికగన్న అత్యున్నతమహామహిమను తిరమూర్తులుగూడ ఆత్మశిష్యులను బొందునట్లు మహాతపంబుచేసి సంకల్పసిద్ధికొంది యన్నియాశ్రమములలో గృహస్తాశ్రమము శ్రేష్ఠంబుయెంచి సుగుణభియు, సద్గుణములగనియు నగు ననసూయనుద్వాహమాడి సుఖంబుగ గాలంబుగనువుచుండె.

అమ్మహాపతివ్రతయు పతియే దైవమని యెంచుచు బ్రతీసేనయే పరమభాగవతసారముగా మదినుంచుకొని పతితోడినే లోకమనియు, పతియే దైవమనియు పతియే తనకు సద్గతియనియు దలంచుచు నాధుండు మేల్కాంచకమున్నతానులేచి పతిపాగంబులంటి భక్తిప్రసత్తులతో సాదసేవనాచరించి, తీర్థమాడి, పరిశుభ్రంబులగు నీర్కావిధో వతులధరించి, అనుదితంబులగు నాభరణంబులధరించి, శుచిరూపియై మనోవాక్కాయకర్మల నతినిసేసేనించుచు, భర్తనేకువలేవగనే యాచరింపదను మతివడసి పాకశాలకేళిచచనంబుగావిచి అభ్యాగతులతో భక్తి విసేషం బుప్పల్లి యతిభి సత్కారపురస్కారంబుగా భర్తకువడించి, భర్తచేవిడువబడిన శేషాన్నమును దానుమక్కి పరమసాధ్వీయమన కాలంబుదోయుచుండె.

అంత అత్యున్నతనింబులు యామెయుపచారంబులు దనిసి మిక్కిలి సంతోషించి “చాణక్యీయా ! నీవునిర్మలమనస్సుతోనా చరించు యుపచారంబులకేనంతయు సంతసిందినాడను. నీకిష్టంబుగు వరంబు

గోరుమిచ్చెదననుటయు సంకులకా సాధ్యమణి చెచ్చెనిజనాధునితో నిట్లనియె. " ఎద్దాని వలన సకలమానవ నాగీమణులలో మేలుఖనియ గునో, ఎద్దానివలన యేరికినిగూడ నందరాని మోక్షలక్ష్మీస్థానమల వశుచున్నదో, ఎద్దానివలన సురాసురులనుగూడినిర్జింపగల శక్తిగలుగో ఎద్దానివలన భార్యభర్తకు హృదయానురాగ లతయగుచున్నదో, ఏది యీశ్వరాదులకుగూడా యెన్నరాని జంజూటమై గనబడుచున్నదో అట్టిపాతివ్రత్య పృథానాటు నన్ను బాయకుండు నట్లనుగ్రహింపుడు.

అనవుడు యత్రీయిట్లు చెప్పందొడంగె. " యువిదా! నజ్జుకోవి దా ! నుజనసమ్మతమగు పాతివ్రత్యంబునిన్ను బాయకుండుగాక ! అదియెట్లందువేని పురుషునకు పూర్వపుణ్యపరి పక్షమున రామభక్తియు నిశ్చలతత్వంబును గుడుదుచుండు. అట్టితత్వంబుతో నాత్మారాముండే రాముండై దాండవించు. ఇక ఆత్మారాముండన ప్రకృతికి లింగశరీరము నుబొంది తనువునందుండు పగమాత్ముండు జీవాత్మతోనంబంధము గల్పించుకొని జీవాత్మనెప్పుడు సంజోషింపచేయుచుండును. పగమాత్మ తనయానందమును దానుబొందుచు జీవాత్మకు ఆనందమును దోహదమును గల్పించుచుండును. ఇదలతయు భక్తులయొక్క పరిమహస్యంబుల వేదాంతచూర్ణముగోనున్నది.

ఇక స్త్రీలనంగతి ఇన్నికిని యాధానభూతిమాలగు జీవాత్మ పగ మాత్మలవిడిచి నిశ్శయును నాకాగుడనగు నన్నునీవు పూజింపుడు, సిరా కారునినేను పూజింపుట జీయింపుచు నుందువేనినీవు భూమ్యాకా శంబు మొదలగు పంచభూతములను త్రిమూర్తులును, సూర్యచంద్రాదులు వేయేల? సమస్తలోకంబులును నీమహత్వంబునకు వెనుకంజియని యేనాయుద్దేశము. కావుననోకలికీ! భరతఖండమునందుపతివ్రతలున్నారని చాటుటకోయని నీపతివ్రతామొగ్గ విశువకమున్నే పరిమళించుచున్నది.

అప్పుడు అనసూయ యతిమహామునితోసల్లు పలికె. భగవధా రాధ నాచింతనాపరులగు తమకు భాగ్యవగుట నాపూర్వనందితార్థము గాక మరొండుగాదు. తమయనుగ్రహమేనాకు సర్వవిధముల నూత యగుగాక.

ఇట్లుభర్తను బ్రసంసించి మహాపతివ్రతయు, సుజనమిత్రీయు, సు గుణగుణపాత్రీయు నగు నాయనసూయాదేవి యాశ్రమంబుననుండి సు ఖంబుగా గాలంబుగనుపుచునుండ. నొక్కనాడు బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వర్లు, సరస్వతీ, గౌరీ, లక్ష్మీ వమేతులై, వృషభగరుడ మరాళ నారూ ఢులై మహామ్మేరు పర్వతంబునకేగ నుద్యుక్తులై యేగుతరి మధ్యనీల త్రియాశ్రమంబునమీసించినతరి వాహనంబులు చలనంబులుడిగి యాశ్ర మపాఠములనిలిచె. అట్లువాహనంబులు చలనంబులు లేకనిలిచియుండుటకు కారణంబేమని మడినూహించినవారలై తిమ్మూర్తులు యద్భుతాశ్చర్యమానసులై గరుత్మంతుని జీరి యీ! స్వామిభక్తిమరీణా! గరుత్మంతా! యిచ్చట మీరెల్లరు చలనంబు లుడిగి నిలుచుటకు గతంబెయ్యది? ఇందు నేదేనియు మాహేంద్రజాలముండియుండెనా? ఇందిరాసుందరులు గలమావాహనంబులనే చేతవ్యవహారంబులుగా జేయగల మాహేంద్రజాలపు విద్య గొప్పదియే? అనినుడివిన విరించి సిరంబువంచి గరుత్మంతుడు యిట్లు నుడివె

“స్వామీ! తిమ్మూర్తక పావనులగు తిమ్మూర్తులను గూడా స్తంభింపజేసిన నీమహత్తు నొక్క ప్రతివ్రతామ తల్లిదిగాఁ జోచడిని. ఆశ్రమంబు జూడ యన్నివిధముల నేను జెప్పిన చొప్పున నొప్పుచు న్నది. ఆయమ పతివ్రతాగ్నిశిఖలే మమ్ముల నిట్లు స్తంభభూతులజేసె. కనుక నోదేవరా! ఆమె పతివ్రతాగ్ని జౌజ్వల్యమానమై యాకాశంబు నంటి మీకును మాకును నడ్డంబుగలిగించిన యాసాధ్యమతల్లినిఁ జూచి నమస్కరించి జోహారు లొనరించి వత్తమురండ”ని దెలిపిన గరుడుని వాక్యంబుల కలరి, నామూర్తిప్రయం బాశ్రమంబు జూచువేడక

యత్రియాశ్రమంబు జేరిరి. అట్లు జేరిన త్రిమూర్తులును నాయత్రి యర్ఘ్యపాద్యాది విధుల బూజించి వడ్డిపోవేతంబుగ భోజనంబులిక గుతూహలుడై యనసూయ కాజ్ఞాపించ భర్తయాజ్ఞ శిరంబున నిను కొని, భోజనపదార్థంబులు రుచులుట్టిపడుచున్నట్లు తయారుచేసి త్రిమూర్తులకు వడ్డింపబోయిన నాత్రిమూర్తు లిట్లనిరి.

“తల్లీ! సుగుణకల్పవల్లీ! నీ విట్లు వడ్డించిన మేము యెవగ మున్ను భుజించువారముగాము. మాకెవరై తే వడ్డించెదరో వారు వస్త్రవిహీనులై వడ్డించినగాని మేము భుజింపనొల్లము. మీకు సత్కారధర్మముదక్కదు. గాన నోయమ్మా! నీ నట్లు శేయంగలదానవేని జేయుము. లేకున్న నిప్పటికీ వడ్డనముగింపు మనుటయు నన నా యన సూయ భర్తయనజ్ఞ వడసినదై వివస్త్రయై పంచాక్షరీమంత్రముతో బాటు నాధుని మదినిస్మరించి చేతవడ్డన పాత్రీధరించినంత మాత్రమున నాత్రిమూర్తులు బాలకులై పాలకోతకు వెదకులాడుచుండిరి.

అంత సమ్మహామునిపుంగవుండు యీ యాశ్చర్యంబునుగాంచి యబ్బురపడుచుండగా యనసూయ భర్త కిట్లనియె.

“దేవా! నీమువ్వురున్న సన్న మనభంగమొనరింప నేతెంచి సవారలే గాని సదయవ్పాదయంబుతో మనయిగట గుడువనచ్చినవారు గారు. వారు గృత్రిమన్వభానమతో పరీక్షింపవచ్చి పరిధివింపఁ బడిరి. వారి చాకచక్యముచేతనే వారిట్లు బాలకులైరి. పాలనశేయవలసిన వారు బాలకులైరే? బోకింబులెట్లు నివాసిహజెందునో? కావున నో పౌణిపీయా! దీనికింత యబ్బురపాలు నంగనేల? ఈబాలకుల నిప్పటి నుండి బోషించుభారము నాభుజస్కందమున నిడుకొనవలసియున్నది; గాన వీరల కుయ్యాలలగల్పించి బువ్వంబు మెక్కించి నిద్రబుచ్చి వచ్చెద శెలవిండ”ని భర్తనువేడి భర్తచే యనుజ్ఞాతురాలై యా మువ్వుర బాలకులనిద్రబుచ్చి తనపనియంతయుముగించిభర్తపజ్జంజేరె.

ఇట్లు గొన్ని దినములు గతించ మూర్తిత్రయముయొక్క యిల్లాండ్రగు లక్ష్మి, సుస్వతి, చావ్యతి మున్నగు పరివార మంతయు కలగుండువడి దిక్కులుపరికించి మక్కువగల పాశ్రేయ్యములు రాక గాన మిం చింతించి, దెలుసుపరికించి, బిక్కమొగంబులువైచి, యత్రీయాశ్రీ మంబు కడకేగ నుద్వక్తులై యయ్యమై యత్రీయాశ్రీమంబున సమీ పిదిరి. అట్లు వచ్చిన మూర్తి త్రయము భార్యలంగని “తెల్లు లారా” యేటి కిట్లు కాలిండుకనే దయచేసితిరి? మీరాకచే మద్దహం బు పాననంబుమ్రొ. మహోర్కైతే నానోమలుపండె. నాయదృష్టంబుఫలిం చెనని యాదేవదేవుని భార్యల సభిమతించి గూర్చుండ యానంబుల గల్పించి వారలనిట్లు పక్షింపం దొడంగె.

“తెల్లులారా! నేదాతీతులగు నను భర్తలే యిట్లు పోకంబునం గల స్త్రీల ననమానపంచ నామట దేవీన్యాయంబు కంట న్వభావం బున నన్ను పరిభవింపవచ్చి తామే పాభవమండరి. కృతీను భావమే లేకున్న నిట్లు చిన్నబిడ్డలుగా నెట్లు నురు? తెల్లులారా! మీరే యాన తిండు. అదిమూర్తులై నాతే మాత్రీము చే పద్దుశీనా? చూడు డు. మీపతులగతులు చిన్నబిడ్డలై యడ్డాలలో నుండవలసినవారుగా నైరి. అన నా త్రీమూర్తుల భార్యలిట్లుగి. “తల్లీ! నీమహత్తు సకల సంపత్తుల కాకరంబు. నీమహిమంబు యచ్చుశిమేధా సమన్వితంబు నీ మహాత్మ్యమును దెలియనేక యిట్లుచరించిన వీరిల క్షమించి దోసగు లు మన్నించి కరుణించి కటాక్షింపుము. మాపతులరక్షించి పతిభిక్షం దయసీయుము. అన అనసూయ యిట్లనియె.

“అమ్మలారా! మీకమ్మని పలుకులు నామనంబునకు సంత సంబు కలిగించినది. మున్నొక్కసారి నారదమానీంద్రుండు నాశీలంబు నరీక్షింపనెంచి రాళ్ళుదెచ్చి గుడ్డిగానేచి యియ్యమనుటయు భర్త యనుగ్రహముగల భామలకెందును సాధ్యంబులులేవుగాన నాధుని

యనుజ్ఞచే రాళ్లు గుగ్గిళ్ళుగా మార్చి యిచ్చితిని. నేడిది పెండవ వర్యా యము పరీక్షకు. మానవతియొక్క శీలంబు యేనాటికి గుంటువడదు. కాననో మాననతి మణులారా! పతివ్రతలై పగమ పుణ్యోపార్జనానక్త చిత్తులగు భర్తలగొలుచుచు మీరిగా భర్తల నేలుకొనుడని యాబాలు ర నవయావనులజేసి వారి జేతుల కందిచ్చె.

కాననో భరతఖండ భాగ్యరాశులారా! అనయాయా మహాదేవి పతివ్రతయైయ్యే, భగవంతుల పసిపాపలగాజేసిన దన్నసంగతిమదివిడి మమకారములరోసి పగమపతివ్రతలై దత్తాత్రేయుఁ వంటి పుత్రులంగ ని భరతఖండము పరువు నిలిపెదరుగాక!

సంపూర్ణము

౨ సీత చరిత్రము.

త్రొల్లి శ్రీశాయగంబున దశరథుండచు రాజు అయోధ్యానగ రంబును బరిచాలించుచు నిత్యసత్యవ్రతానుష్ఠానపరుండై మూర్తీ భవించిన ధర్మ దేవతయో యన సోల ధర్మ సువిచారుండై గాలంబు గడ పుచుండె అన్నియుం గల మూలదేవత పుత్రీపుత్రీకా సంతతి యొందు మాత్రమే కొంతి వడియుండుటచే యీ లి వింతించి పుత్రీకా మేష్ఠి యొగముజేసి యందు పాయసంబులు ముగ్గుర భార్యలకిచ్చి వారియగు వరుసగా రామలక్ష్మణ భగవతి శిశువులను నలుగురు పుత్రుల గాంచి యభేచ్ఛం రాజ్యముఁ జేయుచుండెను.

ఇట్లుండ గౌశికుని జన్మంబు గాచుటకుఁ గౌశికుఁడు వేడఁగా రామలక్ష్మణుల యొగ రక్షణార్థము బంపఁగా మధ్య నొకశిలరామ పదంబుచే నాతియై గన్పట్టుటయుఁ గురువుండేరి గురువరా! యాయమ

యిట్లు రాయయగుటకుఁ గతంబెయ్యది యానతియ వేడెడ " నన విశ్వామిత్రుండు " పశ్చాత్! యీమె అతిమృతము మహామహునిభార్య ఇందునిచే మోసగింపఁబడిన కతన యీమె కీశావ్యంబు దట్టించె. నీవలన తిశ్నాపంబువాసె. ఇక మీదట తాటకా సంహారంబును, మారీచ సుబాహులపథయునైన యనంతరంబు మిథిలానగరంబునకేగు దమురం"డని యానతిచ్చునంతలో బ్రహ్మాండాకారముగఁ యొకయు వతి వచ్చుటయు దాని-బరిమార్చ బ్రోహించుటయు దానిందెగ నేసి, మారీచసుబాహుల వీచమడంచి మిథిలానగరంబునకేగ వ.సిద్ధులై ప్రయాణోన్ముఖులైరి. ఇకముందు సీత చరిత్రమును దిలకించ పాఠకు లుత్సహించుచుండురుగాన సీతచరిత్రమును యథాస్థి వర్ణించెదము.

తొల్లిత్రేతాయుగంబు వేదవలీ పట్టణంబను నొకపురవరంబు సకలశుభంబుల కాస్పదంబై, శ్రీలకాకరంబై యొప్పురుచుండె. అందు వేదవిదుండను విప్రుడు వేదాధ్యయనముజేయుచు సుఖంబుండె. ఆతని కొక్క సురూపసుందరి నుదయంబుండె. ఆమెకు వేదవతియను నామకరణముంది యామెకుకూడా వేదాధ్యయనమే పరమావధిగా వేద మంత్రీ పఠనములచేతనే యామెచునంబుగూడా భగవదాయత్తంబగు నట్లు వేదవిదుండు జేయగలిగెను. ఆమె రానురాను క్షీరపక్షులచాకరుని మాడ్కి యభివృద్ధిజెంది యఖలవిద్యలయందు నారితేరి వివాహవయ స్కయయ్యెను.

ఆత నొక్కనాడు తండ్రి కూతుంజూచి "తల్లీ! నీకు యుక్త వయస్సు వచ్చినది. ఇక చమత్సరంధ్యలు వినర్జించి నీచిత్తమువచ్చిన భర్తనొక్కని వరించి పుట్టినింటికిని మెట్టినింటికిని యశంబుగూర్చి మా కీర్తినల్లకను దశదిశల బ్రాకునట్లు జేయుము" ని గూతునడుగుటయు నామె యిట్లు జవాబొసంగె.

“అండీ! అహరిహంబులును నీవు యేరినిగురించి యీ వేద గోష్ఠి ప్రారంభించితివో, వీమహనీయుడు భక్తజనసులభుడో, ఎవ్వని నామచింతనముచే ననకనందవాది మునులు సద్గతినందిగో, ఏవీరు కథలు అనంతచింత సాగరిమును దరింపఁజేయు నొకయో యట్టి శ్రీమహావిష్ణుని నేనువరించియుంటి. సాధ్యమగునేని నాకులగూర్పుము. అసాధ్యమని యాలోచించితివా తపంబున కుత్తరవిమ్ము. అంతియేగాని యితరులను వరింపను. ఇదియే నాప్రతిజ్ఞ” యని నుగివిన వేదవిదుం డద్భుతాశ్చర్యచూసనుండై తనయ కిట్లనియె.

“అమ్మా! వేదవతీ! నేనహారాత్రంబులు జింతించినను నాటి నూడి నేటికి నిదర్శనమే మృగ్యమైయుండగా యట్టి మూర్తిని నీయట్ల యెదుటబెట్టి నీకంట గట్టుటయన్న నాకును యీనందసాధాయమే? కాని వేలకువేలు సంవత్సరాలు దపస్సుచేసినను దొంకనియట్టి శ్రీమన్నారాయణమూర్తిని నేనెట్లు నీకుగూర్తునా యని చింతించెద బ్రహ్మకై ననలవికాని యాతని సాన్నిధ్యము మముబొంట్లు శేరగలుగుదురా? ఆతని దక్క యింకెన్న నెనను గోరి సుఖంబుండుము. లేదందువా? మహాతపస్సుచేసి శ్రీమన్నారాయణుని బడయఁగలిగితివా యంతకన్న వేరొందుభాగ్యమా? యీ రెండు కోర్కెలతో నీకేదియిష్టమో యది యాచరింపు” ముకుటయు నామి యట్లే గానిమ్మని దపస్సునకు లోయె ను అట్లు దపస్సునకుఁ బోయి యుగ్రంబగు దపంబాచరించుచుండె.

ఒకానొకసమయంబుఁ పౌలస్త్య బ్రహ్మపుత్రుండగు రావణుండు విషయాలోబుండ నొక్కపర్వతంబునకు జని యచ్చట యామెకేడనుండుటచే విఫలమనోంధంబుతోయింటికి వేంచేయుచుండెను. అమధ్యదారి యందుగల పర్వతమునందు బాలచంద్రునిఁ దలఁదన్న సోయగమఁగల వేదవతీ మానముద్రదాల్చి దపంబాచరించునానింగని మోహాన్ని

దుండై గవయనుకొంచిన వేదవతి పరునిమేను సోకర యీతను వేలయని
యశువుల విడుచుటయు, యీనూనము యంగీకార సూచకమే యని
యెంచి యామెను రథంబుపై నిమగ్నియై యేగుతరి నారమంజూదారి
నేతెంచుచు “ఓయీ! వెజ్జిరావణా! ఇదేమోయీ! చచ్చినశవమును
రథంబుపై నిమగ్నియై మోసికొని పోవుచుంటివి, యని నువ్వుటయు
యా కళేబరంబును యచ్చగియుండి నివసనేముటయు నెరియొక కౌల్యిలో

యచ్చటి శిశువువొకటి పుత్రులూపమా క్కొట్టుకొని చూడుట కనుకొని
యాబాలనెత్తి రావణుని కొలుపు కూటమునకు దెచ్చి యాసాధ్వీ
భాముని యెమటఁ బెట్టిరి. ఆతఁడు యీబాలను జూచుచుండగా “నీత
పుట్టె లంకకు చేరువచ్చె” నని యంబువీధిని యాకాశవాణి బలుకుట
యు యాబాలను జంప నుకొంచిన మంతులు వారించి యామెకొక
పేటికయందు భద్రపించి సముద్రమునందు విడిచి పుచ్చిరి. ఆపేటిక
తిన్నగా మిథిలానగర పరిసరస్థానమున జేరి యొకచెట్టు వేళ్లలోఁ
జక్కి యుండిపోయె.

అంతగొన్నింత కాలమేగింతరి జనకుడు వ్యసనాయము నాచరిం
చుతరి నాగటి చాలున లభించిన దగుటచే “నీత” యను నామకరణ
ముంచి సాకుచుండె.

అట్లుండ గొంతకాలమునకుఁ గౌశికునిఁ జన్నముఁ గాచిన శ్రీరా
మమూర్తి మిథిలానగరంబున కేగుదెంచి హరవిల్లు విరచి నీతను బెండ్లా
డి, నీతతోబుట్టువుల వన యన్నదమ్ములను నుద్వాహంబు చేయించి,
యయోధ్యకు వచ్చుచు మధ్య పరశురాముందాక్కొని యాతనికి గర్వ
భంగముజేసి.యయోధ్యకువచ్చి సుఖం బుండిరి.

ఇట్లు కాలంబు గడపుచుండ ముదుసలి యగుటచే దండ్రి దశ
రథమహారాజు రామునకుఁ బట్టాభిషేకము గావించ యత్నించి పురంబ

లంకరించుట మంధరయను తొందరగల యువతి కైకేయి కడకేగి రామపట్టాభిషేకమును గూర్చి వివరతార్థములతో విమర్శించి కైకేయి మున్ను తిప్పురాసుర సంహారముచందు కోగన వరములను యడుగుగల్గు జేసి దాను మెల్లగా యింటికిందారి పెట్టె.

దశరథుండు కైకేయింగని యామె యాగుటకు కారణంబారని మున్ను తానిచ్చిన వరముల నిచ్చెననుటయు యామె బాట్లు కోరుకొనెను. “దశరథ మహిమానీ! లేండు సరములతో మొగిది మర్పుశుక్రిండుగు భరతునకు చట్టము గట్టుటయు, నెండనది రాముండు సీతావిధో వతులు భరించి యుగ్రిననాటవుల జేరుటయు. ఇందున వినమేనియు దప్పింప వీలులేదు. ఇట్టచుయ్యెనేని యుచ్చెన సనుము. లేకున్న సీయగను మ' నుటయు దశరథుండు కొయ్యవారి బాట్లు బలికె.

తనీ! భరతునకు పట్టాభిషేకమే చేసెదను. గాని రామునకు యరణ్యావాస మెందుకు? దయయుంచి యాభయోర్కే వీడు మనుట యు యందులకు కైకేయి సమ్మతించక పట్టుచు జూపించుటయు రాముండు తల్లి కోర్కే నిచ్చు ననాటవులకు నీశాలక్షణ సమేతుడై యేగె.

అట్లు చని మహనీయులగు ఋషుల ద్వైతమును నారలచే సద్ధర్మముల వినుచు, పూజ్యజ్ఞేత్రముల స్నానముల జేయుచు కొంత దన్వరిగి యచ్చట పర్వతాల యేర్పరుచుకొని యందు వసింపుచుండగా శూర్పణఖ యను యువతి వచ్చి లక్ష్మణుని గోరుటయు యాతడు దాని ముక్కుజెవులం గోసిన యుగ్రిమూర్తియై యున్నగు ఖరుడు, దూషణుడు మొదలగు రాక్షసుల కోటానకొట్టు బంపించుటయు వారి సందర రాముం డొక్కడే యుక్కడంచుటయు, యవ్వార్తలం కాధీశుండగు రావణాసురునకు నీత సుహృదుల సుందరముల వర్ణించి చెప్పటయు ధూతండు మారీచ సహాయుడై బంగరులేడి రూపమును ధరించి నీతకు

వ్యామోహమును బుట్టించి దానింబట్టి దెమ్మని సీత జెప్పట తోడనే-
రాముండా లేడి కొరకు లక్ష్మణుని సీతకు గానలియుచు, దొరకెనా,
ప్రాణములతోడనే దెచ్చెను. లేకున్న యశువులఁ బొందుక దెచ్చి
యిచ్చెను. దాని వెంటఁగి గొంతమామీకు తరి గుప్పించి యెగసి
పోవుచుండును. దానిని నొక్క యమ్ముకోఁ బడచేసి ఁది “ హా !
లక్ష్మణా!” యని యరచి నిశ్చితాకాముకోఁ నేనొకఁడె.

“ హా ! లక్ష్మణా!” యను నాత్తానము వినుటతోడనే సీత
లక్ష్మణునిఁ జరి నత్తా! వింటివా నీయ న్నేదియో యుండుముఁజి
యుంది గా నెటచే నీనీ నీకు న్నీకు సహాయముగిమ్మునుటయు
లక్ష్మణుఁడు నాయ న్నీకు న్నీకు సహాయము యని యెన్నియైనను విక
దుష్టాపరాధ మొనరించి విచారక య న్న దొర్లొట్టి నులు.

అంత మామూలవేషగాని యగు మృగవైహుని రాన
ణుఁడు సీతనకుఁబచ్చి భవతి భిక్షాదేహి యనుటతోడనే సర్వవియని
యనుచు ముట్టి బెట్టుకొని ముష్కరుల కై నామె న్నే భూమికోఁ
గూడా వెల్లించి లవ నభగంబుల చింతించుకా నీ లవ గోనో
యె. కాన నీ సీతనుఁగొనుట ఁది వెంట నొకచో నీ నీ గా
పించుచు నుండు.

సీత న్నీ లక్ష్మణుని సహవా న్నీ నీ నీ నీ
మామిడించి నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ
యోజనమని నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ

ఇకని మృగవైహుని ముఁగిరి లక్ష్మణుని నామి కా
చి రావని యేను న్నీ గుంఘోమము కామగిట్టినియ న్నీ నీ
నీ నీ మిఁగిరి వికరి రావనియ న్నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ
దిగనిది నదియి. చూచుచును ముఁగిరియ న్నీ నీ నీ
తియ న్నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ నీ

ఇట్లుండ గొంతకాలంబుచకు గూతురు యుక్తవయస్సు రాబగుట
యచీమెనెవ్వనికొత్తునాయచి తండ్రి డోలాయమానంకై నివారించదో
డంగె. అట్టి చింతానమునొముగో మునిగి యున్నత మునికుల శ్రేష్ఠుం
డగు నారమండచ్చుకే కేతంచెరు. అట్లునచ్చిన ఋషీశ్వరుని యర్హువా
ద్యాది విధులతోబూపించి కూర్చుండమానంబునియుమిగిలి. లడచం
తరంబు ఋషీశ్వరునితో నిట్లుచుకెవె.

“అలా! నాకు యుక్తనయస్క యగుట నెవ్వనిచేవొక్క
వరుని మాసుచి మృత్యుంబు వసుంధరంబుగైదు ట్లుమిగిలెను వేడె
దను.” అనుటయు నానాగమా గిగుమ్రెను “మహారాజా! ఆమెచుకో
ద్దేశంబు గనుగొనుక పు ము నీవొక్క నినిహించి గుంమెకు కట్టం
బుగొనుగుమాన గూమెబద్ధకృత్యములు జేరిపొనుట మంచిని.” యను
టయు యిందువలన సూత్రానంబు “బిడ్డా! నీవుయు క్షయింపు వగుట నా
టిరాజులోకములో నొక్క నుటనినెంచి మృత్యుంబు వానంబుచేయుము
నీవుకోరి నా ముందుంజె ను ముపంజుంజె ను దెచ్చి నీమద్యా
మాంబు గామించెద” అనుట వలన కృత్యాగమములంబులను నొకరి
దేమి కనుకొనినది ననినట్లు జెనుట.

[illegible]

“మహిమతి! శాద్భవే దీశ్వరు యగు నుభయశ్చైవ మహారాజు

దేవయోగంబున రాజ్యం బన్యాకాంతంబగుటయు, అంభస్వము సిద్ధించుటయు, దారాపుత్ర సహితంబుగా పున్యారంబుల దివసూషను, గట్టగుడ్డయులేక కంఠమూల ఫలాదులచే కాలంబుగంపుచుండిరి. అట్టివాడగుసావ్యసృపాలతనయుడు తయ్యావిరభావముచుండి సూర్యారంబుగలవాడగుట వలన నాసత్యవంతుండంపు. సత్యవంతుడు పరిణయమూషిని యొక్కసంనర్సరములతో మృతజెండుట నిశ్చయముకాక నోభూషణీ! పౌర్యాపౌర్యము లాలోచించి నీసూతుడు వివాహంబొనరింపు" మనుటయు సావిత్రిజూచి రాజిట్లనియె.

“తల్లీ! నుగుణములకల్పనల్లీ! ఆశండ్లల్పాయువుండును, నిత్యదరిదుండును, యడవులజేరి యిసుమల గుహదుచున్నవాడును నగుట నాతనిగోరి యేమియనుభవించెదవు. గాననోతల్లీ! యట్టివాని నుద్వాహమాడి యేమినుఖించెదవు సకలసద్గుణోపేతుండగు మహాక్కవరునిగోరుమని బలికె. పలుకగా నాసావిత్రియిట్లు ప్రత్యుత్తరంబిచ్చె.

“తండ్రి! మనోవాక్కాయ కర్మల నాతనినేవంచితని ఇదివరలోనే నాతనికు భార్యనన్నమాట, ఎట్లందువా? రాజబాల మొనట మోహముంచిన వానిందక్క తదన్యుల వరించుట మారుమనువు గట్టుకొనుటయే. అల్పాయుష్కుడేగానిమ్ము. దరిదుండేగానిమ్ము నేడేచచ్చిపోనిమ్ము యెట్లయినను యాతనిదక్క యితరులు సార్వభౌములైనను, సచ్చిదానందమూర్తులైనను చచ్చువారైనను హెచ్చుపదవిరానున్నను, నాకక్కరలేదు గాననోతండ్రి! నాతనిదక్క నాకొరులు భర్తలగుటకంటె భావినుఖంబును నేటఁ గలిపి తపస్సుకేగెదను. అనియబ్బాల సాకుల్యముగా తనయభిప్రాయంబు నుడువుటయు రాజిట్లనియె.

“తల్లీ! తాబట్టిన కుండేటికి మూడేకాళ్లు ను సామెతగా యాతనినే దక్క యన్యుల వరింపనని నీవు పెద్దపట్టుపట్టి బిట్టివగచిన నేమచగలవాడను పెండియైన మరుచటిదినంబుననే జచ్చువానినిగట్టుకొని యేమినుఖించెదవు

యచుటయు నారదమానీంద్రుని డిట్లుపలికె.

“రాజా ! యేది చెట్లున్నను సావిత్రి యాతనిఁడక్క తదన్యులవ రింపనొల్లదు. గాన వెంటనే నీకూతు సత్యవంతుఁడచ్చి యుద్వాహంబు గావించుము ” అని యానతిచ్చిన నారదమానీంద్రుని గాంచి సావిత్రి సమస్కరించుటయు సమ్మహాత్ముండు “దీర్ఘసుమంగలీభవ” యనియాశీ ర్వదించి యథేచ్ఛంజనియె.

అంతఁ గొన్ని దినంబులకు మదిమతి చతురంగబంబులతోడను ధ నకనక వస్తువాహసంబులతోడను, అమూల్యంబగు నవరత్న మణిమయ భూషణంబులతోడను, దాసదాసీ జనంబులతోడను, శోభనద్రవ్యంబుల తోడను, మంగళనాయిద్యములతోడను, మిన్నమట్టునట్లు సకలబంధుమి త్రపురోహివిద్వద్దాయక పారకవంది మాగమలతోడను, భార్యాసహి తుండై, సావిత్రిం జేకొని యొక్క నామ సుముహూర్తంబున పుణ్యారం బునకుఁజని సాల్వస్థపాలుండగు యశ్వసతింజూచి సమస్కరించి కుశల పోషణంబులఁజేసి తదనంతరంబు “నరేంద్రా ! యీకన్యాలలామంబు మత్పుత్రీకారత్నంబు. ఈబాలను నీకుమారుండగు చిత్రాశువ్వున కిచ్చి వివాహంబు గావించ వచ్చితిని; గాన త్వదీయ మగు యావతి శైలవీయవే డెదను.” యనిపలుకుటయు నాసాశ్వస్థపాలుం డిట్లనియె.

రాజ్య విభవంబులబాసి యిట్లడవులం గాసినొంది వ్రపవాసంబుల చే సుక్రిక్కుచున్న మాబోంట్లతో వియ్యమందుట కంటె భూమండలం బున నరేంద్రులకు లోపము వచ్చెనా? మరియు మణిమయఖచితంబు లును దాసదాసీ జనంబులును, సాధంబులు, యంతఃపురంబుల సంచ రించి యమృతోప మాసంబులై నెగడు పదార్థంబుల గుడిచి చీనీచీనాం బరంబులచే బంధుసఖిజనంబులతో సుఖంబుగా సద్గోష్టితో నుండు మీ కన్నియకు మాబోటి మానుల పుత్రును కిచ్చిన యామె యిట్టి యొక్కట్లు భరించి నిలువ గలదా? యిదేటి మాటలు నీవెడంగని ధర్మ

మును గలవా? యని ముప్పిరికి బిడ్డనించె. లాంటి పప్పుద్రోవి సావ్వ పతింజూచి భూసాలా! కలిమిచేములు కానడి కుంఠల నుటనివి. కావున యిప్పుడు మీరచుభవించుచున్న యాడుములు కలకాలము కాపురముం డబోవు. యిట్టి శుభసమయంబునకు మీరు సమ్మతించి మద్దాలను 'సత్యవంతుల కుద్వాహ మాచరింపు'ని యాతని యెఱపించి యొక్క నుముహూర్తంబున సర్వవంశ నామధేయులగు చిత్రాశర్వవంశ దశ కూర్మి పుత్రియగు సావిత్రినిచ్చి వివాహంబు గానించి గొన్నిదివసంబు లచ్చటగడిసి యంటట పుట్టరాని పక్షిలమీర్చుతన రాజ్యంబు నకు వేంచేసె.

అంత నానానిత్రీ నివాహంబు జరిగింది మొదలు ప్రితినిత్యము పతికి మున్నలేచి జలంబులాడి, నోవంతుల గట్టి యింటంగల పాచిను 'లెల్లఁ దీర్చి సతిదు శాంబుజంబు లభిషేకించి, సతియే తనకు సద్గతియని వీవిధోపచారంబుల నాతని మనంబు సదాండంబు చేయుచు రాత్రిం బగలు భర్తృపదార్థవిండి ధ్యానముచే బ్రోద్దుబుచ్చుచు, ముని వరాం గనా యనుసల్లు పతివ్రతాశిఖామణియై వెలసె. అట్లొక్క సంవత్సరకా లము సతీపతి లొంకొరులు నీళ్ళుపాలు గలిసి చందము గలసి మెలసి సనసల్లాంబుల నుండునెడ సవ్వరమపతివ్రతామణియగు సావిత్రి మున్న నారదుండు వాక్రుచ్చి సంవత్సరగడుపు సమీపించినది యెరింగినద గుట యాదినంబు మొదలు మూడహారాత్రులు నిద్రహారములు వర్జించి దృఢచిత్తంబున యోగసమాధి నిష్ఠాగరిష్ఠులాలాయెను. అట్టి నిష్ఠాగరిష్ఠు రాలగు సావిత్రింగాంచి తల్లి నీవేలకఠిన యుపవాసంబులచే తపించెదవు. ఇట్లు యుపవసించుటచే గడుడన్ని మోయు వెలవెలబోవుచున్నది. కారణంబేమి చెప్పుము యని యడుగగా. ,,దేవా! మూడురోజులు నా కొక వ్రతంబుగలదు. అట్టి వ్రతంబు నెరవేరు వరకు గ్రుక్కెను యుదకంబు నై నను నోటనిడరాదు. ఇది త్రిరాత్రోపవాసంబు కాన నోభూషణీ! నన్ను

నిష్పందించక నాలుగైదు స్పృహ వోలెఁ. అనుటయు నా భూషణి
యోబిడా! నీ యిష్టంబెట్లో యశ్చ గానిమ్మని తామారకొనియె.

అట్లు త్రిరాజ్యోపనయ గావించి నానాధిపతి పతి సమీపకు బయలుదేరి తాను నానాధిపతి నన్ను నిండు యాతని వెంట బయలుదేరినా. అట్లు బయలుదేరి నాధిపతి సమీపాన గలిగి గొడ్డలి చేత కెక్కి గొట్టుకుంటే తాను ప్రాంతానికి వెళ్ళిపోయి. అప్పుడు గొంతు సడి : మిగతా గొట్టిలు కన్నా ఎక్కువగా ఉన్నాయి. అప్పుడు కొరగిన నిరసనానిని నా తొడలమీదుగా పోయి నాకున్న దానిని సేసుకుని నుటకు సంధిస్తున్నాను. అంత అమోగ్యం భవంతుడు మహాకాయం డాక చేత నాకనిడుతున్న భవంతుని సావిత్రీ యెట్టు యెదుట గొట్టెను. ఆనెనిగని “మహారాజా! యేటికై తమండు నచ్చితిరో యాతీయ వేషమన్నాను. మహాక మహాపురుషులవలె దోచుచున్నారీ” నుట యు నాండ్లిల్లు క్రిత్యులైన బాంకె. “సాధ్యమింట్ల! నాస్వప్నరూపంబు ఎదురుగానినందున. అందు నీ కెక్కిలో లోచు గోవర్ధమై వది. నీవు మహాపురుషురాలి. గానామయు యమభర్తా రాజుందురు. నీభర్తా స్యాన్యమిహిమం నాభిలులచే మానని దెప్పించిన నేష్యయ ముగా వచ్చి చేపములఁ గిహనిపోయి మంటిని. నాలోకము యమలోకము. నాతెగగాన విచ్చిగుప్పుడు. నాభటులను యమభటులందురు. ఇది నా నిఃసృతాంశుని” యానలిచ్చి సవ్యసంతుని జీవములను దీసికొని తిరోహించుడునుండె. పరిమ పతివ్రతామల్లుల కెందు జొరరాని స్థలంబు లున్నవి. సమస్తమెట్ల యామెయు జరుచుండెను. సమవర్తియు, సుగుణావర్తియగు సీమను వెనదిరిగిజూచి “ఓతల్లీ! యేటి కిట్లు నీవు వెనువెంట వచ్చెదవు. ఋణంబు చెల్లి మాంపు లెందైనను భూమిపై నుంచుట విలకంచినవే ఎప్పటికిని యది సాధ్యంబుగాదు. గాన నీవు సీనాధుని గుంచి విచారింపక నీసదనంబునకుఁ జనుము.

“ఓ ధర్మరాజా! యేటి మాటలిది. భర్తతోడిదే ప్రపంచము భర్తలే నాకు ప్రపంచమే? నాతికి పతియేగదాగతి. సతికి పతిలేక పోయిన సద్గతి యెట్లు గలుగును. నేను మరలిపోజాల నీ యనుగ్రహంబు కలవారికి నిత్య శుభంబు లొసఁగూడి యేతీరును.” అనుటయు సప్తరమ సాధ్వీంగని, “అమ్మా! నీచెప్పినచొప్పు మెచ్చునచ్చె. నాథుని ఉండనంబులఁ దక్క తదన్యంబేదేనియుఁ గోరుమిచ్చెన” ననవుడు “ మామామయ, యత్తయు, కంఠులేక యత్తలపాటు సంచుచున్నారు. వారికి కంఠు వచ్చునటు లనుగ్రహింపవే” యని వేషటయు యిచ్చితి స్మృత్యుయని సమవర్తి బోవుచుండె. అనరంబుజేకొని సమవర్తి తోడనే బోవుచుండెను. “ తల్లీ! యేల మరల వచ్చెదవు” అని పలుకగా “ దేవా! మియు బోటి యెరుకగు మహాత్ములు మనోవాక్యాయ కిర్తల యిరులకు హింసిం ప బూతురు. భక్తుల మనోభీష్టంబులు నెరవేర్తురు. అంతియేగాక నీవు సర్వసముండవు. నీవెరుంగని ధర్మమొక్క టి గలదా నితమాజా! యని స్తోత్రముఁ జేయుచున్న సావిత్రినిఁ జూచి “ ఓ పరమ పావనినగు సావిత్రి! ఆకటిచే డస్సియున్న పాంధుర కష్టత్రయ లభించిన్లు నీమృధు మధుర పేరలంబులగు సుఖోత్తులచే నేనెంతయు సంతరించితి. నీసతి ప్రాణంబులు మిహహ నీ చిత్తము వచ్చిన వరంబు గోరుచున్నాను.” అన నాసావిత్రి గాల్గు గోరుకొనును.

“నండభరా! తొల్లి మామామ పగిలినచే నోరొసడినాస్యంబు మరల బొందున ట్లనుగ్రహింపును” నుటయు “స్మృత్యాక” యని నరం బిచ్చి యేగుచుండె. నావై నన్వేతుని పట్టుకొని విడుదల జనుచుండ యముండు వెనుదిగినాచి “తల్లీ! యేటి క్లుగ నెంబడింకక్క. రాబోవు మార్గము బహుళ కష్టప్రదంబు ఇక నిలిచిపోయెను.” అనుటయు నా సావిత్రి “శమనా! ధర్మమూర్తులు. ధర్మమునే ప్రసాదించువారు. ధర్మ సింహాసనమున నుద్ధిష్ఠించువారు. ధర్మమునే ధూచింపవలయును. తద

స్వంబు చేయకూడదు. స్త్రీలకు భర్తప్రాణంబుచకంటె తీపియగు వస్తువు లేదు. అట్టి ప్రాణేశ్వరుని ప్రాణంబుల వీవు గొనిపోవ నేనెట్లోర్తును" అనుటయు, “నుగుణభూషిణీ! సకల భర్తయులకును నాశమును నీ వేకరవు పెట్టినను నియామితులు నియామకములు నెవ్వచ్చెసలనినదే? అయినను భర్తప్రాణములుఁ దక్క వేరొక్క పరిముఁ గోరుచును” అనుటయు.

దేవా! నాశుల్లిదండ్రులగు మద్రాతి మాచికిని నూర్వరు పుత్రులు దయించుట్లు వరంబిమ్మనివేడె.” అవరంబు గూడ యిచ్చి తరలుచున్న శమనుని వెన్నంటి సావిత్రి జనుచుండె. అట్లు వచ్చుచున్న సావిత్రింజూచి నాశ్రాద్ధదేవుండు భర్తవదలవలెదములు దప్ప తదితరము లొల్లని యోసాస్తే! వేరొండువరంబు గోరు మిచ్చెను” ననుటయు సావిత్రి భర్తపరిపాలా! ఇదివరలో మగడు దక్క యేదయ్యెను యిచ్చెదననుచు వచ్చితివి. ఇప్పుడది మరచి గోరు వరమిచ్చెనంటివి. గాని భర్తప్రాణంబులనేదయనేయును వేరొండెద్దియు నాశనసరిములేదనుటయు యట్టివరంబొసంగె. “మహిషవాహనా! భర్తవియోగాన లచింతనంబును నీకరుణామృత వృష్టింపుల్లజేసి నాప్రాణ నాథుని లభింపి నీకేదేవండు నముల”ని సానిత్రి యయును ననున్య గించెను.

“తల్లీ! నీకు నూర్వరు పుత్రులు గలుగగలరు. నీభరి నాలుగు వేవేండ్లు పరిపాలన చేయగలఁడు. మిలనేక యంగంబులు జేసి సద్గతి సందగలు” నియాసతిచ్చితిరోహితుండయ్యె. అంత సత్యవంతుండు లేచి తాను యింతసేపును నిద్రించితినిని తలచి “కలకే! యేలయిట్లు నిద్రించితిని” అప్పుడు సానిత్రి వృత్తాంతము సాకల్యముగా నెరిగించి తలిదండ్రుల కడకరిగిరి. అచ్చటవారు కండ్లువచ్చి స్వేచ్ఛగా నుండిరి. అచ్చటవారి తలిదండ్రులకు నూర్వరు పుత్రులు దయించిరి. పోయిన రాజ్యము స్వేచ్ఛగా దీసికొని అనకొని నిక్రమంబుల పరిపాలించుచుండె. కాన నో తలులారా! సానిత్రి మనో నిగ్రహంబు గలిగి నాథుని బ్రదికించనలే

నని త్రిరాత్రోప వాసముగావించి యముని నిర్జించి పోయిన రాజ్యమును దెప్పించి, నూర్వరు తమ్ములనుబడసి, అత్తమామల లోచన గోచరంబు గావించి, భర్తప్రాణంబులతో సహితము నూర్వరు పుత్రులను బడసినది. యేకత్వ చేతనో దెలిసినదా? అట్టి శక్తిని మీరుపయోగించి యాంధ్రావనికీ నిలుపుడు.

౫ చంద్రమతిచరిత్రము

పూర్వకాలంబు కామత్తనవంశసంభవులలో నున్మీలించినహరిశ్చంద్రుండగు నొక్క సత్యవాక్యపరిపాలనా ఛౌరేయుని యయోధ్యాపురంబును బరిపాలించుచుండెను. అట్టి సత్యసంఘండగు హరిశ్చంద్ర భూజానికి చంద్రమతియగు నొక్క భార్యగలదు. ఆచంద్రమతికి లోహితాస్యండును నొక్కకుమారుండునడుంబుండె. ఇట్లుండగా నొక్క నాడు దేవేంద్రుని కొలువుకూటంబున యీరేషు జగంబుల న్నిత్య సత్యవ్రతుండెవ్వడో పేర్కొనుమని సప్త ఋషులసన్నిధి దేవేంద్రుండగు నశ్వత్థామలేచి దేవా యయోధ్యాపురంబును బరిపాలించుసత్యసంఘండగు హరిశ్చంద్రుని

ఆమాటలకు విశ్వామిత్రుండు కినిని యోరే నశిస్తా హరిశ్చంద్రుడబద్ధమాడడా ఒక్క మనుష్యు మాత్రుడబద్ధమాడడయట సువర్ణమునకు వాసర యున్నదనుట యెట్టిదో యట్టిదేయగును ఆతఁడు యబద్ధమాడువాడే కాని నిబద్ధమాడమణి యెంతమాత్రమున్నుగాఁడు. గాడ నుటయు వశిష్టసకుఁగోపమువచ్చి ఓ విశ్వామిత్రా! యేమివాక్రచ్చితివి. బేర! హరిశ్చంద్రుడబద్ధమాడువాడే వానిని బాంకించుటకు త్రిలోకంబు లెత్తివచ్చి నను త్రిలోకంబులేకమైయు, సముద్రము లుంకిపోయినను యబద్ధమాడడు. ఇదిముమ్మాటికిని నిజంబు. అని తన యానందభుజిదేరిగిల బడుటయు,

ఓ వశిష్టా! చూడుము నాప్రజ్ఞ నేనెట్లేను వానిని బాకించెదను. అట్లు బాకింపఁచేను మున్ను నేనార్జించిన తపఃశలంబంతయు నాతనికిచ్చి పదు నాలుగు మహ్వంతరములు వఱకు యాతని దేవేంద్రసింహాసముప గూర్చుండఁ బెట్టి స్వర్గలోకంబేలింతును. ఇదియనాప్రతిజ్ఞ యని యారఁడు గూర్చుండెను. అంత వశిష్టుండులేచి నీవస్థమాడించితివేనినా సంధ్యంబు లను ద్రెంచివైచి తలబోడిజేయిందుకొని శరీరమంతయు నల్లగు రంగుచ దిమి గాడిదెప్పె నెక్కి లోకులగురు చీఫీ! యని యుమియుచుండ దక్షిణాభి ముఖముగా సరిగెడి. ఇదియ నాప్రతిజ్ఞ యనుచు ప్రతిజ్ఞలఁ బట్టిత మతమ నెఱవలగుఁ జేరిరి. అట్లు గొంత కాలంబేసరి నొకానొక జ స్నంబు కౌశికుండు దల పట్టి హరిశ్చంద్రుని నన్నభిరగి యాతనిని దీవించి వారిచే సతా, రంబుబుందె, యేరాహా! సత్యవ్రతా నిష్ఠాచ గరిష్ఠుఁడని యు, ధర్మ చింతావ్రతంబువనియు హుర్రరముఖులుల పలువిధములుగా వినినిన్నుఁ జూడవచ్చితిని. నీవలఁ నానొక సహాయము కావలసి నిన్న ర్థింప వచ్చితిని. నేను యాశ్వరాక్షణముగా నొక యాగంబుజేయ దల చితిసి. ఆయాగమునకు మరుజుండేనును నెక్కి యొకరస్నంబువీబట్టి యంతరిక్షమున విసువేయ నెంత పొడవుబోవునో యంత ద్రవ్యము నాక వస్తిమై యున్నది. ఆయాగము నిర్వేషముగా నొక సాగుటకు యాధ సాం నిన్నిధింప వచ్చిని. ఇచ్చికిని యాగము నల్పమై. చేతున్న మానెన. ఇచ్చివో, లీదగునో, చెప్పివోరు దున్నాడను. అటుల యు సంత నయ్యరిశ్చంద్రుండు మునికుల లిలకునిఁ దిలకించి యేదేవా! మీవంటి మహాత్ములు యమగుట తడవుగాదా యంచిచ్చి కృతార్థత్వం బు నొ దులకుట మణిమొక విధుగు ప్రశోభార్జనంబు జేయగలమా మీవంటి మహాత్ముల ద్విమాంబుల బవిశ్రుండ నైతి. మీయభి మతార్థంబు యట్లే లుత్తును జేకొండ నివేశింపియింప రాజా! యిప్పు డు దన్త్రవ్యమూనో నిమిత్తముచేదు. యాగారంభమున నీసికొనెదను, అంత

వరకు నీవద్దనే యుండనిమ్ము. యని జెప్పి తన యాశ్రమంబునకుఁ జనియె. అట్లుజని తన శిష్యులలో యగ్రగణ్యమూర్ఖ శిష్యామణియగు నక్షత్రకుని యాధనంబు దెమ్మని బంచిన మున్ను మతంగ కన్యావివాదంబులో యవనీ తలంబెల్ల కాశికుంకే ధారపోసినవాఁ డగుట నక్షత్రకుని వెంటని యుకొని కాశీపట్టణంబునకు బయలుదేరెను. అట్లు యానట్టణంబు జేరియ స్నపూర్ణా సహిత విశ్వేశ్వరుల నీక్షించి మ్రొక్కులిడి తక్కుంగలపనుల కై పట్టణంబునకే తెచింపవారై సాధుసంశీలయగు చంద్రమతిని విక్రయింప మది నూహించి పట్టణవాసులారా వినుండు ఈకాంత మత్ప్రాణ కాంత. దీనిం జద్రమతి యనియందురు. విశ్వామిత్రుని యాగంబుని మిత్తంబు నేనిచ్చెనన్న ధనంబు కొఱవడుటచే యీతొయ్యలిని విక్రయించుచున్నాడను. గొనువారలున్న నీపడితిని గొనవచ్చును యనుటయు గాల కొశికుండను బ్రాహ్మణుండు తాను హరిశ్చంద్రుడడిగిన ధనంబిచ్చెదనని చెప్పటయు హరిశ్చంద్రుండు నాతిని నాతనికి విక్రయించి నక్షత్రకునికి యాధనంబు యిచ్చివేసెను. అంత నక్షత్రకుండు. ఆర్యా! కాశికుండు యివ్వవలసిన ద్రవ్యం బిచ్చివేసితివి. మాభత్యంబులకివ్వవలసినది గూడ యిచ్చి మది కదలుమనుటయు నా హరిశ్చంద్రుండు సత్యవాక్య పరిపాలనా సక్తి చిత్తుండగుట చేత తానుగూడా యమ్ముడు వోయి యాతని ఋణంబుదీర్చుట ముఖ్యవిధియని యెఱింగితానుగూడా యా యూరికి కాటి కావరియగు వీరబాహుండను యగ్రీవర్ణము వానికి విక్రయింపఁబడి యాధనంబు యాతనికిచ్చి వేసెను. అచ్చట చంద్రమతీదేవి నేవకా వృత్తిలో కలహ కంఠి చెప్పిన పనులంజేయుచు గాలంబు గడుపుచుండె. ఇట్లుండగా కాశికుండు మతిచే బాలురతోఁ గూడి లోహితుండు సమిత్కుశ ఫలాదులకు యడవికింబోయి యక్కడ యాకులు గోయుచుండగా నొక్క స్వర్పంబు గరచి మృతి జెందెను. అవార్త చంద్రమతికిఁ దెలిసి “హా! పుత్రా!

నీకీటి దుర్మరణంబు దై వంబు విధించెనా?" యని యేప్పుడు కలహాకంఠి కడకేగి శైలవు యమగగా యింట పనులెల్లఁ దీర్చి వెడలు మనుటయు యింటఁగల పనులెల్లఁ జక్కజేసుకొని లోహితుని వెదుకుకొనుచూ యాతఁడు స్థలముఁ గనుగొని కొంతనేపు విలపించి రుద్రభూమికి యాకళేబరంబునుజేర్చి యొక్కొక్క కాష్ఠంబుగానేర్చి యొక్కో చితి వేర్చి యందు లోహితునుంచి యగ్ని రగుల్కొల్పుతరిని యప్పేతభూమి ని గాపాడుచుండు వీరబాహుని నేవకుండు వీరదాసువాడు యామెను డగ్గరి “ యువిదా! యాయర్ధరాత్రంబున కటిక చీకటిలో భూతభేత పిశాచంబులుండునని యైవ జంకక నీవిట్లునచ్చి కాటి సుంకము వసూలి వ్యవసాయగనే శవదహనమునకుఁ బూనుకొను సాహసముగల యువతి నీవె వ్యతేపు? కాటిసుంకము యిచ్చిననేగాని యిక్కడ దహనము చేయుటకు వీలులేదు గాన సుంకము చెల్లించు” మనుటయు, “ ఓ సత్పురుషా! నేనొక్క స్వస్వస్వం సహచక్రింబు నిర్విక్రమంబుగా బరిచాలించిన యొక్క భూనేత సతిని అయిననేమి? నేటికొకానుచకు గతిలేక మతిచెడి యిట్లు యర్ధరాత్రంబున శవదహనంబునకు వచ్చితిని. భావురే? యిచ్చుట సుంకము నిర్బంధము. ఏమి చేయుదును దైవమా! యని విచారించుచు బలికిన బలుకులకు వీరదాసుండ్లిటనియె.

“ తనీవ్! నేనొక వీరబాహుండను చండాలుని నేవకునిగాని స్వతంత్రతాశక్తి యిదివరకే గతించినది. గాన సుంకము యియ్యకతప్పదు. నీగళంబునగల మంగళ సూత్రమైనను యిచ్చి మరిశవదహనమునకు గడం గుమనుటయు, మాడయివ్వక, మంగళ సూత్రమివ్వక, యాలస్యంబుచే సతివేని స్వామి యానతి దప్పిన వాడనై సత్యవంతుడను కీర్తి నశించును. కాన నీకేది యిష్టమో యదియూచరింపుము.” అని చెప్పిన చంద్రమతి విస్మయ సంభ్రమాశ్చర్యంబులు ముప్పిరిగొన “ అయ్యా! నాగళంబున గల మంగళ సూత్రము సాధర్మ్యకుఁ డక్క యొరులకుఁ గాన్పించదు.

సత్యశీలుండగుహరిశ్చంద్రావశీకుండవీవై యుందువు. ఈచచ్చిరబాలుఁడు నీకుమారుఁడు లోహిత్యాసుండు. గాన నోసాణనాథా! కాటి సుంకము నకు కలహకంఠియొద్దకుఁ బోయి కాటి సుంకము జేకొని మీకిచ్చెనను. గాన పుత్రుని శనమును గాపాడుచుండు కని యొప్పగించి జనియెను.

అప్పడప్పుకమితేఁడు మరణించినవాఁడు పుత్రుండగుట యెఱింగి శోకాకులిత చిత్తుండై చేయుచుది లేక చిట్టునగిని యూరకొనెను. అట్లు శ్రుంగమతి మాడ కొఱకుఁ బోవుచుండ మధ్యదాయండు దొంగలడ్డ మై మాయోపాయంబుచే నామెయొడియండు కాకరాజపుత్రుని శిరంబు వైచుటయు యెంటరిగా బోవునీమెను తలారుంగుగొని పుత్రఘాతి ని యిదియేయని నిశ్చయించి యామె గొంతుకొంఠు చేయగాయందు శిరంబునుట గనుంగొని కాశీరాజు నెమటించెట్టిరి. ఆమెకు శిరచ్ఛేదన మొనరించ యజ్ఞనిడి వీరబాహుర కప్పగించమని తలారుల కప్పగించిరి. వాళ్లు దిన్నగాఁదీసుకొనిపోయి వీరబాహుర కప్పగించిరి. వీరదాసున కీవర్తమానంబెరింగించి యాతని శిరచ్ఛేదన మొనరించుమనుటయు యా తఁడట్లకాకయని తన మొలచున్న ఖడ్గముంబెఱికి నొక్క వ్రేటువ్రేయనది పూలమాలగా బరిణమించుటయు, నామె పావిత్రత్య ప్రభావమునకచ్చెరు వంది మరల నొక్క వ్రేటు వేయఁబోవ యుమాపతియును గౌశికుండును యడ్డమై వారించిన యది విని పించుకొనక సత్యమునకు భంగము కలు గు ననే భయంబుతో మరల వేయఁబోవ శంకరుండిట్లనియె.

ఓనిత్య సత్యవ్రతుండవగు హరిశ్చంద్ర మహీరమణా! నీవు గొలు చుచున్న వీరబాహుండు వీరబాహుండుగాను. యముండు నీవున్న యీ భూమిరుద్రభూమియుగాదు. యమునిచే పరిపాలింపఁబడుచున్న పుణ్యభూ మి. నిన్ను పరిశోధింపఁగౌశికుఁడువ నిన్న పద్మపూజామిది. నేను పరీక్షపం పూర్తి మైనది. పదునాలుగు మన్వంతరములు స్వర్గలోకమును బరిపాలిరి

పుణు. సీనత్యత్రతంబును, నీ భార్య పాత్రవ్రత్యునును మెచ్చునచ్చె. గా
వలసిన వరంబులు గోరుకొనుడనెను.

కాశీ విశ్వనాథా! పరీక్ష కాలమందు నీదర్శనభాగ్యమే కలిగినది.
ఇంకేమి గావలయును. నాతనయుని బ్రదికించుడనుటయు యట్లకాకయ
ని లోహితుని బ్రదికించి నిజచ్ఛంజనిరి.

నిజల జగంబులను నిమిష మాత్రంబునో జయింప గలుగుదురీ
సుమనః జంబ్రమలి . చివ్రత్య శీలంమే భావింపరావధిగాంచుకొని,
పరిమ పతివ్రతలు గిండు. తెండు.

చంద్రమతీ చ శ్రము సంపూర్ణము.

౯ దమయంతి చరిత్రము

త్రొల్లి చిషభదేశమునుసేరి సీరికిను మహారాజునకు నభిషేకు
నొక్క సుహృదనుండను పదయంబున్నది. అతనికి నిదర్భాదేశాధీశుండగు
భీమరాజు పుత్రికను వివాహంబు జేసుకొన కుతూహలంజై యుండ,
మామ చక్కనగుచుండు మదిచక్కజముచంది యింద్ర, యగ్ని, యమ
వరుణులుమెచ్చి మోహానాదమై యామెం బెండ్లియాడ మది నుత్స
హించిన వారలను, సలుచునైతావున కేతెంచి, ననలా! సుగుణమాలా!
భీమసేనపుత్రీకం బాణిగ్రహణంబు జేసుకొన దమకంబు జనించి నీవం
టి ధర్మచింతా తర్పరుండను దర్శించి మాకోర్కెలు నెరవేర్చుకొన నిచ్చు
దమయంతి యున్న యెడకుంబంపవచ్చినారము. కావున నోనలా! నీవు
దమయంతికడకేగి వేర్వేరమాప్రభావంబు లెఱిగించి మాకు దమయం
తిని గూర్చి పుణ్యముఁ గట్టుకొమ్ము. మమ్మేలాగునైన వరియించున
ట్లు జేసిలివేరి నీకు పుణ్యంబుగలుగు. మాకామితములీడెడు" నని బలికిన

నలుండు “దేవా! మహాపుత్రులగు మీ భావములచ్చట వెల్లడించి సాధ్యమగుచుంతును దమయంతిని మీరు కూర్చెద.” ఇత నాదిత్యునిట్లని రి. “ఓనలా! నీనుగుంబులు మున్న హంసరాజముచే విన్నవగుటచే నీయందే సదామరణిని నిన్నేచతిగావరింప దలచియున్నది. నీవు పరమ పురుషగమనమునకై దూతభావము వహించి బోయిన సంధానముజేయు టకుఁబోయిన నామెనమ్మతించునా.” యనుటయు నలుండు “ఓమహా పుత్రులారా! మీరెట్లొందెదమను. నేను దూతభావముతోడనే యచ్చట మాట్లాడెదను. కాని వేరొండుభావముతో మాట్లాడను.” అని టయు వారల్లకాకయు సమ్మతించిరి. నలుండును వారి సందేశమును దీసికొని దమయంతి కడకేగి యొక్కొక ప్రభావముల వేర్వేరుగగ్గఱిం చుచుండెను. అందుచు దమయంతి యిట్లు ప్రశ్నార్థకం బొసంగె.

“రాయబాహు! నేను తొల్లి నలమహిమను పరాక్రమంబును, నుజులు మెప్పుందుటయును కర్ణాకర్ణగవిని దానినై యానె యందే మనంబుంచితని. నీవునచ్చి పరపురుషగమనమునకై దూతగా నచ్చియు న్న నీవెవ్వరవో నేనెరుగ. నీవు వారాకను సంధానము జేయనన్నితివి. నీతిధర్మమా? పంచభూతంబులసాక్షిగా నులవి డక్కయ్యలవనించు. రాజకన్యయ మొనట నెవ్వనివరించుచోసానిని డక్కయ్యల వనించు దనుట కనేకరాజకన్యల కప్పు యున్నాంబులు లెట్టి యిదేనానా నుండెన భర్త. ఎట్టి సుహృదులైనను, అచురున్నను యట్లొనరి విదక్కయితరులను వగంపను.” అని పలుకుటయు యామె మనో నిశ్చయంబున కవలి “ఓకలకే! నిన్నుకొంత నేపతియండియు యమభావ ననుభవింపఁ జేయుదు నీప్రక్కనున్న యారణ్యేయానలుండు. నీ మనో నిశ్చయంబే యాదిక్పాప కారణిందెద” ఇది యక్కడనుండి గిక్పాప దున్న చోటుకేతెంచి “మహాపుత్రులారా! దమయంతిచరిత్ర వక్క మరదు లనువరింపఁచిజెప్ప. అందుల కేదియెంచు సాయము న్న యరయును. యని

జెప్పటయు నాదిక్పాలురు, “రాజా ! నీసత్యభాషనంబులకు మేముసంతసిం
చితిమి. స్వయంవరమునకు యందరిరాజులతో మేమునువచ్చెదము. ఇందె
వరినివరించునో చూతముగాక ! యనిపలికి యద్రుశ్యులైరి. అంతగొన్నిది
నంబులకు స్వయంవరము జూటబంపగా వినినవారై నలువరును నలవేష
ములధరించి రాజులతోఁగూడవచ్చి స్వయంవరమాటనమున నలమహారా
జుచెంత గూర్చుండిరి. అంతట భీమసేనమహారాజు పుత్రిమిందొక్కొని
వచ్చి యామెసఖులచే రాజాధిరాజులలో నొక్కరినిజూపించి వారిగుణ
ముల వేర్వేరవర్ణించి జెప్పెను. అంతటచలుండున్న దిశకురాగా నలునిబో
లియే యచ్చట తొమ్మండుగురుండిరి. అట్టివారలలో నెవ్వనినలునిగానిదూ
పించుటకును వలచుగాక నిశ్చేష్టితులై మనంబు ముప్పిరిగొన చెలులూ
రక నిలుచుండిరి. అంతట దమయంతి యచ్చటగల చిత్రముగని దేవుల్ల
రా ! నేనుచలువిదక్క యితరులచు కుబేరునైనను వరింపను. అమిషులు
నిర్జరులు, శతాశమేధములొనర్చిన జాపుత్తుల కాటపట్టకు స్వర్గనరకంబు
లేలుక్షుత్పిపానలులేక వివిధభోగంబుల సనుభవించు దేవతలై యుండియు
గూడా, మాంసచర్మ హస్తగతగురన్న కామి చి యేమిబాముకొనెదరో
తెలుపు” డుటయు నాచలాభామినిఁ దిలకించి, “ఓభామినీ ! నీప్రచలునిద
క్కయితరులచు వెంటఁబడుటచే పరిచుసాధ్యమతల్లివైతివి ! యనిజెప్పవా
రివారి నిజహాసములఁగించి నెరుకునిచుటయు చలుండుమూర్తియున
లునిగాగర్భపటము లజ్ఞానతనదయై యల్లనసమీపించి మృదువాణితో
పూలమాలవైచిన యాదిక్పాలురు పథహవరులనాశీర్వదించి తమతమ
నివాసంబులకుంజేరిరి. ఆవెరుక దమయంతి, “న్యాయంవర్తవినాదైవం
స్త్రీకాండన్మసుజన్మను” యనుస్మృతిప్రకారం పతినేదైవసమానముగాభ
జించి ద్వికరణనుద్ధిగా నాతనినిబూపింపుచు కాలంబుగడపుచుండె.

కొంతకాలమునకు శనేశ్వర మహాత్ములచే ద్యూతమాసిదాయా
దులకు రాజ్యముఁగోలుపోయి యడవులంబట్టిపని, పలుకష్టంబులచుభవిం

చుచు, యొకనాఁడు మిక్కిలి యాకలియగుటచే యోర్వలేకకొన్ని పక్షులు దమనమీపమున వ్రాలియుండగా నటుండాపక్షులనుబట్టి యాకలిదీర్చు కొందఱును యుద్దేశముతో తనమీదనున్న వస్త్రాబును పక్షులపై వేయ గానవి మాయాశకుంతంబు లగుటవలన నాపుట్టంబు కోడ యంతరిక్షము నకెగిరిపోయెను.

అంతసలుండు వస్త్రనిహీనుడై మిక్కిలివిచారమునొందుచుండ గానాదమయంతి సగముకోకచించి యాతనికిచ్చి ధైర్యంబుగరపె. అట్లుండగొన్ని నాశ్శకు నాదమయంతినిగని, ఓహూని! కఠినపాపాణయుతంబగు నీయరణ్యంబున నాతోడండచి రానేరవు. ముందుముందు భీకరంబగు సరణ్యంబు సమీపించు కార నోతన్నీ! నిన్నుగొనిపోయి నీపుట్టింట విడిచి వచ్చెద సచ్చటసుఖంబుండుము. నాతోడనిడుమల బడజాలవని బలుకగా నాయంతి యిట్లుప్రతి్యుత్తరంబొసంగె, “సాగిణి! మంచిమాటా డితిరి, పురుషులు యిసుమలు బహుస్పృహ నగ్గరకుండి నుచారంబులూచ రింపవలసినదే భార్య. మిమ్మొంటిగా నీయడవులయందువిడిచి నేను మాత్రము సుఖంబుండుట యేటిఫర్మము. మరకష్టములు గట్టెక్కువరకు మనమిద్దఱుము విదగ్ధకు జరియే యుదము. రమ్మిసార్థించె. అట్లను నాయంతినిజూచి నలుండు చతుస్సముద్రకోలాసుతమగు నీభూవలయంబు నేకచక్రంబుగా బరిపాలించిన సారథిభాయుడగునే నేనాగున ముఖముఁ జెట్టుకొని వారిపద్దనవచ్చెనను. పూర్వకర్మసందితార్థమగు యీకర్మయను భవించియే తీరవలయును. యచటము శంతనాదయంతి యిట్లుప్రతి్యుత్తరంబిచ్చె. “ఓకాంతా! కష్టంబుల సహింపలేక యిట్లంటివి తమిపు” డనిచెప్పిరిద్రోరగె. ఆమెయట్లునిద్రించుచుండగా కోకసంగముచించుకొని పారిపోయెను. మిగిలిన సగముపుట్టముకోడ నాదమయంతి నిద్రించుండి మేల్కొని పాగిణాధునిగాక దుఃఖించుచు, “అహ! దైవమా! యనియరణ్యమున గుఱిమ్మరుచుండగా నొక విషాదము విషాదలంబుగొక్కు

చుపతిభయంకరముగ నామెబట్టి మ్రొంగనుద్యక్షయయ్యె. అట్టితరుణంబున నొక్కయెఱుసువాఁడు యాసాము నొక్కబాణమున ద్రొంచి దమయంతిగాపాడె. అట్లుగాపాడిన దమయంతినిఁ జూచి “భామా! లావణ్యసీమా! ఇట్టి భయంకరములగు యరణ్యములకేల వచ్చితివి. ఒంటరివైయేలయిట్లుమెలగుచుంటి. విశ్చటగలయెఱుసుల కెల్లకథినాయకుండను నన్ను ‘రింపుము. ఎనజేనిభోగములందగలవ్వు.” యనిబలాత్కరించుటయు “అన్నా నన్ను విషారంగనుండి విడిపించిన నీవుబ్రాత్రుసమానుండవు. గాననోతండ్రి! పరమపతివ్రతలైవరలు వారినిగోరి యెంతమంది హతులై రోదెలిసికొనుము. బుద్ధిగలిగుండ” మని చెప్పటయు యెఱుకయామెమాటలు విననొల్లక గవయకుండుచుటయు నామెయాతని బూసిదగమ్మని శపించె.

పతివ్రతల మాటలమోసుములనుట కింతకంటె విదర్శనమేమిగావలయును. పతివ్రతశపించిన మాత్రమున పట్టపగలేచుక్కలురాలున్ను. భూవలయంబు దలక్రిందగును. సూర్యచంద్రుల గమనము మందగించును కాననో భారతనారీలలామలారా! దమయంతి దర్శనమే దొరకలేదుగాని యామెచరిత్రమును పఠించి సంతతసాఫ్తేష్వమత్తులై వరిలెవరుగాక!

అంతటయామె కొందరవర్తకుల సహాయంబున సుబాహుపురము చేరి యచ్చటిరాణివద్ద దాసీగాచేరి యూడిగంబుచేయుచు గాలంబుగను పురుండె. అంతగొన్నిదినంబులుగతించ పుట్టింటినుండి సుదేవుండను నొక్క బ్రాహ్మణుండు పుణ్యాహవాచన నెఱమ్మున నాదేవి సన్దేష్పించు కొఱుకైయారాజమందిరమున బ్రవేశించి దమయంతింగాంచి యాక్షణము నయచ్చటనుండి తరలి విదర్శకుంజని భీమనేనునకు దమయంతివర్తమానంబెరింగించె. అంతనా భీమనేనుండు సుబాహుపురంబునుండి దమయంతినా త్మగృహంబునకుఁ దోడ్పొనిజనియె.

అట్లుండ గొన్ని దినంబులకు పక్షామండను బ్రాహ్మణునివలన నల మహానాజు యయోధ్యపురింబు బాలించుచుండు ఋతుపర్ణునియొద్ద యశ్వశిక్షకుండును, నంటలనాడుచునై మరుగుజ్జు వేషంబు చిలువయొక్క ప్రిసాదంబుగలుగుటచే నాతనియొద్ద గొలువుంకె. ఇవ్వార్తి భీమనే నునిచే బంపబడిన యొక బ్రాహ్మణచారునివలన తెలిసికొని దమయంతికి ద్వితీయ స్వయంవరముని జాటబంచె. వారియొద్దేశ్యంబు ఋతుపర్ణుడును, తదిరరాజులును స్వయం వరమునకు పుక్కి వచ్చెదరు. ఋతుపర్ణునితో నలుండును వచ్చియేతీరును. అనే యుద్దేశమే. అట్లే ఋతుపర్ణుడును ద్వితీయ స్వయంవరమునకు బయలుదేరి నలుని యశ్వశిక్షకునిగాని యమించెను. వారట్లు విశిష్టజేరుటతోడనే కేశనియను నొక్కదాని బాహుకుండున్నయెడకు బిడ్డంగొనిపోయిని యాబిడ్డంజూచి యెత్తుకొని ముద్దులాడి బిట్టువగచెను. ఆబిట్టువగచుటకేళిని గనుగొని యావృత్తాంతము దమయంతి కెరింగించిన యాతడే నాప్రీణనాథుండు నలుండు. నిషధదేశాధీశ్వరుడుయని అత మనమున నిశ్చయించి తిలిదంపులిక వర్తమానంబుదెలిపిన ఋతుపర్ణుని యనుమతిపై బాహుకునచ్చటికిరా వించి బాహుకా! కాదు కాదు సలా! యేటిట్లు మారుషేషముచే మరు గుపరచజూచెదవు. సూర్యవంశపురాజు లబద్ధంబులాడరు. ఆలుబిడ్డలయడ వులవిడిచి యశ్వదేశంబుల నీవుండుట తగదని నీవెరుంగని ధర్మమా! ఇది దమయంతికర్మమా? యని పెక్కువిధంబుల యడిగిన బాహుకుండు విషాదమంది కర్కోటకునిచే మున్నెనంగబడిన వసవమునుగట్టుకొన్న యెప్పటి రూపమును ధరించి మించె.

“దమయంతీ! నాథుండెట్టివాడైనను మగువకు రెండవ 'పెండ్లి యనుమాట నేటికిక్కడనే యుద్భవించినది. గాని యొరులు విన్ననగుదురా? నగరా? విచారించుము. దీనిని దేనిచే సమర్థించెదవు.” అనుటయు నా దమయంతి యిట్లు చెప్పె.

“ మనోకాంతా! మత్స్యధుని జయింపఁగల సమర్థులు మీరుండఁ గా యితరులను నేను వివాహమాఁపదుననుట కలలోనివార్త. ఋతుపర్ణనియొద్ద మీరున్నవార్త విని ద్వితీయ స్వయంవరవార్త మిషబన్నినగాని రారనుకొనుటచే యొక్క ఋతుపర్ణనికే లేఖబంపినాఁడు నారండ్రు. ఏదీ తక్కినరాజులోక మెచ్చటనైన నున్నదా? నేనుసాధ్యిగానా?” యని యనుటతోడనే సూర్యచంద్రులు “ సత్యము పతివ్రతయే సత్యమ”ని పలుకుటయు యామెం జేసిన సుఖముగాగాలంబు గడపుచు గొన్ని దినంబులే గిరి తఱినొక్కనాఁడు తొల్లిరమ్మ శాదముందు నోడించిన పుష్కరమహారాజుతో మరల జూదంబాడి గెలిచి నిజరాజ్యంబును దసభద్రస్కంధమున నిమగ్నని రాజ్యంబు జేయుచుండె. యెప్పటికైనను ధర్మమే జయించును.

దమమంత్రచరిత్ర సంపూర్ణము.

౫ అరుంధతి చరిత్రము

పూర్వకాలంబున దేవపురోహితుండును, ఋషులలోనెల్ల శ్రేష్ఠుండును, రఘుపుత్రులగు రామునివరకు వారివంశము పౌరోహిత్యమునెఱపిన వాండుచునగు వసిష్ఠుండనుమహాచార్యుండు గలడు. అతనికిమొట్టమొదటినుండియు వివాహపేక్షలేక కొంతకాలమేగినతరి వివాహపేక్షగలుగుటయు పద్మినీజాతిస్త్రీ యెచ్చటతనకు లభించునోయని యువ్విఘ్నరుచుపట్టణంబులలోను యాశ్రమంబులలో మునికన్యకలను జూచుచు బోవగా మతంగుడను మహామునియొద్ద యొకసత్పుత్రియున్నదని తెలిసికొన్నవాడై మతంగుని సందర్శించి “మహాచార్య! మతంగా! యరుంధతియను నొక్కకన్యకాలామంబు యున్నదపివిన్నవాడనై భవద్ధర్మనార్థము నేనిటకు వచ్చితిని. ఆకన్యకను నాకు ద్వాహముఁగావించి నావంశమును

“అభివృద్ధియగునట్లూశీర్వదింపు” మనుటయు సమ్మతంగుండు బ్రహ్మ మానసపుత్రుండవగు నీకు నా కూతునిచ్చుట కన్న వేరొండు నాకేమిగా వలయు” నని యాతనికి యరుంధతినిచ్చి వివాహంబుగావించి వశిష్ఠుని యాశ్రమంబునకుఁ బంపివేసెను. వారల్లు యాశ్రమంబు ప్రవేశించి నిత్యవిధులను దీర్చుకొనుచు యరుంధతి పతిని పరబ్రహ్మస్వరూపముగా నెంచుకొనుచు గాలంబుగడపుచుండె.

ఇట్లుండగా నారదుండొక్కనాఁడు తిలోకంబులఁగల పతివ్రతల తెలుసుకొనఁగోరి కొన్ని కొండరాళ్ళనేఁగి మూటగాఁ గట్టి లక్ష్మీనారాయణులన్న యెడకుంజని సత్కారంబులంది యంజలీబద్ధుండై యుండెను.

“ఓనారదా! విశేషంబులేమైన నున్న యెరిగించు” మనుటయు

నాతఁడిట్లు ప్రత్యుత్తరంబొసంగె. “నారాయణా! నేనుగొన్ని దినంబుల నుండి యుపవాసంబులఁ జేయుచుఁ గాలంబు గడపుచుంటిని. గాన యీ కొండరాళ్ళను శనగలుగావేచి యిచ్చిన దృప్తివీరఁగోరి నీరంబులద్రావెద” ననుటయు లక్ష్మీనారాయణులు యద్భుతపడి “ఓయీ! వెట్టి నారదా! కొండరాళ్ళను శనగలుగా జేయుట యిదివర కెచ్చటనైనఁ గంటివా? యేటికిట్టి వెడఁగు మాటలు ఇది మావల్ల కానేరని సని” యని తిరస్కరించిన నానారదుండు యీ రాళ్ళను దీసికొని పార్వతీశంకరులుగల వోటికిం గొనిపోయి వారల జూచి సమస్కరించి వారలచే స్రవ్యుత్థానమునుగొని యంతట యీ రాళ్ళను వారల ముందరనికి శనగలుగా వేచి యియ్యు డనుటయు నాపార్వతీ శంకరులౌశ్చర్యము నొంది “నారదా! తెల్లకుక్క సల్లకుక్కయగుట దటస్థించునేని యీ రాళ్ళు శనగలుగా మారవచ్చును. అంతియేగాని రాళ్ళెక్కడ? శనగలుగా మారుట యెక్కడ? యిది యసంభవము” అనుటయు యీ రాళ్ళను మూటగట్టుకొని సరస్వతీ బ్రహ్మలున్నయెడకుం జనుదెంచి “అమ్మా! సరస్వతీ! నేను యెన్నియో దినంబులనుండి శనగలు దినవలెనని కోరిక

గలుగుటచే యీ కొండరాళ్ళను మీ సన్నిధానమున కిప్పుడొని వచ్చి
తిని గాన. యీ రాళ్ళను శనగలుగా మాడ్చి యియ్యి తట్టి” యని
యజ్ఞవేదవిధంబుల బ్రార్థించిన వారలిట్లనిరి. అంత నాసస్వతీదేవి మునీడు
దూరమిగని “దేవా! ముని యుపయోగకారియగు పవిత్ర యర్థినితిని
సూర్యుండు చంద్రుడగునప్పుడు, చంద్రుండు సూర్యుండగునప్పుడు దప్పు
తదితర కాలంబులయందు యీ రాళ్ళు శనగలుగా మార్చుటకు సాత
కాళము జక్కదు. ఏటిమాటలివి. పోషామ్మ” నుటయు నారదుండు
యీ రాళ్ళను మూటగాగట్టి దిన్నగా వశిష్టుని యాశ్రమంబునకు
బయలుదేరెను. బయలుదేర యాబుషిచంద్రుండు వశిష్టుని యాశ్ర
మంబుజేరి యచ్చట వారిచే యర్ఘ్యపాద్యంబులంది గూర్చుండె. అంత
వశిష్టుండు నారదుని దిలకించి యిట్లు పలికె.

అమహాత్మా! మీరాకవలన మద్భుతాంబు పావసంబయ్యెమాజ.
నమ్మంబులు ధన్యత్వంబుజెందె. తమచిచ్చటకు వేంచేయుటకు యేదియె
పెద్దకారణంబేయుండియుండును. ఆసతీయ వేడెదను.” అనుటయు నా
మోని యిట్లుప్రత్యుత్తరం బొసంగె.

అట్లుపుణ్యదంపతులారా! నామనోవృథను యేచుని చెప్పుదును.
“అశిషీదలగత జలమతిరళం తత్సజ్జీవిత మతిశయచపలమ్మ”నునట్లు యీ
హేమారాత్రీములు మూడులోకములు దిరిగితిరిగి యలసి గుక్కెడు
నీళ్ళునై నంద్రావక యవయవముల బింకమునడలి, బలహీనత్వంబున
తమసన్నిధానమున కేతెంచితిని. ఇంతకుముందు యేచెట్టుగ్రందనో ప్రాణ
ములు విషవలసినదేగాని యట్లుబరుగక దై వమర్యదాయగుటచే మీ
సన్నిధానంబు చేరగంటినాకోర్కె యిప్పటికి నెరవేరవచ్చునని యుత్సా
హ మినుమడించుచున్నది.” యని తనమాటను యచ్చటవిప్పి యాదా
ళ్ళను శనగలుగా వేయించి యియ్యమనుటయు, వశిష్టండు యద్భుత
ఫణి యేమియు బయకనేరక జూచుచుండ నయ్యరుంధతీసతి శర్మపాదం

అరుంధతి చరిత్రము.

౩౩

మీరది తూర్పుదిశను చూచి యారావ్యుని శివగిరిగానొక్కడను
 బున వేయించియిచ్చె. పశ్చిమండుమొదలు నారదభివర కడకు
 యాశనగలను దీసికొని త్రిలోకంబులకీగి వారలకు చూపించి అరుం
 ధతి యమ్మతత్త్వ వారలయెదుట యేకరుప్రపెట్టుచుండెను. అట్టి
 సంపాదించిన యరుంధతినిచూడ మువ్వరవేల్పులభార్యలును బయలు
 పడి పశ్చిమాశ్రమంబునకు వేంచేసిరి. అట్లువచ్చిన బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశా
 శ్వరుల సతులను పశ్చిమండు సాదరదృక్కులవీక్షించి మదిలెను నిలిచి
 “ఓకలికీ! వేల్పులు యేలనో మనయాశ్రమంబునకు వచ్చిరి. కాన
 వారల సబహుమానంబుగా యర్హపాద్యంబులిచ్చి యాదరింపు” మను
 టయు, నాపతివ్రతామతల్లి వారలనీక్షించి “ఓవేల్పులారా! వేల్పు
 పడతుకలారా! నిర్హేతుక జాయమానకరుణాకటాక్షంబుచే మీరలిట్లు
 వేగవేసితిరని యెన్నెద. భక్తుల యుపవసించినమాత్రముననే భవదర్శ
 నములుగావు. అట్టియెడ నీదీములయెడ యనుగ్రహంబుండుటచే వేంచే
 సితీ”రని యనేకవిధంబుల స్తోత్రంబులుచేసి నిలిచిన యరుంధతినిగని
 యామువ్వరు దంపతులిట్లనిరి. “తల్లీ! నీపతివ్రతాప్రభావము నార
 దునివలన విని, భవదర్శనంబుచేసి యేగనుద్యుక్తులమై చిన్నుగాంచి
 ధన్యులమైతిమి. లోకంబునగల పతివ్రతల నెన్నుటలో నిన్నెన్ని యిత
 రుల జెప్పవలెను. దేవులకు దేవిలమైనంతమాత్రమున నేమాయె. నీకు
 యేమియైనను వరంబులుగావలసిన గోతుమిచ్చెద” మనుటయు, నా
 తుమ యిట్లనియె. “ఓదేవదేవులారా! మీదర్శనమాత్రంబున పూర్వ
 పాపంబుల నశించె. అంతకన్నను వేరెద్దియు వరంబువేడ” నని బలుకు
 టయు, నాదేవిలిట్లు ప్రోత్సహితరంబొసంగె.

“ఓతల్లీ! ఈదినము మొదలు నీవదారవిందంబులు భాగ్యనంబునీ
 తమవారలు దర్శింతుంబులువౌని యాయుర్వృద్ధియు పుణ్యలోకంబున
 బొందుదురు. మఱియునిన్నెవ్వరని దంపతులువివాహకాలంబునపూజించి

మొక్కిరేని యట్టివారు యిహలోకము యిష్టైశ్వర్యంబుల తులతూగి పుణ్యలోకంబునకుఁ బోదురు. అని యామె ననేకవిధంబుల బొగడి యయ్యెడనుండి నిజనివాసంబులకుఁ జనిరి.

కాన నోసాధ్వీమణులారా! ఏభక్తిచేత నీపరమ పతివ్రత కొండ రాళ్ళు గుగ్గిళ్ళగా మార్చుటయును, త్రిమూర్తులభార్యల తన సన్నిధానంబునకుఁ జేరుటయును, ఏమహత్వంబుచేత నూతన వధూవరులు నీమెనందర్శనంబున సద్గతిసంద వరంబిచ్చిరో యట్టి మహత్వంబు మీరలవడజేసుకొని పతివ్రతలు గంఘ.

అరుంధతిచరిత్ర సంపూర్ణము.

స ర స చ రి త్ర ము.

పూర్వకాలంబున బృహదుండను నొక్క మహామహిమ కలంఘ. ఆతనికి నుహపసుందరియు, సుగుణసంపద సమన్వితయునగు సరసయు భార్యకలదు. ఆమె త్రిలోకంబులు మెచ్చునట్లు పతిని పరబ్రహ్మముగ భావించి నిర్మలంబైన చిత్తంబుతో నతని యనేకవిధంబుల బూజించుచు, యతని మాటకడుగుదాటక భర్తమనంబు రంజిల్లునట్లు మెలగుచు భర్తపాదారవిందంబులు భజింపుచు సదా మెలఁగుచుండెను.

అట్లుండగా నొకానొకదినంబున మహిమార్పిత చక్రవర్తియగు నొక్క మునిమూర్తి వారల యాశ్రమంబునకువచ్చి వారలచే యర్ఘ్య పాద్యాది విధులంది మిథున దంపతులబోలియున్న వారలఁజూచి యిట్లుని పలికె.

“మహానుభావా ! బృహదా ! నీవు నాకు యీ రోజున నుభిక్షం బగుచుట్లు భిక్షంబు బెట్టుము. ఆకలివీర యారగించి నీకులంబు యశంబు జాటెదను. ఏకాలమునందైన నీబోటి మహాసీములు దలంచిన నా కోరికలు సఫలంబులు కాకపోవు” యని యనేకవిధంబులఁ బ్రార్థించిన “యోమహానుభావా ! నీబోటి యోగింద్రులు నాబోంట్ల గృహంబు లకు వచ్చుటె యరిది. అట్టి భవదభీష్టంబులు మాబోంట్లు దప్పక నెరవేర్చవలెను. కాన నోముని శిఖామణి ! నీవలయు పదార్థంబులు మత్స్యాణనాయకి యగు సరసకుంజెప్పిన యామె పచనంబు గావించును.” అని యనిన మాసీంద్రుండు యట్లు కోరిక వీరికలెత్త యిట్లు వాకొనియెను.

“మానిచంద్రమా ! నాకిచ్చు యాహారంబులో తేనెయరటిపండ్లు తప్పకుండా యుండవలసినదే? గాన వెంటనే తేనెయరటిపండ్లు తెప్పించు” మనియెను.

“ఓయోగపురుషా ! లేనికాలంబులో తేనెయరటిపండ్లు యెట్లు తెప్పించుమనియెదరు. ఎట్టికోర్కయైనను దీర్చెదనని నేను తొలుతనే బలికితిని. గాని యెట్లు తేనెయరటిపండ్లు తెచ్చెదను. తేనెయరటిపండ్లు దెప్పించలేని నాతపఃఫలంబు గాల్పనా? యని చింతించు నయ్యవసరంబున సరససరసకుంజేరి “ప్రాణనాథా ! చింతింపఁ బనియేల? మీయాజ్ఞ యగునేని నేనా తేనెయరటిపండ్లను సృష్టించెదను. ఆజ్ఞ యీయ వేడెదను.” అని యా పతివ్రతాశిఖామణి యాపతిచ్చెను. వెంటనే యాతఁడు ప్రాణనాయకి సాహసంబునకు మెచ్చి, యానతిచ్చుటయు యామె యాయరటిపండ్లను సృష్టించెను. అంత నాఫలంబులలో నాతనికి యాతి ధ్యమొసంగి యాచందింపఁజేసె. ఆమునీశ్వరుండంత పరమానంద భరితుడై యామె ప్రభావంబునకు మెచ్చి యభీచ్ఛంజనియెను.

ఓహో! కాలముగొనికాలములో తేనెయరటిపండ్లను నృష్టించగల అపారశ్రమమును సంపాదించగలిగిన సరసపతివ్రత్యుల ప్రభావమును రూప ధామ్యములెల్లులలవరచుకొనిన భాగ్యజ్ఞులకు మేరయుండునా? భర్తను గొలిచి తేగదా సరసయరటిపండ్లను నృజించి యోగిని యాచరింపఁ జేసినది. మీరుగూడ సరసంబోలె నశ్పవర్తకులుగండు. సత్కార్య చరణ మాచరింపుడు.

సరసచరిత్ర సంపూర్ణము.

న లి నీ దే వి చ రి త ము.

ధర్మపరముగంబున దొల్లి యొక సుందరదేశాధీశ్వరుండు నభిని తును నొక్క సుమాపసుందరిని గనియెను. ఆమెమెవ్వనాది గుణంబు లును నొక్కముద్దగాజేసి విరించి చృష్టించెనోయన నొప్పుచుండెను.

అట్టి కన్యలలామంబు క్షీరపక్షుపాకరుచందమున దినదినాభి వృద్ధినొంది యంతఃపురంబున యాచందభరితయై యెప్పుడునుండెను.

అట్లుండ రాజాధిరాజులందరును నీమె సద్గుణ సంపత్తులు విన్న వారగుటచే దానిం బాణిగ్రహణంబును గోరనవారై వారివారి యభి ప్రాయంబులను యామెదండియగు నశమహారాజునకుఁ దెలిపిరి. అట్టి రాజపుత్రులంగంచి “యోరాజ కులావతంసులారా! నాబిడ్డ యగు నభిని తాను దనయభిప్రాయంబును పతిగావలయునుని యేకాంత మునగోరునో యపుడు దానిని రైవృత్తి ననుసరించి తలయనన్మహిమ బాచరించెదను. గాని యాచంద భరితయై వివాహము జేసుకొమ్మని

బోధింపజేయును. విజ్ఞానకోరినను విమమంతయు ఫలంబు గలుగజోదగని నుతివిను. వాక్యంబులాలించి. రాజపుత్రులు సిగ్గుచొంది. నెలపులకుంబనిక్కి.

యిట్లు గొంతకాలముగనువగా నాయితీ కంత్తుగేళిందేలువలెనను. కోర్కెగలిగి నేను పతినిగోరియున్నానని నాతండ్రిగారి కెఱిగింపు" డని చెలులతోఁ జెప్పటయు, నాచెలులట్లుకాకయని రాజుకడకేగి పాఠశాలయభిక్షులతో రాజుకెరిగించిరి. రాజునిమోసంబుననుమతిప్రధాన సామంతులతో నాలోచించి తగువధుం డెందున్నాడని యురయుమియు సమయంబున నొక్కభూసురుండా సభకేతెంచుటయు, గూర్చుండ భూ పరంబునియమించి యంబరీబద్ధుండై యిట్లు ప్రిశ్నించె.

“ఓస్వామీ! యెన్నడునురాని తమరేకతంబునయిట్లువేంచేసితిరి” యని యనేకవిధములం బార్థించిన నాభూసురుండ్రినియె. “నేను వచ్చినకార్యం బతిన్వల్పము. నేను యవిహీతుండను. నీవద్దనుకూప నుటదరియగు. నొక్కబాలామణి గలదని విన్నవాడనై, యామెను నాకిచ్చి వివాహంబుచేయ నిష్కర్షింపవచ్చితిని” అనుటయు రాజుకాశ యని, “మానీ! నీవు యుతఃపురంబు బ్రనేశించి యాకస్యయొక్క యనుమతివడసి ముద్దుటుంగర మానవాలుగాదెమ్మ”ని యాతని యంతః పురంబునకనిపె. యాతఁడు సన్యాశియగుట రూపమునందు గొంత గొటవడియుండుటచే మస్మధునిదలంచి యాతనిరూపమునుగై కొని యా మెయందు యంతఃపురంబుకుఁ జని యామెనుగాంచి యామె ముఖోభిసాదయమునుగాంచి ముద్దుటుంగరమును యానవాలుగా రాజున కిచ్చెను. మస్మధునిచేగొన్న రూపంబుమాయమై యెప్పటియట్లు దన ముఖలిరూపంబుతోనున్న మనినిగాంచి దశమభంబున రాజులుతూరింప నాగె.

“అయ్యో! నాకూతురువద్దకు నీతని బంచిన కురూపియు మున్న విజ్ఞానంబు నెమ నెంబున తారదోలునపుకొంటిని అట్లుగాక యామెదేసె

నీతన వరించినది. పూర్వకర్మ మనుభవింపక తీరునా” యని మనంబున యోచించి గూతునకు కబురుపంపి యామె నమగగా “తండ్రి! యీతడు నావద్దకు వచ్చునప్పటికి యన్నివిధముల నాకెన్నికకు దగిన వాడైయుండె. ఇప్పుడేలకో యిట్టి ముదుసలిరూపంబును ధరించె. అయినను రాజకన్యకలకు యాడి దప్పు టనుచితంబుగాన నన్నిచ్చి యీతనికే యుద్వాహంబు గావంపుము” అనుటయు దండ్రి సమ్మతించి యొక్క శుభలగ్నంబున నల్లిని నాతనికిచ్చి వివాహంబు గావించె. ఇంతటి రూపవతి దాను బెండ్లాడగలిగినందున కుబ్బుచు నామాద్వల్యమహాముని దన భార్యను జేకొని యాశ్రమంబునకు వెడలె.

అట్లు తపసియగు దనభర్తకు వ్రువచర్యలు చేయుచుండ మాని యామె చిత్తవృత్తి బరీక్షింపఁగోరి శరీరమంతయు వ్రణంబులు గల్పించుకొని కండలు వ్రేలాడ, చీము నెత్తురులు జీరాడ దొర్లుచు నున్న భర్త నుజేకొని తటాక బునకరిగి చీమునెత్తురులు గడిగి నెత్తిపెనుంచుకొని యాశ్రమంబునకుఁ దెచ్చి యందుబరుండఁబెట్టి కాయకసరులేరి తెచ్చి నాధునకుఁ దినిపించి మిగిలిన ఫలాహారంబులు దాను భుజించుచు యిష్టాగోష్ఠి గడపుచుండగా యాపరీక్షయు జాలక కాళ్ళవ్రేళ్ళును చేతుల వ్రేళ్ళును యూడిపడునట్లు జేసెను. అంతకును సమ్మహాపతివ్రత యాతని తోడిదే లోకమని భావించుచు శేషభుక్తియే యనుభవించుచుండె. అట్లుండ మాని “ఓసీమరాత్మరాలా! నిన్నవివాహంబాడినదాది యిట్లు రోగంబులు దగుల్కొని నాశరీరమంతయు బాడయిపోయె నిమూలము న నింత గలిగె, ఎందుకీమట్టవివాహముగోరినో” యనియనేకవిధంబుల దూషించియోగనిష్టాగరిష్టుడై దన్ను బలుకరించకగావలయు ఫలంబు లఁగోసికొని రమ్మ”నుటయు, నామె యట్లకాకయని ఫలంబులనిమిత్తమేగె. మాయాజాలపద్మప్రవాసేర్పరియగు మాగ్ధల్యుడు దన యాశ్రమంబువిడిచి కొండొకయడకే దవచ్చుచేయుచు దమిదనుండి

పుట్టలు మొలచు నట్లు దన మాహాత్మ్యముచే గవ్వకొనియుండె. ఆచారి నే నారదుండే తెంచుచు నళినినిఁ గనిఁ అమ్మా! యీపుట్టయందు మెరుగుడు పురుగులఁ బోలె బ్రకాశించుచున్న గాంతులగాంచు మఱుటయు నామె వాటినింగనిఁ మహాత్మా! యివి యేమిటనుటయు నానారదుండు రెండుపుల్లల నామె చేతికిచ్చి పొడుపు మనుటయు నామె యట్లు చేసెను. ఆరెండు రంధ్రములలోను బొడుచునప్పటికిఁ చంపితివే చండశాసనురాలాఁ యనుటయు వెంటనే నారదునిచే నదుపదేశమునంది మాద్దఁబ్బని మదినుచుకొని బ్రహ్మ విష్ణు మాహేశ్వరుల ధ్యానించిన వారు సాక్షాత్కరించియు తనికి నవయావనమును బ్రసాదించి లోచనగోచరంబు నొసంగి యెవరి నెలవులకు వారు జనిరి. అంతట యాదంపతులు మిథునదంపతుల బోలె హాయిగా గాలంబు గడపుచుండిరి.

పోయిన కండ్లు దెప్పించిన పొలఁతియు, మనోనాధునకు నవయావన మంకురింప జేసిన పొలతియునగు నీ నళినీ ప్రభావమే ప్రభావమౌ తెలుసుకొను డమ్మలారా!

నళినీదేవి చరిత్ర సంపూర్ణము.

సునీతి చరిత్రము.

చతుస్సముద్ర ముద్రిత మహీవలయంబును దొల్లియత్తాన పాడుండనుమహారాజుబరిపాలించుచుండెను. ఆత డట్లు గొంతకాల మేక శ్చుత్రాధి పత్యముగా జగంబేలుచు సునీతి, సురుచియను యిద్దరు భార్యలతో, బహున్యాయంబుగాఁ బరిపాలించుచుండెను. అందులో

సునీతి సునీతియే సురుచి సురుచియే నామధేయములను బట్టియే నా
 గ్యములేర్పడినవి, రాజసురుచిలోలుండేగాని సునీతిని మాత్రముఁ జూ
 డకుండలేదు. సునీతివతియే యుమావతియను తలంపుతో నిత్యము వ
 తినామమే జపించుచుఁ గాలంబుగడుపుచుండె. ఇట్లుండ సునీతికి సువ్రీ
 తుండగు ధృవుండుద్భవించె, సురుచికిఁ గూడానొక్క కుమారుండుపు
 ట్టె. సురుచి యెవ్వడును యుత్తానపామని మస్మధక్రిడలచే మరులుగొ
 లువుకొని మర్యాదగాఁ జేపించుచుండెను. సునీతి యోదన నీతిమార్గ
 మును దప్పకకాలంబు ద్రోయుచుండెను. ఇట్లుండ సింహా సనానీనుం
 డై యున్న మహారాజు దొడలపై ధృవుండు గూర్చుంటుయును సు
 రుచి యదిగని ధృవునిరెక్క బట్టియాడ్పిఁ, యోరీ నీకుసింహాసనార్హ
 తయే గలుగవలెనన్న నీవుఘోరమగు తపంబుజేసి పొందుము, పా
 మ్మనుటయు నాబాలుండు చేయునదిలేక తల్లివద్దకరిగి దండీవద్ద జరి
 గిన యావద్యోత్తాంత మెఱింగించి తాను దపస్సునకుఁ జోయెదననిచె
 ప్పెను. అందునకుఁ తల్లి చాలగచింతించి యిట్లు వాపోవదొడంగెను.

“నాయనా! లేక లేక కలిగిన నీకీయరణ్యవాసము గతియే
 వట్టెనా రాజ్యంబు పూజ్యంబైనను కనీసము తాతగారిరాజ్యమండె
 నుగదా! యేటికింత చిన్నదనగాబులో దపంబుచేయఁబరిగెదవు. ముక్కువ
 చ్చలారని ముద్దుబిడ్డవు. నిన్నుబిడచి నేనెట్లుజేపింతును. అక్కటా! పావ
 నువిధి, నీచెయిదము లభ్యుతములు, నీమాహాత్మ్యములనంతములు, నీవు
 కరుణించిన యెఱువు మహమ్మేరువగును. నీవలిగిన మహమ్మేరువు య
 మువుగామారును. నాచిన్నిబిడ్డని, చిరుతపావని, వట్టడవుల పాల్సేయక
 ట్టడిచేసితివా నేనుదెలిసి వతికి సుమంతయు యవచారంబుజేసి యెరుం
 గనే, బిడ్డకుగూడా? పండెండేండ్లుదాటినవాఁడుగాఁడని వాడవలెన
 మన్ననేనూ యెరుంగడని, అట్టితరిమేము యెవరికి యవచారము చేసి

లిమ్మి... ఎందుకట్టికి, రక్షించవలసిన తండ్రియే శిక్షించుట కొప్పుకొన యిక్కరక్షించువారలెవరు కంచెయే చేసుమనీనగలదెదిక్కు, యను నట్లుగానాధు డూరకొనుట నవతినాగించుటయేమో మాగతియెట్లున్నదో యట్లుగాకపోదు. యనికుమారునకు నదుపదేశంబు లోపంగి దపస్సునకుఁబోవుట కనుమతియిచ్చెను. చూచితిరా! యవ్వీరమూతను నులక్షణంబు, పరినిమాత్రము తానెడబాటుకొయెన్నికద్దంబులు వచ్చి నను యెదుర్కొనుచు కాలంబు వెళ్ళుచుచుండెను.

అంత ధృవుండు మనంబున సంతోషిత తరంగిత స్వాంతం దైదవంబునకు జనజననియొద్ద శైలప్రబోంది శ్రీమన్నారాయణునిఁ గూర్చి ద పంబుఁ నేయియలు వెడలెను. అట్లు వెడలుచు గిరిగహ్వరంబులను నదులనుదాటుచు బోవుచున్న ధృవుని యంతరిక్షమునుండి యాక్షించుచున్న నారదుండు చటాలున భూమికెతెంచి ధ్రువునిఁ గనుంగొనిఁ యోధ్రువా! యెచ్చటికి బోవుచుంటి. పిన్నతయన్కుండవగు నీవేల యాగిరి గహ్వరంబులదిరుగుచున్నావు.

క్రూర మృగారావనంబులమగు నీ యరణ్యము యాటవట్టని యెంచితివా? మహారాజ ముద్దు బిడ్డండవగు నీవీ మహాబలులలో నంచరించుట! యేటి కిట్లు హంసతూలికా తల్పంబుల విడనాడి యనువుల యనుదు పెట్టుకొని యెదవు" యని నారదుండనేక విధంబుల యాతని వృత్తాంతంబునుటయు నాధృవుండెట్లానతిచ్చె.

అహమ్మహానవపుత్రా! నేను నాదండి సింహాసనారూఢుండై యుండగాఁ బోయి యాతనిఁ దొడలపై నధివసించితిని. అంత నాపిన తల్లి యుగ్రంబగు గోపంబుగదురార గద్దించి యిట్లు పలికె. ఓధ్రువా! నీకు రాజ్యంబు వలయునేని యుగ్రంబగు దపంబుచేసి విరించి నిమిప్పించి యాలనిచే వధంబులఁ బడసి సింహాసనా రూఢుండవగుము! లేకున్నమానుము. అ

తియేగాని నీవు నేనున్నంత కాలము రాజ్యంబు నేయకాలపు, ఇది మిదిని 'సీయిష్టంబగు' తెరంగున మెలంగు మనుటయు సంతనేను యిట్లు గహనాటవుల గ్రుమ్మరవలసిన వాఁడనై తిని. నేనిందు వచ్చుట కిదియే కారణము. కాన నోమునిశిఖామణి! నాకు మంత్రోపదేశముఁజేసి మహిమాన్వితునిఁగావించుచు, "అనుటయు నారదుండట్ల కాకయుని మంత్రోపదేశముఁజేసి దన దారింజనియె.

అంతద్రువుండు యుగ్రంబగు దపంబుచేసి శ్రీమన్నారాయణుని మెప్పించి యాతనిచే వరంబులఁ బడసి దన పట్టణంబు జే'దల్లికి నమస్కరించి, దండ్రుకి జోహారు లొనరించి నిలిచిన ద్రువుంగని యుత్తాన పాదుండు మూర్ధంబును మూర్ఖుని కొడుకును దన యంక పాళిం జేర్చుకొనెను. కొండొక సమయంబున యుద్ధంబు దటస్థించుటయు, యందున ద్రువుండ ద్వితీయుండై జయంబు గొనుటయు దేవతలు దుందుభులు మ్రోగింప కొన్ని వేలేండ్లు రాజ్యంబు బాలించి దల్లియగు సునీతి నేమరక ద్రువ నక్షత్రంబుగా వెలుగొంది, ద్రువమండీలమును నిర్మించు కొన్నవాడై కీర్తిగన్నవాఁడు.

పతివ్రతగర్భంబున జనించిన పతితపావనుండగుటచేత పరరాజ్యంబులఁ జయింప గలిగి. తన యశఃశ్చంద్రికలు దశదిశలు బ్రాకనేటికిని మానవులచే ద్రువమండలమనియు యవియే యాచంద్రతారార్క శ్శాయిగా నుండునట్లు నిర్మింపఁజేసిన సాధ్వీమతల్లి సునీతి చరిత్ర మాచరణీయమని భారతసతీమణులెన్నెదరు గాక!

సునీతి చరిత్రము సంపూర్ణము.

జయప్రద చరిత్రము.

ద్వాపరయుగంబున విశాలనగరంబును నొక్క పురవరంబును సో
మదత్తను మహారాజు నిత్యసత్యవ్రతుండై, మనుసీతిఁ దప్పక బరిపా
లించుచుండెను. ఆతనికిష్ట యిశ్వర్యములను దానదాసీజనంబులును. గా
యక శిఖామణులును గలిగియున్నప్పటికిపురపుత్రికానంతరి యొండు
మాత్రముఁ గొఱత వడియుండెను. ఆతనికివంకజపల్లియును నుగుణము
లరా శిఖార్యగాయుండెను. ఆమెను పతిసేవయే గతియని మనంబుగల
ది. ఇట్లుండ భార్యానమేతుండై గహనాటపుల మహర్షులనన్నిని ద
వంబుసేయవెడలిరి. అట్లుయరణ్యంబుల దవంబుసేయుచున్నయెడ నొ
క్కనువార్షి తిలగుండు వీరల కోర్కెగనుగొన్నవాడై, పుత్రకామేష్టి
యనుయాగంబును జేయించి యందుదయించిన పాయపాన్నమును వం
కజపల్లి కొనంగి మహర్షి దనదారింజనియె. అంతగొన్నిదినంబులకు వం
కజపల్లి గర్భవతియై, నొక్కయాడశిశువును. నొక్కమగశిశువును గని
యెను వారల జన్మదినోత్సవంబున భూసురులనత్కరించి, భూరిదానం
బు లొనంగి గాలంబుగడపునెడ పుత్రకామేష్టిజేయించిన మునులేతెంచి
యాచిడ్డల నువర్ణవల్భిరంబునఁ గొనిలేమ్మని లేప్పించి యాచిడ్డలకు
“నుమతించుగ్రీడని మగచిన్నవానికిని, జయప్రద” యనియాడుదానికిని
నామకరుణంబొనర్చిరి. అంత సోమదత్తమహారాజు చిడ్డలనువిద్యాభ్యా
సమున కొప్పగించి బహుజాగరూకతతో విద్యలునేర్పించుచుండెను. ఇ
ట్లుగొంతకాలంబు గతించ జయప్రదవయసువచ్చినదై, చమత్కారవ
ల్లియను చమత్కారవచోచనలతో నొప్పనొక్కదాసిచే పురూరువ చో
క్కివర్తియావకీలంబులును. యర్వితయ వీరత్వంబును నాలకించి యాతని

యందు మనంబుంచెను రూపమున మన్మథుండును. తేజమున సూర్యుండును, బలమున హిమవంతుండును, ధీరమున మేరువును. శాంతమున నముద్రనిఁ బోలియు, యైశ్వర్యమునకు చేరుండును దానమునకెరుండును యందమున మహావిష్ణువును కోపంబున శంకరుండును నైయున్ననాతని నేపంకజాననకోరరు. అట్లుచిసంబిడి యామెనానాటక్యశించుటలేప్ప మనోభావంబెవరికిఁ జెలియనిచ్చుటలేదు లోనమాల్యము పురూరపునిఁ గలుపుమని భగవంతుని వేదిధంబులఁబ్రార్థించుచుండెను.

ఇట్లుండ నొకనాడు దాదులలో నొక్కతెజయప్పద సంగతిసూక్ష్మద్వష్టిచి గ్రహించి దండ్రీకరింగిందిన యాతండును స్వయంవరము జాటబంచెను. అసమయంబున రాజాధిరాజులందరును స్వయంవరమున కేతెందిరి. అపద్విసవారిలో పురూరపుండును గూడాగలడు అట్లుతేరిన రాజబృందమువీక్షించి నుమతించుకొని డిట్లనియెను. ఓరాజ శిఖామణులారా! నేనిపుడొక ప్రశ్నయగుచున్నాను. దానకిఁబ్రత్యుత్తరమిచ్చువారెవరో నాతోబుట్టువును వివాహమాడవచ్చును. మొగవాడుయాడరిగాను, యాడదిమొగవాడుగానుయై ఎంశమున వృద్ధిచేసిన వారున్న నానహోదరిని వివాహమాడవచ్చు ననుటయు పురూరపుండిట్లుతలికెను.

ఓరాజశిఖరులారా! అట్టివాడెను నేనే గాన నాకామెనిద్ది వివాహంబు గావించు” మనుటయు నెట్లగాకయని యుద్వాహంబంతివైభవంబునం గావించిరి. అట్లు ద్వాహమాడి నిజభార్యానమేతుండై దనవక్తనంబునుతేరి సుఖంబుండెను. అప్పరమ పతివ్రతామణియు భరపాదంబులే మరక పూడిగంబులుచేయుచు భర్తనామమే యైశ్వరధ్యానముగా నెంచుచు నపించుచు నదా కాలము వెళ్ళెడియు చుండెను. ఇట్లుండ పురూరపునకు శనిమాహర్నముచే రాజ్యంబు పూజ్యంబగు

టయ యడవులఁ బట్టి యాఁకలిదప్పలచే బాధనొందుడు నొక్క-
చోటఁబడియుండెను. అంతవీరిద్దలు మిక్కిలియాక్రందనము నలుపు
చున్న యయ్యాకృందనము ల్మీలించిన యానందుడను నొక్కకూ-
లిమేస్త్రీ కొందరకూలీలఁబంపి యరసిరమ్మనుటయు నాకూలీవేగి యా
విడ్డల సంగతియు, యచ్చిటగల భార్యవిడ్డల సంగతియు నెరింగించిన
వారు. మధ్యాహ్నాకమునకుఁ దెచ్చుకొన్నయన్నము వారికిఁబెట్టి కులగో-
త్రీనామంబులడిగిరి. వారలకిట్లు ప్రత్యుత్తరంబొసంగె.

“ఓ అయ్యలారా! నేను పురారవచక్రవర్తి యెద్దలెల్ల-
లను వ్రాయుగణికుండను ఆరాజ రాజ్యంబు పోవుటచే యెందైనను
యేగితేవింపవలెనను కుతూహలంబున నిందువచ్చితిని. అనినుడువుటయు
యానందుడిట్లు ప్రత్యుత్తరంబొసంగె.

“అయ్యా! మేమందరమును గూలిచేసేవించువారము. మా
కుగలిగినదానిలోమీఁకుఁ దగినపహాయముఁ దప్పకయాచరింపఁగలము
గావున మాకులెల్లఁలు వ్రాయుచు మాతోడనేయుండుము. అన్నవ-
స్త్రుఁకులకుఁబూర్వదని యాతనియొడంబరచి వారివద్దనేయుంచుకొనిరి

ఇట్లుండ సోమపురియను పత్తనంబున పేరువహించిన న
వకోటినారాయణుడను శెట్టిబహుధనాఢ్యుడై గావురంబుండె, అతని
ధనము శానాటఁజ్ఱిణించుటచే బంజీతులఁ బిలిపించి వారినడుగగాయి
ప్పుడున్న ధనములో గొంతనియోగముఁ జేసితివేని మీభాండారమునఁ
గలధనముయికముందుఁ గదలబోదు. అనిజెప్పిన యీతఁడు తటాకమొం-
డు నియమింపఁ గుతూహలుఁడై యాయూరికిఁ బెద్దమేస్త్రీయను యా-
నందునిఁ బిలిపించి కొలనుత్రీవింప వారంభించెను అట్లుదినదినము
యెవరికూలివారు పుచ్చుకొనుచు గణికునకొక్కకూలి ముజరాయిప్పిం-
చుచుండిరి. ఇట్లుండయెవరికూలి వారుదీనుకొననక్కరలేదు. ఇంట

ల యాడవాళ్ళను గూలిదీసికొనుటకుఁ బంపించునుటయు వారట్లుమాడవారినే గూలికిఁ బంపించుచుండిరి. వారలచేతికే భర్త్యంబులిద్ది వంపుచుండెను. ధర్మచింతనఁగల శైట్టిగారికి శనిగాడేడింటనుండుటచే మీశ్రీకుని భార్యయేమియని యడిగి జయచోదను మీశ్రీకుని భార్యగాఁడెలునుకొని తాళరాని విరాళి నామెను లోనకబిలిచి గమకింప నుండిన యందుగఁ యొకపెట్టెలోఁ దూరినేనే పతివ్రతనగుదునేని నాభగ్యయే సత్యశీలుండగునేని యీపెట్టెమ్మగములచే లోహముచేబగులక, యగ్నిచేగలక వానచేదడువక, సముద్రమున మునుగక, నాభర్త వచ్చిదెరచునందాక యేరికినిరాకుండుగాక” యనిబలికి దలుపుమూసుకొనెను ఇదంతయు జూచుచున్న శైట్టియధ్యుతపడి యినుపగొడ్డళ్ళచే నాపెట్టెను బగులగొట్టగాజ్ఞనిచ్చెను. అట్లుకేసినను యదివగులలేదు అఖరుకు యాపెట్టెదగులఁబెట్టనాజ్ఞయిచ్చెను. అట్లుయిను యదిదగులబడలేదు. అతిభయముతో శైట్టిగారు కడగడనడకుచు యీపెట్టెను దీసుకొనిపోయియొక గాతిబండదానికిఁగట్టి సముద్రంబుఁ ద్రోయఁబోవ లోనున్న జయప్రద యిట్లువ్రత్యుత్తరంబొసంగె. నీవుయీపెట్టెను సముద్రంబులోఁ ద్రోచిసంత మాత్రముననేమియుఁ బ్రయోజనము లేదు. ఈ పెట్టిశిథిలంబుగాబోదు. నాకు చేతున్నరసవత్సరములు సద్వ్రతంబొండగలదు. గాన యీయేకున్నర సవత్సరములును దీనిని భద్రంబుగా గాపాడుము. తదనంతపము జూచుకొనవచ్చునని నుడువుటయు యీపెట్టెయందమానుదీవులలోనికిఁ దీసికొనిపోయి యందుం యతిహాగరూకతతో గాపాడుచుండెను ఇట్లుండ యిచ్చుట చక్కవర్తికి యనేక దుశ్శక్తులంబులుగలిగి కూలికొరకొనిన భార్యకందున కూలివారలయొక్కరికి యీమెవచ్చి గదివ్రేవేళిఁగూడే యాగదిభగ్గనరుండి పోయెను. మేమింతయేయెరుగుదుము. అనివారుచెప్పటయు యీకొనిక్కడ నెందుకుండవలయునని యూహించి యిద్దరకుమారులను దీసికొని గహనంబులు చాటుచు

బోవుచుండగా నొక్కయేరు యడ్డమువచ్చుటయు నొక్కబిడ్డను
తీండ్రతీగకుఁగట్టి యొకబాలుని భుజంబున నెక్కించుకొని యావా
హంబు బాలుడుండె. ఇట్లుండ యుద్వేగుగా యావ్రవాహము వచ్చి
యాబిడ్డను యొడ్డునకుఁ గెదపి యాతని నెత్తుకొనిపోయెను. ఆహా! విధి
ఎంతవాడవురా? భార్యనుబాపితివి. బిడ్డలనుచెరియొకదారిజేసితివి. బా
లొక చక్కవర్తిని యెత్తుకొనిపోవుచుంటివి. ఇతియేరా నీవ్రభావము
యింకేమైనను జేయగలవా? అట్లుగొట్టుకొనిపోవుచున్న చక్కవర్తిని నె
లుతురు కోలలు చూపించి యొడ్డునకుఁజేర్చి. కొందరుమహాభావు
లు, ఇట్లుండ తాండ్రతీగతోకట్టబడియున్న బాలునిన్ని, యేటియొడ్డు
జేరినబాలునిన్ని యొకగొల్లలె దీనుకొని సాగుచుండెను. ఇన్నికష్టము
లను భరించుచున్నను చక్కవర్తికిని మాయనిమనకుండుటచే గొల్లగా
నంపిరించుచున్న చక్కవర్తితలవద్ద నొక్కనగలమూట చోరులు వైచి
పోవుటయు శోధకులువచ్చి చక్కవర్తినిదీసికొనిపోయి రాజనదుటంబెట్టి
రి. ఆరాజు యాతని కాళ్లు చేతులు ఖండించుటకుత్తరవిచ్చెను. ఆతలవ
డులు యాతని కాళ్లు చేతులు ఖండించియేగిరి. ఈతఁడు పెద్దపెట్టు నరొడ
నమునేయ యారొదనము సరస్వతీదేవి విని భూమికిదిగి హితంబు బోధిం
చి గాయములను మాయము చేసి యహృతిపాన మిచ్చి యేగు
చుండెను.

ఇట్లుండ నాపురంబున సుగుణములఖని యగు దేశిక శైలియను నా
తఁడు చక్రవర్తిని దన యింటనిమగొని కాపాడుచువచ్చెను. కొన్ని దినం
బులకు ఉపరిషియనే నొక్కమహర్షి యచ్చోటు కేతెంచి చక్రవర్తి క్షే
మంబొరసి యాలుబిడ్డలు సహితముగా రాజ్యాభిషేకంబు చేయుచువు
గాకయని దీవించి పంపెను. అట్లు దీవించి చెరియను గొల్లదానింటికి
జని శిశువుల నిరువుర గాంచి వారల స్రస్తవిద్యల యందారితేర్చి. అండ
మాను ద్వీపమునకేగి యచ్చోట పెట్టెయునునిదియున్న శైలిగారిని గాం

భిక్షకులు విని చక్రవర్తికింగల దురవస్థల దెలిసిన పెట్టెలో నున్న జయవ్రత దిగులాంచి కడుగుండి దైవవిధినేమిచేయుదును. ఎట్లుగా పరిణమింపజేసెద. వోయట్లుగా పరిణమింపజేయుము. కాళ్లుచేతులు లేకపోయినను పోయె. అనువులు నిలిచిన జాలునని ననుకొను సమయములో శనిమహాత్యము దగ్గుటచే దేవదేవులు దర్శన మిచ్చి యాశని కరచ రణాద్యవయవములు పూర్ణము జేసి యచ్చటనే దైవికపురమును నొకపురంబును నిర్మించి దాని కీతనినిరాజుగా జేసి వెడలిపోయిరి.

ఇట్లుండ అండమాను దీవులలో యీ పెట్టెను గాచాడు చున్న సవకోటినారాయణశెట్టి యీ పెట్టెను దైవిక పురములో మహత్తు గలిగిన పురుషుడున్నాడని దెలిసి కొన్నవాడై యీ పెట్టెను నత్తనిడుకొని దైవిక పురము చక్రవర్తిమోలఁ బెట్టె. దైవజలముగల యోదైవిక పురాధిపతీ! యిందుగలయు వతీలలామంబు యెన్నియేండ్లనుండో యో యాకలి డప్పలు రోసి జీవించియున్నది మహత్తు గలిగిన వాడవేని యీ పెట్టెందెరువు. మనుటయు యాతఁడు దైవధ్యానముచేసిపెట్టెపై జేయవేసెను. వేసివేయుటతోడనే యీ పెట్టె దెరువబడెను. అండమున్నదిగి తన పత్ని. పత్నిప్రభావమున కచ్చెరువంది. జరిగిన సంగతి దెలిసికొని నారాయణశెట్టిని గూకలికి బంపివేసెను. అచ్చట చెంగియను గొల్లదానిచే బరిపోషింపఁ బడుచున్న యీ యిద్దరబాలుర యుద్యోగము నిమిత్తమిచ్చటకుఁ దీసికొని వచ్చిన వారల తమ బాలురగా నెరింగి, చెంగికి బహుమాన మొసంగి బంపిజేసిరి. ఇంతలో తన పురంబునుండి ధీమంతండును ముత్రి వచ్చి యచ్చటి వృత్తాంతంబు తెరింగించి యచ్చట వారితో యుద్ధంబు జేయించి యారాజ్యంబు యారాజ్యంబు రెండును బరిపాలించుచు యిద్దరు తనయులతో సుఖంబుండిరి.

మహామహిమలకు మించిన మహిమ సంపాదించి, ఆకలి డప్పలు రోసి యాంతర్యమున భర్తనామమే చింతనముఁ జేయఁ బట్టియే

చిక్కులు విడిపోయినవి. మీరుగూడా నాధున కెదుర్కొనక
జయవ్రద వలె నాణ్యములగనులై వర్ధిల్లెదరుగాక!

జయవ్రద చరిత్ర సంపూర్ణము.

లోపాముద్ర చరిత్రము.

పూర్వకాలంబున విదర్భదేశాధీశ్వరునకు నుగుణముల కాటవట్టగు లో
పాముద్రయను కుమార్తెగలదు. ఈమె యంతఃపురంబుననుండియే ష
ట్కావ్రపారంగతురాలై పతివ్రతలు యెట్లుండ వలెనో, తల్లక్షణము లె
వ్వెయ్యో చెప్పించుకొనుచు చెలులతో సత్కథాకామక్షేపము జేయు
చుండెను.

ఇట్లుండ నొక్కదిననంబుకుంభసంభవుండగు అగస్త్యమహాము
ని రాజనశాంతరాశమునకు వచ్చె. ఆమునిని చూచి రాజు యెదురేగి
దోడ్కొని వచ్చి యర్ఘ్యపాద్యంబులును, యాననంబును నియోగించి
గూర్చుండనియోగించెను. అట్లు గూర్చున్న మానినిఁ గాంచి రాజుట్ల
నియె. “కుంభసంభవా! మీరాకకతన మాగ్ధహంబు పావనంబయ్యె.
తమరిచ్చటకు వచ్చుటకుఁగల కారణం బెరింగింపఁగోరెదను. మీ కొ
ర్క యెట్టిదైనను నేను దీర్చెదను. “అనుటయు మునిఁద్రుడు” భూ
పాలతిలకా! నీవు సత్యశీలుండవనియును, యుదారత్వంబున గర్జుని మిం
చిన వాఁడవనియును దెలిసి నన్నొక్క కార్యంబిర్ధింప వచ్చితిని. అ
యే మందువేని, యొక్కనాఁడు నాపితృదేవతలు. బ్రత్యక్షుండై. కుమా
రా! నీవిట్ల వినిహంబునొల్లక బ్రహ్మచార్యాశ్రమమునందీ యుంటివేని
నూకు బుణ్యలోక ప్రాప్తిగలుగనేరదు. “అపుత్రస్యగతిర్నాస్తి” యను

నేడ వాళ్ళానుసారము పుత్రులులేనివారికి సద్గతులుండుట యరది. నీవు మాకేడవ పురుషాంతమున నీడన్మించిన వాడవగుట నీవు వివాహంబొనర్చుకొని పుత్రులను బడిసిననే గాని చూకు ముక్తిలేదు, గాన నీవు వివాహంబాడి మమ్ముద్ధరింపుమని గోరుటయు యాకార్యమునకై నీకూతునర్థింపవచ్చితిని. దాని నిచ్చి పెండ్లిచేసితివా నేను నుఖించెదను, నా పితృదేవతలు నుఖించెదరు. గాన నీతనయనిచ్చివినావాముఁగావించు"మని గోరుటయు యావలయులు రాజు చెవులకు ములుకులైనాట మూర్ఛాక్రాంతుఁడయ్యెను. అంత మంత్రులు సామంతరాజులు యాతని కితిలోపచారంబులచే నేడ దేవు యంతఃపురంబునకుఁ బంపిరి.

పిమ్మట గొంతి వడికి రాజేంద్రుఁడు మంత్రి సత్తములఁజూచియిట్లువలికినను. గాంచితిరా మంత్రీ ప్రధానామాత్యులారా; యాబడుగు బాపనికి నాకూతునిచ్చి వినాహంబు చేయవలెనంట. తానెక్కడో నాకూతురెక్కడో యనుటయు మంత్రీ ప్రధానులిట్లనిరి.

“మహారాజా! యాతఁడు మహామేధు భూమికణచి సూర్యచంద్రుల గతుల కిడ్డంకు మాన్పెను. సముద్రమునఁగల నీరంబునంతయు నొక్క పుడిసిలుగోలెను. ఇంద్రద్యుమ్ను మహారాజును మదగ జంబుగాఁ బుట్టిశపించెను. పొట్టివానికి పుట్టెను బుద్ధున్నట్లు యాతని పొట్టుతయు యుపాయముల పుట్ట ఈతండలిగెనేని ముల్లోకంబులు తల్లడిల్లు, ఈతఁడనుగ్రహించిన ముంగొంగు బంగారమగును. అట్టిమహాత్ముని నింతబేల తనంబుగాఁ జూచినప్రమాదంబు సిద్ధంబు, అని నుడువుటయు యంతలో బోహముద్ర రాజనభాకేతెంచి దండీదొడలపై యధివసించి, రాజునకిట్లనియె. జనకా పూర్వజన్మ నుక్మతంబుచేత నిమ్మునిని కన్యనిచ్చెదననిఁ బార్థింపకయే వచ్చెను. అట్టితరి నన్నితనికిచ్చి యశంబు కేకూర్చుకొనుటయే పాడి. పరమ తపోధనుఁడు యిట్టిమహనీయుం డతిగెనేని మనకుబుట్టుకలులేవు

లోపాముద్ర చరిత్రము.

గావున నన్నాతని కిచ్చి వివాహంబు చేయుము. ఆతఁడు దప్ప యితరు డెట్టి నవమన్మథుండైనను నేనొల్లను, గాన నన్నాతనికిచ్చి వివాహము చేయుము అని యొక్క యితహాసంబుజెప్పఁ దొడంగెను.

దొల్లి మాంధాతయను మహారాజు నొద్దకు సాబరియను నొక్కమహాముని యేలెంచి ఆయా! నీకుగల పదునార్గురు కుమార్తెలలో నొక్కయాపె నాకిచ్చి వివాహముఁ చేయుము. అని వేడుటయు నాభూపాలుండును నీవలెనే చింతాకాంతుడై మునీంద్రా! నాకుమార్తెల జూపెద. వారిలో యెవ్వతె యైన నిన్నుఁ గోరిన యాపెను వివాహమాడుమని యావికృత జడదారిని వారెవ్వరు వరింప నొల్లరని యుద్దేశముఁ దోడ్కొని జనిన యాకస్యకాములు పదునార్గురును యీతనినే వలచి వివాహంబాడిరి. గాన నన్నాతనికే యిచ్చి వివాహంబొనరింపు మనుటయు నట్లుకాకయని నా లోపాముద్రను యగస్త్రియనకిచ్చి వివాహంబుగావించెను. ఆతండు యత్తవారింటి యందే యుండుచు ముగువా! నీవునాకు జాలినంత పాలు ద్రావనిచ్చెదవా యనుటయు నాలోపాముద్ర యిట్లువలికెను.

సముద్రంబునుపుడిసిటగోలివిడిచిన తమకుఁజాలినంతక్షీరంబులియ్యలేను, గాని నాయోపినకొలంది యిచ్చెద నేమింపు డనుటయు యాతడును యియ్యమని గోరుటయు నొక్క సువర్ణపాత్రీకెచ్చిదాని నిండుగా క్షీరంబులుంచి యక్షయంబగు నట్లు పతిని నెమ్మదిలో దలచి యీతని కందిచ్చెను. ఆతఁడు మాటిమాటికిని ద్రాగుచుండుట యే ఎంత త్రాగినను దరుగకుండుట కచ్చెరువంది యామె మహా తృప్తిమును మదిలో క్లాఘించు కొనుచు యత్తవారింట కెలవంది దన యాశ్రమంబునకు జనుచుండెను అట్లుజని నారచీరలుతో గాలంబు గడపుచున్న తరి నొక్కయాపె నామె నిట్లు ప్రశ్నించెను అమ్మా తులలేని భాగ్యభోగములచే యలరారు వుట్టింటిని విడిచి యా

వనాంతరములలో నుండనేల? నీభర్తతోనే యచ్చట నుండరాదా! యని నుడువుటయు యామెపతికోడిచే భాగ్యమని యామెకు సమాధాన మిచ్చి గాలంబు గడపుచుండు తరి నాపతివ్రత చూలాలై నొక్కమ గళికువును గనియెను. అంత నమ్మహాముని పరమానంద భరితుండై భార్యంజీరి ఋషులకెల్లను షడ్రహోపేతంబుగ యన్నంబు లిడుమనుటయు యామెయునట్లు దనమహత్తుచే గల్పించిషడ్రహోపేతంబుగా వడ్డించెను. అపదార్థంబులు పొట్టలుపగులునట్లు మెక్కి యాపతివ్రతామణి ప్రభావమునకు మెచ్చి నిజనివాసములకుఁ జనిరి.

గాన యింతులే పర్వ స్వతంత్రాబీజములు నాటఁగలిగిన సత్కుమారుల గనుటకు మార్గదర్శికులు గాన భరత ఖండ భాగ్య రాకులు లోపాముద్రవలె నొక్కని వరించి చక్కని కుమాడులగని యెదరుగాతయని కోరుచున్నాము.

లోపాముద్ర చరిత్ర సంపూర్ణము.

సంద్యావళ చరిత్రము

మూలవ దేశము నేలుచున్న స్వదేశమహారాజునకు సుగుణ వ్రతమగు మంగళవతియను భార్యంగూడి సంధ్యావళియను పుత్రికంబడసి యామె యోగక్షేమంబులు యరయుచుఁ గాలంబు గడపుచుండెను. ఇట్లుండ యామె క్షీరవక్ష క్షుపాకరుని మాడ్కి వినదిన ప్రవర్ధమానంబగుటయు నామెకు వివాహంబు చేయనియ్యకొని మంతులను బిలిచి ముత్య మార్త్యవర్మలారా! మనకస్మకకు దగిన వరుండెందున్నవాఁడో బేర్కొనుండన వారలిట్లనిరి.

విదర్భదేశా ధీశ్వరుండగు నగరునకు రుక్మాంగదుఁడను నొక్క పుత్రుండు నువృత్తుండుగలడు; గాన నాతఁ డన్ని విధముల మీముద్దయింతుఁ దగినవాఁడు. ఆతనికిన్ని సంధ్యావళిని వివాహంబు గావించిన బంగారమునకు వాసన యల్పివట్టుండును. ఆతనిని దవ్వకమీ పట్టికఁ గూర్చును,, యనుటయు సంధ్యావళి చిత్తరువు వ్రాయించి విదర్భకనిపి రుక్మాంగద నగరులకుఁ జూపినవారు రతిజేరిచేతి పూబంతి యేమోయని యనుకొని శుభలగ్నంబేర్పరుచుకొని యాశుభలగ్నంబునకు వీరలచ్చటకు తరలివెళ్ళి యచ్చట వివాహంబు గావించుకొనిరి.

అట్లు వివాహంబు గావించుకొని రుక్మాంగదుఁడు దండుదళముతో దనవిజపురి బ్రవేశించి సామ్రాజ్యమును భుజన్గంధమున నిడుకొని బిరపాలించుచుండెను. సంధ్యావళి పతియొక్క సాదంబులు మనంబున ధ్యానించుచు గాంబు నెళ్ళుబుచ్చుచుండెను.

రుక్మాంగదుఁడు సద్రవ్యతగామి యగుట యేకాదశీ మహాత్యమను నొక్క సద్రవ్యతమునుచేసి యకాలమరణాంబులు లేకుండునట్లు దనరాజధాని యందుఁ జాటఁబాపెను అదిదరున నస్మార్గ గాములై సంచరించుటచే యమలోకంబునకు గొంతవని తగ్గుటయు, యముఁడు విరిందినివేడి జగన్మోహిని యను నొక్క మందరాంగిని సృజించి పరివరారణ్యముల కవిషెను. ఇట్లుండ రుక్మాంగదునకు ధర్మాంగదుఁడను నొక్క సద్గుణములరాశి జనించెను. ఈతఁడెట్లుకాలంబు వెళ్ళదీయఁచుండ మృగంబుల బాధ కోర్వలేని పురజనులు కోరుటచే రాజు మృగయాచిన్మోదమున కరిగి దుష్టమృగంబుల నుక్కడంది, దిరిగివచ్చుచున్న సమయమున జగన్మోహిని దీనకట్టెడుటఁ గానంబడుటయు యామెం జేయిట్లనియె ఁటకల్కీ! యెవ్వరిదానవీ పు.ఎందుండి యందువచ్చితివి. వనదేవతవా? లేక కామినివా? వేగశివము

మనుటయు నాకాంత సీధరాకాతునిఁ జూచిఁ మహారాజా! నేను వ
నజేవతనుగాను. కామినిగాను కామించువారికి గామినిగా గాన్పిం
చుచుంటినేమో? నేను విరిచిచే సృజింపఁ బడిన జగన్మోహినిని, య
ని వదించి శిరము వంచి యూరకొనుటతో „ ఆహా! యిటువంటి
తనివ్వంగిని గూడుటే యుత్తమ పురుషలక్షణమృని యూహించి తస్మి!
సీవు నన్ను వరించుము నీగీచిర గీటుదాటక నీకనుసన్నల మెలంగెద
ను. నీవు నాయుతిపురంబున నుండుము. తులలేని భాగ్యభోగ్యం
బు లనుభవించగలవు. శారదచంద్రికపు కాగలవు. రమ్ము, అని
యామెను బ్రతిమాలుటయు నామెయిట్లుగోరెను అయ్యా నేను గోరి
న డెరంగున జెల్లించెదనని వాగ్దత్తమచ్చెదరేని వచ్చెద,
ననుటయు, సీవుయెప్పుడు యేదిగోరినను దప్పక నెరవేర్చగలను. అ
ని వాగ్దత్తముఁ గావించి పెద్దకాలంబు యామెతో సుద్దులుచేయు
చు రాజ్యంబుమాట భార్యాపుత్రాదుల మాటయుఁ గూడమరచి
నృరనుఖంబు మరగి కాలంబు వెళ్ళదీయుచుండెను. రాజ్యంబు యీ
తఁడు మరదియుఁగుటచే రుక్మాంగదుని పుత్రుండగు ధర్మాంగ
దుఁడు పరిపాలన జేయుచుండెను. ఇట్లుండ యేకాదశీ పర్వదినంబు
సమీపించుటయు యెప్పటి యట్లు దండోరా వేయ మనుటయు తల
వదులు యూరుచుట్టును దండోరా వేసిరి. అట్టిసమయంబున మో
హినితో మోహవేశమున నున్న రుక్మాంగదుఁడు దండో రావీచి హ
రిహరీ యెంతకామి నైతినిరా యని మూలకొదగి యీడిగిల బడి
యున్న రాజుం గాంచి యిదేసమయ మీతని పందించుట కని యెంచి
దగ్గరజేరి „ప్రాణేశ్వరా! నన్నురతులఁ జేలించక యట్లుదూరముగా
దొలగెదవేమి,, యని చేయిబట్టిలాగెను. రాజును తత్తరమంది „మో
హిని! నేఁడేకాదశీ పర్వదినము. నన్నుముట్టబోతుముఁ నేఁడువ్రాతంబు
పూర్తిగాఁ జేయవలయును. యనుటయు యామోహిని పూర్వము

నాకొసంగిన వరంబును చెల్లించి మరిగడలుము లేకున్నదానికీ బదులుగా వేరొండు చెల్లించి మరియు గవలు మనుటయు రుక్మాంగదుఁడు యట్లే యొసంగెదను. నీయిష్టమువచ్చిన వరంబొండు గోరుమనుటయు యామోహిని ఁటమహీజానీ! యట్లునీవు బిగ్గగాగిలి వీడదలతువేని నీకుమారుని శిరంబు నాయెట్టయెదుట నీభార్య వగవకుండ, నీవు కండ్ల నీరికువకుండ, నీఖడ్గముచే నీచేతులార నీవుజంపవలయును. అది నేనును మీసమ్ముఖమున నుండి యాక్షింప వలయును. యేమీ యదియట్లు నెరవేర్చెదవా? ఇది యట్లు గానిచ్చెదవా? యిత్వోకువంశ మబద్ధములవుట్ట యనిపించుకొనకుండ నీరెండింట నేదియిష్టమో యదిచేయుము. లేకున్న సత్యదూరుండవగుము. అనివలుకుచున్న మోహినిమాటలు కర్ణకరోరంబులై జెవులకునాట మూర్ఛపడియున్న దండిని ధర్మాంగదుడు వచ్చి యాక్షించినవాడై ఁదండి! యేటికిట్లుచి చారించెదవు. ఏకాదశీ వ్రాతంబుకన్నను నాప్రాణంబులు దీపియా? లేమ్ము. సాశిరచ్చేదన మొనరించి తల్లి మద్దు చెల్లించి నావ్రాతంబువూర్తిగావించుకొనుము. తొల్లినాముత్తాతయగు శిబి దన మేనికండలుసత్యవాక్యవ్రోత్పకొఱకుఁ జండి యివ్వలేదా? సూర్యవంశము సత్యమునకు ధ్వజము. అక్రీ నీవలన కళంకితము గానీకుము. సత్యవాక్యపరిపాలకుండవుగమ్ము. లేమ్ము. అప్పుడు వెంటనే రుక్మాంగదుడు లేచినవాడై బుత్రునిసద్బుద్ధికి మెచ్చి, ఖడ్గంబుచేబూని, తనకుమారుని శిరమును దెగవేయ నుంకింది దెగవేయగా బుష్పధానుమైనెగడుటయు మరలరెండవసారివేయ యాకాశమున యశరీరవాణి యిట్లుపలికెను.

ఁటరాజా ! విడువుము. విడువుము. నిసత్యంబునకు మెచ్చితిమి. సత్యముఁదప్పని శీవుతుని సత్యంబుగూడా మెచ్చదగినదియే? గాన మీకొఱకిదిగో రథంబు బంపుచుంటిమి. దానిపై మీరు సతీపతులెక్కి స్వర్గంబును పావనంబు జేయుము. అంతరథంబుపై సతీపతులెక్కి స్వర్గ సామ్రాజ్యమును జూరగొనిజేరి.

చారుమతి చరిత్రము.

ప్రదికాలంబున భూలోకంబునఁ బ్రసిద్ధికెక్కి సిరుల కాకరంబై యొప్పు శోణపురంబును నొక పురవరంబు వేదాతీతంబై యొప్పు చుండెను. ఆపురంబున వేద విదుఁడని పేరొందిన విప్రుండు మంచి గుణ శీలములు గలిగిన కాండిన్యఁడును భూమీనురుఁడుండెను, అట్టి సద్వంశ సంజాతునకు చిత్తశుద్ధియు, భర్తపదసేవానిరతయు, పరమపతివ్రతయు నొక్కచాతుమతియను యువతి భార్యగా నెగడుచుండెను. ఆయింతి యుదయముననేలేచి భర్తచే ననుజ్ఞాతురాలై అత్రమామల పరిచర్య లాచరించి భక్తితో చందన మిడి వంటకములు తయారు చేసి వడ్డించి శేషాన్నమును దాను భుజించుచు గొంత దరి ద్రావణ్యో గాలంబు గడపుచుండెను.

ఇటుల మహాపతివ్రతయు నుజనమిత్రయునగు చారుమతి యొక్కనాడు సవర్యలుచేసి కాంతునిశయ్య యధివసించి సురత లాడి నిద్రించువేళ నొక్క మహాతేజస్సు సాక్షాత్కరించి ఓయవిదా! నీవతి భక్తి నాకుమిక్కిలి యనురక్తి గలిగించె. ఈ భూవలయంబున నీబోటి మందయాన నెందునుగాన. ఓ చారుమతీ! సద్గుణవతీ! యత్సులకు గాన రానినేను నీకు గానవచ్చితిని. బ్రహ్మచి సమ్మతులచేతను బూజంపఁబడు నేను లక్ష్మిని. నీకుఁ గోరినవరంబు లివ్వనామనంబువృత్తిల నేను నిన్నుఁ జూడవచ్చితిని. గావలసిన వరంబులఁ గోరుకొనుము. యిచ్చెద ననుటయు నాచారుమతి యిట్లు జవాబొసంగె.

“ఓయమ్మా! నేను గోరునపుడెల్లను నాకు నీనందర్శన భాగ్యముఁ దక్కు నాకువేరొండెద్దియు నక్కరలేదు. నాయదృష్టము

ఫలించుట చేతనే నీధర్మన భాగ్యమబ్బినది. అంతియేచాలును. నాకే మియు నక్కరలేదు. యనుటయు చారుమతి పలుకుల కలరి లక్ష్మి యిట్లు నియె “చారుమతి! భాద్రపదమాసమున పౌర్ణమితో శుక్రవారమున వ్రదయమునే లేది కాల్యకృత్యంబులు నిర్వర్తించుకొని యిల్లు గోమయముతో శుద్ధిచేసికొని, య్రుగ్గులుంచి శుద్ధముగు వీరమున పిండిచే మ్రుగ్గులిడి, పచ్చని యాకులు గట్టి కలశముంచి అందుపై మామిడి చిగుళ్లును, నేరేడు మారేడు చిగుళ్లును నొక యరటియాకు సందుంచి, తామ్రముతోనై నను, సువర్ణముతోనై నను రజతముచేనై నను, అథమము మట్టితోనై నను, జేయించి ఫలపుష్పవలినముదాయముతో నారాకేశంబుతో కుంకుమాక్షరిలుంచి, నల్లగాజులు, నల్లపూసలు తివ్వొత్తుదువ్వెనలుంచి, దినుసుతోమ్మడి వంతున ఫలహంములను జేసి యచ్చొనునిచి, భోజన పదార్థములు పిండివంటలు పాయసము, ఫలములు తొమ్మిదివంతున నునిచి నూలుపోగులు తొమ్మిదికి యొక్కొకదానిని దొమ్మిదేసిముళ్ళు వేసి పసుపుచాయ బట్టించి కలశమున కెదురుగానుంచి కర్పూరధూపదీప నైవేద్యములతో తాంబూలాది శోడషోపచారంబులుగావించి బ్రాహ్మణోత్తములచే యాశీర్వచనములంది మిగిలినబంధుమిత్రుల కొసంగి యానాటిరేయి నేలబరుండి యుపవసించిన ధనకనకవస్తువాహనాదులు కలిగి భాగ్యవతివై మిన్నుంది వెలుగొందుదు” వని నాలక్ష్మి నాకలనుండి తిరోహితయయ్యె.

అంత నాచారుమతి నిద్రబట్టక యెప్పుడుదయమగునో యనియెదురు చూచుచు తెల్లవారగానే లేచి యత్రమామలకు భక్తినమస్కరించి కలతెరంగంతయుఁ దెలిపి శుక్రవార మెప్పుడాయని నిశ్చీంచుచు శుక్రవారము రాగానే పురోహితులరావించి బంధు మిత్రుల చిలువబంది బందిళ్ళువేయించి, మంగళవాద్యములతో నాలక్ష్మినిఁబూజి

చి దక్షిణతాంబూలాదులొనంగి, బంధునిత్రాదులకు యిష్టమృష్టా
న్నము లొడ్డించి భుజింపజేసి నాధునకు వడ్డించి తానుపవసించియుం
డెను.

అట్లు యతిభయభక్తివిషయములతో యాచరించిన వ్రతంబున
కు లక్ష్మీనంతసింది యామెయిట్లు నిత్యకల్యాణమును పచ్చతోరణ
ముగానుండు నట్లు పరంబొనంగి చనియె. నాటినుండియే యామెనువ
రలక్ష్మీయనిఁ బేర్కొనుటయును యావ్రతంబాచరించుటయును భా
రత సాధ్వీమణుల కాచారమైయున్నది.

చారుమతి చరిత్ర సంపూర్ణము.

దేవహూతి చరిత్రము.

కృతయుగంబున త్రిమూర్తులలో నొక్కడగు విరించి యనుమతం
బున నరులను సృష్టిజేయుటకొరకై కర్దముండను మునిశ్రేష్టుడు సర
స్వతీనదీతీరంబున బదివేల దివ్యసంవత్సరములు తపంబునసె. అంత
యట్టి తపవశ్రావణంబున కర్దముండు స్వామింభువమను నుభ్రపట్టియ
గు దేవహూతిని వివాహమాడెను. ఆమెపతియే దైవమని భావించి
యాతనికి బ్రీయంబగునటుల మృదు మధురవాక్యంబుల బలుకుచు
యాతనిమాటల కడ్డమాడకఁ కామకోధంబులను విడిచి యెల్లప్పుడు
పతిసేవజేయుచు అపహారాశ్రంబులుగడపుచుండెను. ఇట్లు యహర్ని

శలు యువచారములు జేయుటచే శుష్కించియున్న సతింగాంచియు వరి! నీవహన్నిశలు యువచారములు చేయుటచే దేహంబు శుష్కించియున్న దానవు కావలసిన వరంచిచ్చెదను గోరుకొనుమని చెప్పటయు నాయుంతి: “నాథా! యే కుహాత్ముని సుదర్శినము కొరకు బ్రహ్మాండ్రాది సన్ములు సహితము విస్మయపడుదురో, యేవుణ్యపురుషుని దత్తోపదేశంబను దావాగ్నివలన నీషణత్రయంబులను యడవులు దహింపఁ బడుచున్నవో, యెవ్వఁడనంతఁడోయట్టి పరబ్రహ్మము నా గర్భంబున నుద్భవించు నట్లు పరంబీయ వేడుచున్నాను.

అనివేడుటయు, నాకర్థముండు యామెకోర్కెకు మెచ్చి విజ్ఞానానందంబగు వరంబు గోరితివి. బ్రహ్మాదులైనను సలవిగాని సత్ఫలంబు గోరితివి. యట్లేయుద్భవించును. ఆతనివలన తత్తోపదేశంబునందీ సాయుచ్యపదవిం జేకొనెదవ,, నివరంచిచ్చి జనియె.. అట్లామెవరంబును బొంది యానందమున నుండగా ప్రణవస్వరూపుండును శాదబిందుకళాతీతుండును సుఖదాయకుండును నగు విష్ణువు కపిలుడను నామధేయంబున నుద్భవించె. అట్టివుత్సాహి పరబ్రహ్మంబుగానెంచి యతిభక్తితో నీక్షించుచు కాలంబు గడపుచుండెను.

“తండ్రి! నీకుతండ్రియు నాకునాధుండునునగు కర్థమపబ్రాహ్మి చే తత్వ లక్షణంబెరింగితిని. జరామరణవర్జితంబునుభవభయనివారణంబును కై వల్యసోచనము జేరునట్లు వరంబులొసంగె. అట్టితత్వలక్షణంబు నులక్ష్యణంబుగానెరిగింపుమ” నుటయు “తల్లీ! తొల్లిటినుండియు సతికిపతియనువాడె పరమాత్ముడు. అట్టిమగని చరణారవిందములను హృదయముననిల్పినిర్మలమత్తులైశాంతశమదమాదిసద్గుణములగూడిమహాత్ముఁడగుభర్తచే పతివ్రతా లక్షణములశ్రవణానందముగా వినుచుయట్టి పతికిచేయుయువచారకర్మమువలన గలుగు నట్టి ఫలమును బొందుచు.

మరొండొద్దియునుమదినిగోరక, సర్వమును భర్తృప్రీత్యర్థమై నిష్కామియై యెవతెచరించునోయట్టిస్త్రీమణి మాద్యవ్విధులనుమించి భగవంతులం దలదన్నిభవిష్యజ్జీవితమునెగాక స్వర్గలోకద్వారమును గూడా దెరువగలదు. ఇకచుట్టములు దొంగలు నుతులు ఋణియులు. నతీవతులు సంసారకారణభూతములు, ధనమస్థిరము దేహము రతి చలనములు. జీవము ఊణభంగురము. ఇతిరులుకార్యార్థులు. కావున నిహలోకసంబంధమున నొక్కపతినేసేవించుట పంమపతివ్రతాలక్షణాలక్షితము" అనిచెప్ప వుత్రుని వాక్యంబులకలరి తననిజేసుని జేరి కాలంబు గడపుచుండె.

కాననోలెల్లలార! పతిభక్తిచేతనే భగవంతునిగన్నదదేవహూతి. కర్థముని కరుణాతిరేకమేగదా కపిలుని జన్మింపజేసినది. మీరుగూడపతి భక్తిగలిగి భగవంతుని ప్రసాదము వడయుదురుగాక యనికోరుచున్నాము

దేవహూతి చరిత్ర సంపూర్ణము.

చంద్రవదన చరిత్రము.

పూర్వకాలంబున కౌశికిదేశము నేలుచుండిన చంద్రశేఖరుడను రాజొక్కడు కలఁడు. అతని సుగుణంబులకు యాటపట్టగా చంద్రవదన యను నొక్కకూతురుగలదు. అపుత్రిక మిక్కిలిగారాబమున జెరుగుచు చిరుతప్రాయమున నుండియే జ్ఞానంబుగలిగి వర్తించుండెను. అమెకుఁ గావలసన్నిమణి మయాంతః పురంబుల వసింపు చుండెను.

అట్లుండగా యొకనాఁడు దండిపంపున భృగుమహర్షి యక్కన్నియాయుడు యంతఃపురమునకు వచ్చి యాబాలికామణితే యర్హత

ద్యాది విధులం బూజించబడి యుచితాసనంబునఁ గూర్చుండి యా యువచారములకు మెచ్చి గోరినవరంబిచ్చెద గోరుకొనుమనుటయు నక్కన్నియయిట్లు చెప్పదొడంగె. మునీంద్రా! ధర్మార్థకామ మోక్షములను చతుర్విధపురుషార్థములలో మోక్షమే పరీధానము గావు న అట్టివరంబీయవే, యని వేడెను. ఎట్టివారికి నలవిగాని మోక్ష సామ్రాజ్యమును గోరితివి. దీనికంతయు నాధునిసేవయే పరమాపధి. న దాభర్తృచరణారవిందముల నేమరక సేవగొందువేసి కైవల్యపదవి ముం గొంగు బఁగారమగునని జెప్పిజనియె.

అట్లుండగా నొక్కనాడు చంద్రశేఖరుండా పుత్రియంతిపురం బునకుఁ బోయి నానోములవంటా! నాశస్త్రీ! నీకు బ్రాయంబువచ్చె. నొక్క రాజకుమారునివరించి సుఖంబుండుము. అట్టివాడెవ్వ డో దెల్పిన దెచ్చెద, ననుటయునత్తర్కి, విద్యావిహీనం పశుభిః, య ను నార్యోక్తి ననుసరించి విద్యలేనివరుడుఁ నవమస్మదుండై నను పశు తుల్యుడు. కావున నేనుగొన్ని పశులు వ్రాసెదను. వాటికుత్తరమీయ గలవానిని పతిగా బడసెద నని యిట్లు బ్రశ్నలువ్రాసెను.

1. స్త్రీలకు భూషణంబేది ?
2. స్త్రీలుదేవివలన పుణ్యపదవికిం బోదురు ?
3. లింగదేహమేది ?
4. మానవులెట్టి కర్మమువలన విముక్తిబొందుదురు ?
5. జీవాత్మకు పరమాత్మకుఁగల తారతమ్యంబేది ?

యనియైదు బ్రశ్నలకుత్తరమిచ్చువానిని నాకుద్వాహముఁ గావించుము. అని చెప్పి యాపశ్నలు దండిచేతికిచ్చిపంపె. ఆపశ్నలు రాజకుమారులందరు దిలకించి చేయునదిలేకమిన్నకుండిరి. వింధాఖ్యుడను నొక్క మహారాజు మాత్రము నాయైదు పశ్నల కిట్లుత్తరంబు వ్రాసె.

1. మానము.
2. పతిభక్తిచే.
3. భగవంతుని ప్రకృతిరూపము.
4. లాభచూళించకజేయు పుణ్యకర్మలవలన.
5. జీవాత్మ తామరాకువంటిది పరమాత్మ యాతామరాకు

నంటక నుండుట వంటిది.

యని యైదు ప్రశ్నంబుల కుత్తరమువ్రాసిన విందాఖ్యునకు చంద్రవదన నిచ్చి వివాహంబొనరించె. ఆతనికి మొదటిభార్య చిత్రాంగద. అట్టితరి గొన్నిదినంబులచ్చట జరిపి యత్తమామలకు నమస్కరించి నిజ దేశంబునకుఁ భార్యానమేతుడై బయనమయ్యె. మొదటిభార్య పుట్టింటికేగి యామెచుగూడా దీసికొని బయలుదేరి కొంతదవ్వ గి యచ్చట నొకయరణ్య ప్రదేశంబున విశ్రమించిరి.

ఆరాత్రి దేవవేశ్యలు విహారార్థమేతెంచి యామార్గమునఁబోవుచు చంద్రవదనంగాంచి మనకన్న మిన్నయగు నుకుమారులున్నారన్నమాట మనమీరాజకుమారుని మనదేశంబునకు గొనిపోదుమేని యామె విరహనలం బున గొంత సౌందర్యంబు దగ్గవచ్చునని యూహించి విందాఖ్యు దమనెలపున కెత్తుకపోయిరి. పిమ్మట చంద్రవదనయు చిత్రాంగదయు మేలుకొనినాథుండు గానరాక దిశలుపరికించి యెంతదడవునకును గానరాకుండుటకుఁగూడ చిత్రాంగదయిట్లు చెప్పెను. „చెల్లెలూ ! చంద్రవదనా నాథునియొరులేరోతస్కరించిరి. మనముజాగుసేయక దండ్రులపాలికరిగి జరిగినవృత్తాంతంబు నివేదింపవలెను రమ్మ ! రమ్మనుటయు నాచంద్రవదన యిట్లు జవాబొనంగె.

„అక్కా ! చిత్రాంగదా ! మననాథు డిటలేనితరి మనమెట్టి స్వాతంత్ర్యమును బూనరాదు. నీవుగావలసియున్న పుట్టింటికేగుము ఆత

ఈ యిప్పుడు స్వర్గలోకంబుననున్నట్లు గానవచ్చుచున్నది. నేనునచూధి నిష్టంబూనెదను అనిచెప్పి ముప్పది యెనిమిదిదినములు పంచేంద్రియ వ్యాపారముని పఠినిమదిని సచూధివిష్టచుండునంత స్వర్గలోకంబుననీమె పతివ్రతాగ్నిబ్రజ్యరిల్లి దేవలోకంబంతయు దగ్ధంబొనరించుచుండె. ఇ య్యోగ్నిజ్వాలలకోర్వక దేవతలు మొఱబెట్టగా యిందుగ్గిండు నేడుమన స్వర్గంబునకే మోసమువచ్చెను. ఈశ్వరా! యనిదివ్యదృష్టి నీక్షించిచం ద్రీవదన పతివ్రతాగ్నియని యెరింగి రంభోర్వకీ మేనకా తిలోత్తముల జివాట్లుబెట్టి యామెనాధుని యామెకొప్పగించి యొడంబరది భూలోక మునకు బంపెను. వారాయరణ్యమునకువచ్చి వింధాఖ్యుని జంద్రీవదన కప్పగించి యామెచేదీ వెనలంది నిజనివాసంబులకుంజనిరి.

వీరు పఠనతులు యయాంధ్రదేశమునకు దనరాజ్యంబుబట్టాధి ష్టకంబుజేసికొని యప్పైస్వర్గములతో దులదూగుచుండెను

ఓ యువతులారా! స్వర్గము ర్వ పాతాళంబులుగూడా భవదధీనం లు. పతిభక్తి నిమించినభక్తి సతికిలేదు. పతిభక్తియే సతికిమోక్షసామ్రా జ్యము. గాన పతిభక్తి కలిగి యుండుడు.

చంద్రీవదన చరిత్ర సంపూర్ణము.

సురభి చరిత్రము.

త్రొల్లి కొలదిదినముల క్రిందట కనకపురియను పేరుగలయొకపత్రనం బొప్పుచుండెను. అందొకనద్బాహ్మణుండుండెను. ఆతనికి సద్గుణభూ షితాంగియు సద్గుణములపాత్రీయునగు నొక్కకుమార్తె సురభియను నామంబున నొప్పుచుండెను. ఆబాల యొక్కనాడు దండీనిజూచి

“నాయనా ! లోకంబునంగల స్త్రీలుయేవిధంబున పుణ్యలోకంబుజూర్వ గొనగలరు నాకరింగింపు” మనుటయు నారాజేందుగ్రీడిట్లుచెప్పె.

“తనయా ! సుగుణములకువినయా ! లోకంబునంగల సద్ధర్మము లలోనెల్ల ధర్మపదసేవన మోక్షసామ్రాజ్యసందసందాయకము. అటువంటివ్రతరాజంబుచేతనే సతులకుఁబుణ్యలోకంబుగలుగును. అమ్మా ! వతివ్రతా ధర్మమనుష్టించుటకష్టము. స్త్రీకుభగ్తయేదైవము గనుక వతిని నియతిని పరబ్రహ్మస్వరూపంబుగా పూజించుచు సర్వకాలసర్వా స్థలయందును దలచుచుందుజేని భూమ్యాకాశంబులు త్రిమూర్తులు నీకువశులైయుందురు” అని నుడువుటయు యంతలో సురభి యానదుప దేశంబువడసి సన్మార్గామియై యుండెను.

అట్లుండగా నొక్కనాఁడా విపునీ యింటిమార్గమున యగ్ని దత్తుడను నొక్క సద్బ్రాహ్మణవటుఁడువచ్చి “స్వామీ ! ఆకలిగొని డస్పితిని. నాకింత యన్నము వడ్డించుడ”నుటయు వానికన్నము వడ్డించి వాని పూర్వోక్తాదండము లడిగెను. ఆతఁడును యాతనియూరు పేరుల తోసహచెప్పఁగావిని వీకు బ్రహ్మచారి శాస్త్రవేత్త సత్కర్మాచుష్టా సవరుడు, ఉచారవంతుడు. గాన వీనికి మనవిడ్డపచ్చివివాహముఁజేయుట మిగులశ్రేయస్కరమని యెంచి యాతనికి దనవృత్తాంతమును చెప్పిదన కు దనవిడ్డనిచ్చెదనన వాడిట్లనియె.

“స్వామీ ! మీరిచ్చెదనన్న నేనువద్దనగూడదు. సదాచారపరు రాలును సత్యవ్రత నిరతమునగు యువతిని బెండ్లాడుట భావ్యమేయా మెయిట్లుగాని లోకంబంతయు సరకంటే గాననేను మూఁడువ్రత లడిగె దను. అమూఁడు వ్రతంబులకును మీజాల బ్రతుక్కుత్తరం బీయగలిగి వ చేకొందు ననుటయు కుమార్తెనుబిలిపించగా యిట్లు బ్రశ్నించె.

సురభి చరిత్రము.

అట్లువచ్చిన యాసురభినింగాంచి శోభనరేఖందిలకించి యారేని యామెనునకు ధగినదియే? యనిసంతుష్టాంతరంగుడై ఇట్లుమూడు ప్రశ్నలు వేసె.

1. స్త్రీలకు నీచమగునదేది ?
2. శ్రేష్ఠమగునదేది ?
3. భూషణమేది ?

సుగుణభూషణీ ! యని యమగ నామెయిట్లు ప్రత్యుత్తరం బొసంగె.

1. స్త్రీలకు తుచ్ఛమును, యెడమాపులవంటిదియును నగు యిహలోకమున గలుగు భోగమేనీచము.
2. జ్ఞానంబుచే యానందించుటయే శ్రేష్ఠంబు
3. పాతివ్రత్యమే భూషణము.

అని పల్కిన పలుకులకలరి మన సుకృతముచే లభించిన సురభి యని యెంచియామెను యుద్వాహమాడెను. అత్తవారింటనే యారు మాసంబులనుండియుండుచు గాలంబు గడవుచుండగా సురభి యతివిన యంబున నపర్యలుచేయుచు పతిని పరబ్రహ్మస్వరూపమని యెంచుచు గాలంబు గడవుచుండె.

అట్లుండగానముద్రుని కూతురైన సరసయను కన్యకామణి పురుషసంగత్యాభి లాషియై శెలికలైలనుబిలిచి పట్నాంధ్రపారంగతుండగు నీ బాలుని గొనిరమ్మనుటయు యంతవారు నముద్రము నాలుగు దిక్కుటయందు యాబాలునికై కాదియుండుటయు నొకనాడగ్నిదత్తుడు చంద్రగ్రహణంబున స్నానంబుచేయ భార్యానమేకుండైనముద్రంబునకు జని భార్యయు దానును గొంగుముల్లు వేసుకొని నముద్రంబున మునిగెను. మునుగగానే యొక మొసలి వేగిరంబున వచ్చి యగ్నిదత్తుని నత్తుకపోయెను. అట్లెత్తు పోయి యామొసలి సరస యెదుటఁ బెట్టిన యా సొగాంధర్వవిధిని యాలినిఁ గూడుచుండెను.

ఇచ్చటనురభి తనతోఁగూడ మునిగిన భర్తనుంగానక యేడ్చుచుండెను. మొసలియో. మత్యమో నానాధునిమ్రుంగియుండును. గాన, నేనిందుండి రానని భీష్మించి తనతోవచ్చినవారలకుఁ జెప్పినవారలుకొంత సేపు దుఃఖించి నిజనివాసములకుఁజని తండ్రికీవృత్తాంతి మెటిగిందిరి. ఆ చ్చటయామె పద్మావనాసీనయై పతివదారవిందంబులు చిత్తంబుననిడి తేతాగ్నులొక్కటింజేసి వానితో దనపతివృత్తాన్నిప్రజ్వలించఁజేసిన నట్టి యగ్నిసముద్రో జలంబులింకింపజేసి సముద్రంబునఁగల జలచరంబులకు యువద్రోవంబు కలుగజేసెను. ఇట్లుండ యాదేశపురాజు యాసంగతివిని యాశ్చర్యపడి యామెకు యెండ తగులకుండ నట్లు పందిళ్ళు వేయించి కొందఱభటుల యచ్చట రక్షణార్థముంచి యెప్పటిసమాచారమప్పుడులేలునుకొనుచుండెను. ఇట్లుండ యాదేవి పతివ్రతాగ్ని పెల్లుబి్చి సముద్రునితట్టిబ్బు జేయుచుండెను. అప్పుడాసముద్రుండా వేడికొర్వలేక చారులవలనజరిగిన వృత్తాంతంబెఱింగి కూతునుమందలించి యాలనివిడువుమనుటయు నాప్రాణమైనయిత్తునుగాని యాలనివిడువననుటయు, నన్నుగూడదోడ్కొనిచని యానురభి కప్పగించుమనుటయు సరసనుయగ్నిదత్తునిచేకొని సముద్రోపుటొడ్డునకు వచ్చి దపంబునేయుచున్న సురభికినమస్కరించి సరసను నీచెల్లెలుగాజూచుకొమ్మని యప్పగించి యనేకదివ్యరత్నంబులిచ్చిజనియె అంతయవ్వార్త యాపట్టణంబేలురాజు దెలిసికొని సరసను సురభిని యగ్నిదత్తుని పట్టపుటేనుఁగుపై నెక్కించి పూరంతయు నూరేగించి యిట్టోపభోగంబులనుభవించుచు నారాజువద్దనేయుండెను. ఇట్లుండుచు కొంతకాలంబేగినవరి నాదంపతులు విష్ణుసాయుజ్యంబునుబొందిరి.

సురభిచరిత్రము సంపూర్ణము.

అమృతవల్లి చరిత్ర.

సీమంతునీరత్నంబులగు యింతులకు మేలు బంతి యమృతవల్లి యనుయింతి నేసాళదేశపరిపాలితుండగు విహ్వలుండను నొక్కభూజాని కిభార్యయై యొప్పుచుండెను. ఆయమృతవల్లి శుభలక్షణ లక్ష్మితయై సదా భర్తనే స్మరించుచు మంచి నడవడి గలిగి నాధుని సవర్యలయందు మెలగుచుండెను. ఇట్లుండనప్పట్టణంబున నొక్క బ్రాహ్మణుండు యవ పాన కాలంబు సమీపించుతరి యాతని పుత్రుండు యాతనింజేరి, నా యనా! నావిశాహాది కార్యంబులకుగాని, నా నిత్యకృత్యంబులకుగాని, యేమియుధనంబు స్వీకరింపక నన్ననాదరణంబునీసి యేగన్యాయమా? యని పేలుంగున బొబ్బపెట్టుటయు నాయతినమానుండగు సద్రాహ్మణుండు బుత్రునిఁ జేరి, “వత్సా! తల్లులు చచ్చుచు బిడ్డలకు మేతలిడునా? అయినను నేనొక చీటీయుత్తరము వ్రాసి యిచ్చెదను. ఆయుత్తరము నీ కవనరమగునప్పుడు యీవట్టణంబేలు రాజనకుఁ జూపింపుము. అతఁడు దగిన బహుమాన మియ్యగలఁడు” యని చెప్పిప్రాణంబుల విడిచెను.

అంతనాపుత్రుండు దహశాది కృత్యంబుల నెరవేర్చి పుత్రరక్రియ లనొనర్చి, యొక వక్షంబు గడచిన తరి యాచీటీచేత ధరించి త్నావతి నన్నిధి కరిగి యాచీటీ రాజముంగలఁ బెట్టి నిలుచున్నతరి యారాజు చీటెందీసి దానినిట్లు చదివెను.

“శాంతమే భూషణము. దురితమే మరణము” అను వ్రక్షంజ దివి దానిని దన జంద్రహాసము నుంచుకవచములో నుంచి యా బాలకునికి వలయునంత ధనమిచ్చి పంపెను.

అంతసమ్మహారాజు గొన్నిదినంబులు గడచినతరియడవికివేటాడు కైరాజుచనియెను. ఆసమయంబును గనిపెట్టి వారికినిత్యము బ్రక్కల్గువే యుచాకలి పాన్పునవంచి బజారునకేగిజాజ్ఞప్రసూనములు గొనితెచ్చిదా నిపైజల్లి వానికెప్పటినుండియోయున్న తమకంబు నిండారయాశయ్య పైబ్రవ్వలించిపారలుచు దనశరీరంబుగానకయందుగలబీతాంబరంబునుగ ప్పికొని గొప్పయగుయానందముచే తెప్పరిల్లక ముప్పిరిగొన్న మూర్ఖత్వ ముచే యట్లేనిదురబోయెను.

అట్టితరి యెన్నడును వచ్చురీతి యన్నల మిన్నయగు యమ్మత వల్లి పర్వభూషణాలంకార శోభితయై దనశయ్యాగృహంబు బ్రవేశించి యాశయ్యపై దనమగడమైమరచి వేటబడతిక నిద్రించుచున్నాడని యూ హించి యామహారాజును లేపగూడదని మదినెంచి చానుచుయావ్రక్క నేబరుండి నిద్రించెను. అట్టితరి మృగయావినోదార్థ మేగినరాజువేటచా లించి యెప్పటియట్లు పురంబునకేగుదెంచి యంతఃపురంబుబ్రవేశించి శయ్యాగృహంబునకేగెను. అట్లుపోయి శయనించి యున్న సేవకుని, భార్యనుజూచికోపోద్దీపితుండై కండ్లవిస్ఫులింగబుల రాల్చుచు వీరిద్దరనొక్క పోటున దెగవేయనుంకిందిన యందుండి „శాంతమే భూషణము. దురి తమేమరణము” యనుముక్కముందలంబడియె. దానింజూచి నారాజు యమ్మునియిట్లు వ్రాయుటకు గతంబుండునని యూహించి యెత్తినభ ద్గంబును యొరలోనిడి మంత్రింజేరి „ఓమంత్రి! గంటివే. తుళ్ళమగు భోగంబున కాశించి మత్స్యాణనాయకి యెంతవని జేయఁబూనినదో యాశిదిత్రంబును గనుమ”నియారని ముంగలకుఁద్రోసి దాను వెనుకకుఁ జనె. అంతమంత్రి „మహావ్రభో! దీనినిజవృత్తాంతంబారసెదను.మీరు వెనుకకుదగ్గి వీక్షింపుడు” అని మంత్రి ముందునకుంజని చేతులుత వ్పటలు గొట్ట సాగెను. ఆతప్పటలు విన్న యమ్మతవల్లి లేచి మంత్రినీక్షించి „మంత్రి! యంతఃపురంబునకు రాదగునా? ఈకార్యంబు

దిలమా? భార్యభర్తలుండు శయ్యాగృహంబు బ్రవేశించుటకు నీకు హక్కుగలదా? యిదిచిక్కుయని నీవెరుంగవా? ముక్కువగా పతితో నున్న పతివ్రతల నుపలక్షించి బ్రమకఁ జూచెదవా? పురీశుండు విన్న మువ్వవాటిల్లకుండునా?" యని తెప్పన ముప్పిరి గొన్న కోపంబుతో జనుచుండెను. అప్పుడా మంత్రి యామహాసాధ్వీయునిని వెంబడించి "తల్లీ! నుగుణములకల్పవల్లీ! మీరేల నన్నింతగా గోపించెదరు. నేను మీకుపుత్రుండనుగాని యన్యుండనుగాను. తమపుత్రునిఁ గరుణించు డమ్మా యని వేడుకొనుటయు నాపతివ్రత "మీరెంతవని యున్నను రాదగునా? దానదాసీ జనంబులుండ దామే యిచ్చుటకు రావలెను. అదియేనామతంబుగాని వేరొండుగాదు." అనెను. అప్పుడు మంత్రి "అమ్మా! రాజుగారు వేటాడనరిగి యెప్పుడు వచ్చియిందు జున్నుండిరి. అవివరంబు సాకల్యంబుగ జెప్పము." అని యడిగిన మంత్రింగాంచి "ఓ మంత్రి! నాప్రభుండు మొదటిజామునకే యిందు వచ్చి పరుండెను." అని జెప్పిన విని మంత్రి "తల్లీ రాజుగారిరాకను తమరు దిత్తిందిరా? ఏదారిని వచ్చి బరుండిరో చూచితిరా?" యని మంత్రి బ్రశ్నించుటయు నాయమ "వారెట్లు వచ్చిరో నేనెరుంగ. వారలు వేట తమకంబున యలసియుండురని దలంచి వారల లేపి యీవ్రశ్నలు యడుగలేదు." అని దన గదిలోనికి జనె.

అంత నమ్మంత్రియు యీబిడ్డ వ్రతవిహీనగాడని యెంచి నేవకుని మ్రోలకుంజని యాతని లేపిన నాతండును త్రుల్లిపడి మంత్రింగాంచి కలగుండువడి, కాళ్లు చేతులు వణక, నోటమాటరాక, వెట్టిమొగముతో మంత్రి వంక తడేకదృష్టితోఁ జూచుచుండెను. అట్లే నిలిదియున్న నేవకుని నిఁజూచి "ఓరీ! దురాత్మా! యెంతవని జేసితివి. నీ ప్రాణ బతుండున వారెవరు నిజముగ బల్కుమని నుడువుటయు నాతండును

శయిత్రాంతుడై,, ఓమహాత్మా! ఈ సమయంబున నన్ను రక్షింపుము. నేను యనేక దినంబులనుండి యీవిరిశయ్యపై బవళింపవలెననుగోర్చి గలిగి రాజుగారులేనితరిజూచి బరుంటిని అంతియేగాని నాప్రక్కను యింకొరెకనదును బరుండలేదు. ఇదినిజము ముమ్మాటికినిజము. అనిబ ల్కిశవచనంబులకలరి వానిని పారాజవానులకప్పగింది రాజుంగాంది అయ్యా! చూచితిరా! యీదేశోదంతము ఇంక సందేహమినుమంత యునుండ నవసరములేదు. అనిచెప్పినను రాజుమంత్రిచూటలు సరకు గొనక తనపత్నియగు యమృతవల్లిని రప్పింది,, ఓచెడిపా! దాసీవాని చెంతబన్నుండిన నేరంబునకై కళవళ కాగ్రునునానో నీవున్నానమాడి చెక్కు చెదరని శరీరంబుతో వచ్చితివేని నన్ను గూడినుఖంబున నుండ వచ్చుచు. లేకున్న పుట్టింటంజను మనియుత్తరువొసంగె ఆయుత్తరపును శిరసావహించి. గంగాశంబుననూనె పోయించినలసల క్రాగుచున్ననూనె లో మజ్జనమాడ బ్రయత్నించుచున్నవత్నింగాంది యమృతవల్లి! నీవు ను దాన్యుడును నిద్రించుచున్నతరి మిమ్మిద్దరనొక్కవేటున వేయనుం కించినతరి యీచీటి యశరీరి యొక్కతెనామెదుటబడవైచె. నీవుపతి వ్రతవగుదువేని యీచీటిగూడా యిందువైచుచున్నాను. ఇదిగూడానె వృటియట్లు నుండవలెను అనియీచీటిగూడ యందువైచెను. దానితో పాటు యామెగూడా యాగంగాశంబునకురికి న్నానమాడి ఆచీటిన హిత మీవలకువచ్చెను ఆచీటి పూర్వము చావుకునిద్దమై కుమారునియా స్తిగానిచ్చి రాజునకిమ్మని చెప్పిన శాంతమేధూక్షణము. దురిత మేమరణ ము అనువాక్యముగలది. ఈచీటియే యాచంద్రోహానముతో బడ కున్న సంఘమరణములు దప్పవుకదా! అట్టిచీటిని దేవుని మాదిరిజెట్టి బూజించుచు నాదంపతులు నుఖంబుగ గాలంబు గడపుచుండిరి.

అమృతవల్లి చరిత్ర సంపూర్ణము.

సుమతి చరిత్ర

అఖిలశుభంబుల కాస్పదంబగు అదిష్టానపురమున కాశికుండను నొక్క బ్రహ్మణుడుగలఁడు ఆతఁడు బాలప్రాచాయంబుననే త్రిలోక నుం దరియు నుగుణంబుల కాటపట్టగు నొక యువతీలలామంబును సుమతి యను దాని సుద్వాహమాడెను.

ఈతని చేష్టలు సర్వజన దుర్భేదములై జూచువారికి వినువారి కిఁగూడా ననన్యంబులగు వసులఁ జేయుచు గాలంబు గడపుచుండెను. ఈతఁడట్లు విటకత్తెల యిండ్లకేగు నప్పుడు భార్యను బిలిచి యచ్చట కుఁ గారెలు బూరెలు చాలినన్ని దీనుకొనిరమ్మని చెప్పి యామెను యు నురుపెట్టుచు గాలంబు గడపుచుండెను.

అట్లున్నను సుమతి గొంచమైనను మగని నోపింపక దాను జే యుఁ గలిగినన్ని సవర్యలు జేయుచుఁగాలంబు గడపుచుండెను. ఇన్ని గొన్ని దినంబులు కడచుకరికి యున్నదంతయు యూరులంజెల కిడుట చేత దినుట కన్నమును కట్టగుడ్డలేక కటకట బడుచుండెను. ఇట్లుండ యామె భర్త కేది వచ్చినను దనదిగా బావించుచు మాంగళ్యము సహి తముమ్మును వోయి పెంచుచున్నను సుఖవ్యాధులు జీర్ణించుటచే మొద్ద బ్బాయి పోలిక తయారై మాటలు తడబడ మర్వాద విడిచినవాఁడు గావున ఆయూరగల వద్మావతీయను నొక్కవెల యాలినిదనకుఁగూర్చు మని సతికేరింగించుటయు పతివ్రతయగు నాసతి యట్ల కాకయని తె ల్లవారకమున్నె లేచి వద్మావతి గుమ్ముముదుడిచి కల్లాపు జల్లి బద్ధంబుల జెట్టినిత్యమును యేగుచుండెను. అట్లు ప్రతిదినము దా ను లేచు సరియెవరో మ్రుగ్గులిడుటఁ జూచి యక్కజంబంది

యామెను బట్టుకొన వలెనను యుద్దేశంబు మదిలో గలిగి యొక్కనాడు రేపకడ లేచి నిరీక్షించు చున్నంత నీనుమతి యధావ్రతార మచ్చటికేతెంచి సర్వంబును జేయుచున్న నాయువతిం గాంచి “ఏమమ్మా! నీయుద్దేశంబునఁ గలకోర్కె యెద్దియోజెప్పిన నేను నెరవేర్చెదను. అదేదియో యానతియవేడదను. అనుటయు నా ధునకు యామెపైగల మోహమెఱిగించి యొప్పించి నాధునకివ్వార్త నెఱింగించెను నాధుండు యపరిమితానంద సంభరితుండై యాతం య గంపలో గూర్చుండ గంప యెత్తుకొనిపోయి యావేశ్యనన్నిధిని విడిచిన యామెయు యీతఁడు సుఖరోగంబు జీర్ణించుటచే గలిగిన కుష్టరోగియని మదిలోయక. యతులితములగు రతులఁ దేలించి జెల్లవారుగట్ల సుమతిని లేపి యాగంప పండియ్యగా యాగంప నెత్తి నందిమకొని నొక్కమార్గంబున బోవుచున్నతరి దారితప్పి మఱియొక మార్గంబునఁ జనుచు మాండవ్యమహామునికి నగలు దొంగిలించె ననునేరంబు మోపి కొంత వేయంబడిన యాతనిఁ దాకిన నాతనికి యెనలేని యవస్థగలుగుటయు యామునీశ్వరుం డమ్మహాసాధ్విం జూచి ఓహో! సంభ్రామవిహ్వతివైనాకింత వ్రంబు గలిగిందితివి; గాన రేవు సూర్యుండుదయించునకి నీభర్త శిరంబు సహస్రవ్రక్కలగుగాక! యనిశపించె. నేనా! తెలిసి నీకవచారంబుననేను సలిపి దాననుగాను. తెలియక జరిగిన యవచారంబునకు శపించితివిగాన నేనే పతివ్రతనగుదునేని పతిభక్తి నన్నెడబాయకుండ నున్న సూర్యుండే వుదయించుకుండుగాక? యని ప్రతిశాపమిచ్చెను. అట్లుప్రతిశాప మిచ్చి ప్రాణేశ్వరునకు ధైర్యంబుగరపి “నాథా! నాశాప్యమే వృథాగా యగునేని మిన్ను విరిగి మీదఱుడుగాక! చుక్కలు బొట బొట రాలును. భూమికుంగిపోవును. సూర్యచంద్రులు గతులుద వృదురు. ఏటికీ విచారము. దివాకరుండుద్భవించుననియా?” అని

భర్త కనేక విధంబుల ధైర్యంబుగరపి సుఖంబున నుండెను. ఎంతసేపటికిని సూర్యోదయముగాదే? ఇదేటిసాయయని ముమ్మాత్తులును, దేవతలు, మహర్షులు మొదలగు ప్రాణులందఱు యల్లకల్లోలమై యీపరమ సాధ్వీ సన్నిధికిఁగడచిరి. అట్లువచ్చి తల్లి! నీసాతివ్రత్య ప్రభావమద్వితీయము సూర్యుడులేకున్న నావిర్భాగములు చెల్లవు, సస్యంబులు నశించు. జీవులు గృశించు. ఇక గరుణించి భగవానుని రాసనుజ్ఞ నొనఁగ మనుటయు నాముమ్మార్తులతో నిట్లనియె. “అహ! నాసాతివ్రత్యముచే మిమ్ముఁజూడఁగంటి మీదర్శన భాగ్యమబ్బె మీకరుణయున్న నాపతిబ్రతుకునట్లు వరంబు దయచేసితిరేని సూర్యోదయం బగునట్లు నేను జేసెదను.” అని సుమత్యుటయును వారునుసమ్మతించిరి. అప్పుడు యామె పతిపాదంబులు ధ్యానించి, “సూర్యోదయమగుగాక” యనిన దీవె. అంతట సూర్యుండుదయించుటయు నాయమభర్తయుఁగ కౌశికుని శిరంబు వేయివ్రక్కలగుటయు నవియన్నియు యేరి త్రిమూర్తులు కౌశికుని యాకారంబు నిర్మించి యాతనికి దీర్ఘాయువును సుకుమారత్వంబును గలుగునట్లు వరంబిచ్చి యధేచ్ఛంజనిరి.

తదనంతరంబు నాయూరి ప్రజలెల్లరును నీమె పతిభక్తికిని, నిత్య సేవానిరతికిని, నత్యనంధత్వమునకును యనేక జోహారులొసరించి, యిటివంటి పతివ్రతలు గొందరుండుట బట్టియే లోకంబు నిలుచుట గలిగినది. “కోటికొక్కసాధ్వీయు నూటికొక్కపురుషుండను” సామెత నీమెయంద్ద స్వర్థమైనదని వేనోళ్లబొగడుచు నిజనివాసములకుఁ జనిరి.

ఇట్లు గొన్నిదినములు భర్తతోడ సర్వసుఖంబులనుభవించి తదనంతరంబు విష్ణుసాయుజ్యంబును జూరగొనిరి.

సుమతి చరిత్ర) సంపూర్ణము.

ప్రభావతి చరిత్రము

సకల శుభంబుల కాకరంబగు పాటలీపురంబను నొకపురవరంబు గలదు. ఆపురంబును ధర్మమార్గైకి నిరతుండును, సత్యసంధుండును, సకలాచార సంపన్నుండును, సద్గుణగణ విరాజితుండునునగు చంద్రశేఖరుడను సూర్యవంశపురాజు బరిపాలించుచుండెను. అతనికి లేజగురువా కులదలదన్న నొక్క పుత్రికారత్నంబు ప్రభావతియను బాలామణి యొప్పుచుండెను. జగజ్జేగీయ మానముగా నేలుచుండిన నీ మహారాజు యీ పుత్రికా సంతతికే రాజ్యంబీయ సంకల్పించు కొని యుండెను.

ఇట్లుగొన్నిదినంబులు గడవగా యాప్రభావతికి నవయావన మావిర్భావమగుటయు, కూతుంజీరి తల్లి! నీకు యావనమంకురించినది పాటి రాజలోకంబులో నొక్కమేటిని వరించి కీర్తినిగనుము ఎవ్వని యందు నీ మనంబున్నదో యెరింగించెదవేని వానిని గొనివచ్చి నీకు ద్వాహంబుగావించెద ననుటయు “తండ్రీ! లోకములో సతికి దగిన పతియును. పతికి, దగిన సతియును దొరకుట దుర్లభంబుగాన నేను వివాహంబొల్ల” నని చెప్పెను. తండ్రీయు మదిలో నెంతయు చింతించి “అయ్యో! నాకు బిడ్డలులేక యీ యొక్కకుమార్తెయుగలుగుటయును, ఈమె వివాహంబాడ నని భీష్మించుచున్నదే!” యని మనంబున యూహించుచు గాలంబు గడపుచుండెను.

అట్లుండగానొక్కనాడు నారదుండేతెంచిరాజువలన ప్రభావతి వృత్తాంతము సాకల్యంబుగా విన్నవాడై యాప్రభావతిని యెట్లయినను యొప్పించెదనని యామె కడకరిగెను. అట్లు ప్రభావతి యొద్దకుఁజేరి యామెకిట్లు చెప్పందొడంగె. “ప్రభావతి! చతురాశ్రమంబులలో గృ

హస్తాశ్రమంబు యుత్తమంబు. అట్టి యాశ్రమంబున నుండియే పతిభక్తి నెరవుచు సకల సంపత్తులు బొందవచ్చును. గాన దానిని విడచిన యు విడకెందును ముక్తిలేదు.” అని జెప్పటయు నామెయు యంగీకారనూ చకమభిన యించుటయు దండ్రుకివార్త నెరింగించుటయు యాతండును వచ్చి దనయక్లినియె. “తల్లీ! నీకు యెవ్వధంబగువరుడు కావలెనో గోరుకొనుము.” అని నుమపుటయు “తండ్రీ! వేదశాస్త్రపు రాణేతిహాస ధర్మములను, మహాతత్వ విచారంబును, మిక్కిలి వివేకపరుండును నగుచు దేశాటరాపరుండగు వానిని బెండ్లి యూడదను. అని నుడివిన యాతడు యట్టివానికై విచారించుచుండెను.

అట్లుండగా మగధదేశ రాజపుత్రుండగు చిత్రకరుండ ను వాడు దేశాటనముఁ జేయుచు నీపాటలీపురమునుజేరెను. అట్లు జేరిన యారాజపుత్రుని వృత్తాంతంబు చారులపలన రాజువిన్నవాడై యాతని నిజవృత్తాంతమును దనయ కెరింగించి యాతని భర్తగా నమ్మతింపుమని కోరుటయు నామెయట్లుకాకయని యొడంబడి యా తని యుద్వాహంబాడెను. పెండ్లియైన దినముమొదలు ప్రభావతి పతిని పరబ్రహ్మముగా నెంచుచు నేవజేయుచుండెను. ఇట్లుండయ ల్లుడు యారుమాసములుండి యుత్తమామల యొద్ద సెలవుపుచ్చు కొని దననగరంబునకుఁ బ్రభావతి సతీసమేతుడై బయలుదేరెను. ఇట్లుబయలుదేరి నీమె పతిప్రతాప్వముఁ బరీక్షింపనెంచి నొక్కయడ విని విడిసి యందుబరుండి నిద్రించునమయమున “ప్రభావతి! యని యామెపలుకలేదను నెపంబున దిగవిడిచి యర్ధరాత్రంబున లేచిపోయె ను. ప్రభావతి చిత్రకరుడు లేచిపోయినయొక్క ముహూర్తకాలం బులోలేచి చూచినరికి నాంధుడెట్లోపలాయన సూత్ర మవలంబించి నాడని యెంచి మదిలో ధైర్యమవలంబించి యీమహాత్ముడు మి గధదేశంబునకే బోయియుండనోవునని యెంచి యమ్మగధదేశం

బునకుఁ జయలుదేరెను. అట్లుబయలుదేరిన నియ్యవతిని దొంగలు యాక్షింది యామెను బలాత్కరించబోవ యామెమాంగళ్యమును దీసి యావలకు వినరిన యదియగ్నిబృటలెగయుచు దొంగలపైఁ బడి భస్మీ భూతులఁ జేసివైచెను. ఆమాంగళ్యమును మెడమందు ధరించి నొక్క మహ్నియొద్దకుంజని నిలిచిన నాచూని దివ్యదృష్టి ని యామెనంగతి తెఱంగరింగిన వాడై నీప్రాణనాథుండగు చిత్ర కరుండు మగధదేశంబు సురక్షితముగాఁ జేరిన వాడు. నీపతివ్రతా త్వముచే గొద్దిరోజులేగినతఁ యాతనిఁ జేరగలవు. అంత దనుక నాయాశ్రమంబున నుండుము. నీకుశుభంబు జేకూరునని యాస తిచ్చెను.

అచ్చట చిత్రకరుండు మగధనుజేరి దలిదండ్రిలకుచాం చ్చాయణములో దానుసేవించిన దీర్ఘయాత్రీలమహత్తును దేశాటనము ను పాటలీపురమున నొక రాజకన్యను ద్వాపహమాడుటాది గాగలనం గతుల నెరింగించెను. ఆమెను యడవిపాల్జేసిన సంగతియు, గూడా నెరింగించెను. ఆమాటలు దలిదండ్రిలు విన్నవారై యాతనిని సాధ్యినివిడిచివచ్చెదవా యని గోపించిన వాడుయతి మతిభ్రమణ ముగలిగి పిచ్చివాడై తిరుగుచుండెను.

అంత నక్కడ ప్రభావతి యాముసీంద్రుని చెంత గొంతకా లముండి మగధదేశంబునకేగ నుద్యుక్తురాలై సర్వైభరణములును యాతనిపాదసన్నిధిని సమర్పింపఁ బోయినఁ తల్లీ! నాకేల యాభూషణంబులు. నీకువీనివలన యేపాయంబునకు శంకించితివేని యామంత్రం బులు యాపత్తునందు బలింపు” మని గొన్ని రక్షాబంధములును యాపదేశించి మగధకుఁ బంపెను.

అంత ప్రభావతియుమ్మునిచే ననుజ్ఞాతురాలై యశ్వంబు నభి
 రోహించి మగధ పరి నరసాంతములు విడిచెను. అట్లుపోయి యా
 రాజ్యవృత్తాంతంబు విచారించగా చిత్రకరుచు మతిభ్రమణముకలిగి
 పట్టుచురాజ్యముశత్రురాజులవశమైపట్టును శత్రుణంబునభర్త సాదాబులును
 దిలోస్థురించి పంచాక్షరి నొక్కపర్వాయముస్మరించిన మాత్రంబునగజ
 తురగ పదాదులును. పరశుపట్టనశూములును నీమొరలన్నప్రియయ్యె.
 అమంసు మార్బలముతో శత్రురాజుల శిరంబులనురుమాడి, పురంబు
 లోనికిఁజొచ్చి చూడఁగా పట్టపురాజును. రాణియును కారాగారమునం
 దు గల వారిని విడిపించి వారికి నపర్యలు జేయుచుఁ దోడ్కొని వచ్చి
 నమస్కరించి నాథుని కొఱకు వీధివీధులుఁ దిరిగి నాథునిఁ బట్టుకొని
 పతివ్రతాత్వమహిమచే యూని మతిభ్రమణంబువదల్చి వివిధోపచా
 రంబులుచేసి యూనినిఁ బట్టాభిషిక్తునిఁ జేసి దానురాజ్యయై బెక్కువేల
 సంవత్సరములు దేవేంద్రుని వైభవమంతయు వీరలనుభవించుచు సుఖం
 బుండిరి.

కాననోతల్లులారా! అత్తమామల చిత్తంబులోనిది, తల్లిదండ్రుల
 మాటలాలించి, పెద్దల సుద్దులవిని. నాథుని యాజ్ఞలమదియందిడి
 నంచరించిన ప్రభావతిని మించిన పెద్దలు మీరును కాగలరు.

ప్రభావతి చరిత్ర నంపూర్ణము.

పుష్పవేణిచరిత్ర.

అఖిల దిగంతయతో విశాలంబగు చోళదేశంబును దానికి ముఖ్యపట్టణంబగు గాంచీపురమును రాజనిధాగాఁ జేసుకొని పుష్పరథుండను నొక్కభూపాలవరుండు బ్రసాదించుచుండెను. ఆతండు విడ్డలులేక దద్దయుదపంబాచరింప శ్రీమత్కాశీనహితుండగు యేశ్వరనాథుని వత్సినమేతుండై గొలుచుచుండెను. అంతట నామేశ్వరనాథుండు పీఠి భక్తికి మెచ్చి గోరుకొనుచు వరంబులిచ్చెదననుటయు నాపుణ్యదంపతులు పుత్రసంతతి దయసేయు మనుటయు నాదేవదేవులు మీకు పుత్రసంతతి కలుగనేరదు. పుత్రికాసంతతి కలుగునని వరంబిచ్చి యభేచ్ఛం దిరోహితులైరి.

అట్లుఆకస్యక దినదిన ప్రవర్ధమానయై యుక్తవయస్కు యగుట యునామెను యుద్వాహంబుగావించ చిత్తమందు దలచినవాడై యానరేంద్రుండు కుమార్తెవద్దకు వచ్చి దనయభిమతంబెరింగించుట యు “దండీ!” లోకంబునఁగల రాజకుమారుల చిత్తరవులఁ దెప్పించును అందున నాచిత్తము హత్తినదొరను నే నేరుకొనియెదను. అని నుపపుటయు చిత్తరువుల దెప్పించు హడావిడిలోరాజుండెను. అంత గొనినాళ్ళకు నదానందు డచుచుహర్షిరాజు నన్నిధికిఁగొడెందిన నర్హపాద్యాదివిధులచే బూజించి దక్షిణ దాంబూలాదుల కుమార్తెయందు యంతిపురికనిపెను. అమ్మహర్షియు పుష్పవేణిసౌజన్యాదుల కచ్చెరు వంది యామెకిట్లు పతివ్రతావ్రభావముగ్గడించెను.

“నుగుణభూషణీ! లోకమందునఁ గల సతులకు బతులే దైవమానులు. గానయేయుపతి భర్త సరసీరుహము లేమరక భజంపుచున్న

దో యాయమత్రిలోకముల జయింపఁగల్గుచున్నది. అననూయత్రిమూ. ద్దులఁ బాలకుల జేసినది. నుమతి సూక్ష్మఁడుదయింపకుండ జేసినది ప్రభావతి నాధునిఁబ్రతికించినది. గాన పతి భక్తియే నిర్మలాను రక్తి.” యని యనేక పతివ్రతల ప్రభావంబుగ్గడించెను. అంత గొన్ని నాళ్లకు రాజును గొన్ని దేశంబు లేలురాజులయొక్క చిత్తరవుల దెప్పించి గుమా కర్తృడనుంచిన మాళవదేశపు రాజకుమారుని చిత్రపటము జూచి మో మరహించెను. అది రాజు గ్రహించి మాళవదేశ ప్రభువునకు శుభలేక బంపించిన నాడతండును గుమారునిజేరి యాతనితోనిట్లనియె,

“కుమారా! భూలోకంబునఁగల నుండరాంగులలో యాయన్ను లమిన్న మిగులసాగనుగనున్నది. ఈమెనువరించి యశంబార్జించు” మనుటయు నక్కుమారుం డిట్లు గ్గడించె.

“దండీ! లోకంబున సాధ్వీమణులుండుటయరిది. యరిదియేయ ననేల? వేరుగనుకనే యాశ్వరుఁడు జటాజూటమునందును, విష్ణువు వక్ష మందును, బ్రహ్మవాక్కునందుచుయుంచుకొనిరి. లోకంబునబతి వ్రతా మణులున్న నీతిమూర్తులిట్లేల బెట్టుకొనియుందురు” అనిపాతనీతులు పఠింపుచు నాకు వివాహంబక్కరలేదని నుడివె. అంతరాజును యాలేఖ కుఁబ్రోత్కుత్తరంబిచ్చి యాచారుననిపె. అంతరాజుకుమారుండగు నుప్ర కాశుండును, మంత్రీపుత్రుండగు సునీతియు దేశసంచారము బయలు జేరి యడవిలోఁబరుండి నిద్రించుచుండిరి.

అట్లునిద్రించుచున్న రాకుమారునిఁగని నొకవిహారగంబు నిప్పు లుగ్రోక్కుచు వచ్చుచున్న జూచి దానిని బాణంబుచే దెగవేయనుం కించిన యావేటుదప్పి రాజపుత్రుని బాణంబులు గొని యెటకేనిం బోయెను.

ఇక్కడ శువ్రకాశుండు వివాహమాడక దేశమేగు వృత్తాంతమెరిగినదై యామెయొక్కనిని సైన్యంబులు దీనుకొనియాతనివృత్తాంతమాయుచుఁ బయలుదేరెను. అట్లుబయలుదేరి దిన్నగా యామంత్రికుమారుండు దుఃఖించుచున్న వటవృక్షమువద్దకువచ్చి యామెయు యిలోల క్షుణ్ణా ! యనియేడ్చుచుండెను. ఇంతకుముందేయేడ్చుచున్న మంత్రికుమారుండు యామెనీక్షించి యామెవృత్తాంతము సాక్ష్యముగా వెరింగి నవాఁడై యంతరకర్తవ్యమేమియని యామెనడిగెను. ఆమెయు సతనికి చితివేర్చించి యందుయాతనిశవమునిది చానును సహగమనమునకుద్యుక్తురాలై భగవానునకు సమస్కరించి చితివెక్కెను. బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వర్లు యామెపతిభక్తికిని, విశ్వలాశక్తికిని మెచ్చి ప్రత్యక్షమైరి. అట్లుప్రత్యక్షమైన పురాణపురుషులకు సమస్కరించితద్దయుమోక్షసామ్రాజ్యంబున కనుమతి నీయవేడెను.

అట్లువేడుచున్న సతియవలక్షించి నీభక్తి మాకెంతయు బరమాశందముఁగూర్చినది గాననీజీవితేశ్వరునే యిచ్చితిమి. బుచ్చుకొని సుఖంబుండుమని దిరోహితులై రి. నిద్రమేల్కొనినవాని తెరంగున నానుప్రకాశుండు లేచి గడచిన కథయంతయువిని సంతసించెను.

తదనంతరంబు సుప్రకాశుండు, సునీతి, పుష్పవేణి, చోళదేశంబున కేగి పుష్పవేణి తలిదండ్రులచే దీవనలంది నొక్కనుముహూర్తము నిశ్చయించి యందు ప్రియవహకాహళద్వసులతో పరమానందముగా వివాహముజరిగించెను.

అట్లుభీష్మించి వివాహము వద్దన్న వీరుండు పుష్పవేణిని నుద్వాహమాడుటయును, ఆమెచే దనప్రాణ రక్షణోద్యోగంబు జేయించుకొనుటయును విని సుప్రకాశుని దలిదండ్రులు యతి యానందించి కోడలి

ని యక్కునంజేర్చి యత్తగారును అల్లుని అక్కునం జేర్చుకొని మామ
గారును యతి ముదంబున రెండురాజ్యములకును రాజుగాజేసి రాజ్యం
బప్పగించి నుఖంబుండిరి.

నిశ్చలమానసయు, దృఢసంకల్పయు, ప్రతిజ్ఞపాలయునై భర్త
కుప్రాణంబు లొసంగి, త్రిమూర్తుల దర్శనముజేసి యత్తమామలచే
యెన్నరాని మన్ననలందుట యేభక్తిచేతనో యాంధ్రామతల్లులు జ్ఞాప
కముంచుకొనెదరుగాక !

పుష్పవేణి చరిత్ర సంపూర్ణము.

సు ము ఖి చ రి త్ర .

త్రొల్లసింహపురికిఁ బశ్చిమంబున కుమ్మరవల్లెయను నొక్కవల్లె
యుండెను. అందు శుద్ధ సాంధుడను నొక్క కుమ్మరియుండెను. అతనికి
మునలితనంబు వచ్చునంతదనుక సంతానభాగ్యములేక మునలిప్రాయం
బులో నొక్కకుమార్తె జనియించెను. చానివత్తువలంబున శోభనలేక
యందుటంబట్టి యామెకును సుముఖియను నామకరణముండెను. అవిద్య
యై లేకలేక యుద్భవించిన దగుటచే మిక్కిలి గారాభముగా పెంచు
చుండెను. ఇట్లుండగా నామెతల్లి స్వర్ణస్తూరాలగుటయు దండికడనే పెం

ద్రమ్మాయియై పోద్రుబుచ్చుచుండెను. ఎప్పుడును నాటపాటలుగాని
 వినోదకరంబులగు నింకొక పనులుగాని యామెయెప్పుడును జేసియెరుం
 గడు. ఆఖరుదియగు ముదిమిప్పాయంబున నుద్భవించిదగుట యామె
 కెవ్వని వరునిగాగూర్తునా యిటువంటి శుద్ధమొద్దు నెవ్వడంగీకరించునా
 యని యోచించుచు నీమెదంతచేతనే బెంగగొని వివాహాన్వేషణము జే
 యుచుండెను. దనకుఁదగ్గర చుట్టముపలో నొక్కనినిఁబిలిచి యాతనికా
 కన్యనిచ్చి వివాహంబొనరించెను. ఆతనిపేరు మందపృజ్ఞుఁడు అయమకుఁ
 దగిన మొద్దబ్బాయియాయన. అమందపృజ్ఞుని కుమారునిగా భావించి
 యాతని యింటనిడుకొని సాఁకుచుండెను. అట్లుండగా గొన్నిదినంబులకు
 బుద్ధసాంధ్యుండు వరలోక గతుడాయెను. అంతట సుముఖ భర్తయగు
 మందపృజ్ఞుఁడు మామగారికుత్తరికియలొనర్చి బార్యంగాంచి „యోనీ!
 మీలండి” యున్నంతవరకు మనకే విచారమును గాన్పించక ఆతఁడుమన
 దురదృష్ట వశమున స్వర్గంబు జూరగొనెను రేపటినుండి నీవు మనబంధు
 వులతోడఁగూడి మన్ను గంపదెచ్చితివేని యామన్నుతోఁ గుండలుచేసి
 బదుగురకు విక్రయించి గాలంబు గడపుదమని యాజ్ఞాపించిన భర్తయగు
 మందపృజ్ఞుని మాటలాలించి యామెయు బంధువులతోడఁగూడి యేటి
 కిఁజని జిగటమన్ను గంపనిండుగా యెత్తుకొని గృహంబుజేరె. అట్లుదిన
 దినము దెచ్చుచు నొక్కనాడు మోయిలేక దారియందు గంపనుబడ
 పైచి యయ్యెడం గూతుండె యిట్లుతెలిపనాగె.

„ఓయీశ్వరా ! పరమేశ్వరా ! సర్వమానవులను నమద్భుష్టినీక్షిం
 చునీకు యాబువు మొదలు మేరుపర్వతము వరకు నొక్కటియేగదా ! అ
 ట్టియెడనాకీదిక్కు లెందులకుంచితివి. రక్షింప శిక్షింపయర్హుండవుగాఁ
 యనాధను ఈమట్టిపోకున్న నామనోనాథుని పనిజరుగజే! బంధువులారా!
 మొవరియిండ్లకు వారు జనిరి. మోనుకొని పోవుదమన్న మోయిలేకుం

టి"నని వాపోవుచుండు సమయంబున నాదారినిగౌతమచుహర్షి వచ్చి య్యవిదంగాంచి "అహ్మా! యేటికిట్లు యేప్పుచున్నావు. నీకుమూడి నయావద నాకెరింగించుము. నాకుసాధ్యమగునేని దొలగించెదను. అసాధ్యంబగునేని దొలంగు యుపాయంబు జెప్పిపోయెదను. ఎట్టిదైనను జెప్పకతప్పద"ని పెద్దపట్టుపట్టుటయు నాపరమసాధ్వి యిట్లు యెరింగించెను.

"అంతే! నాపురాకృత సందిదార్థమెట్టిదో? నేనొకకుమ్మరయు వతిని. దండ్రీయున్నప్పుడు సుఖంబుగాబెరిగిన దాననగుటనేడు నాదండ్రీ గతించుటంజేసి యామట్టిగంప మోయలేక, చేయునదిలేక, గడచు విధముగానక, దుఃఖించుచుంటిని ఇదినాసంగతి. మీరువకారంబు జేసెదనని వాగ్దత్త మాచరించితిరి. గావునకలతెరంగంతయు మీలోనుడివితిని. దయయుంచిదానికి సాదనోపాయంబున్న తెలుపు" డనిమిన్నకుండెను. అంతినాగౌతముడు "తల్లీ! నుగుణములకల్పవల్లీ! తొల్లిసీపు తొలిజాముననే మేల్కొంది మహాసీయులగు మునిశ్రేష్ఠులకు యవచారంబులు జేసితివి, అట్లుజేసియు వారివలన సాఫల్యంబులగు వరంబులనర్ధించక కాలంబుగడపితివి. అందునే నీకిట్టిసకృష్టమగుజన్మ లభించినది. ఇందుబడరాని యిక్కట్లు బడుచుంటివి. కాననేటినుండి పంచాక్షరీమంత్రమును బకనజేయుచు భర్త పాదారవిందములను డెలదంబుననమ్మరింపుచుయుండువేని నీకు శుభంబులు చేకూరగలవు. పా"మ్మనుటయు నమ్మగువలేది యాగంపనత్తుకొని దలపైనిమకొని భర్తసాన్నిధ్యమున కేతెంచెను. అట్లువచ్చి భర్తకితెరంగంతయు నెరిగింది నాటినుండి పతిపాద సరసీడు హమ్ములేగతియని యతిగా యాతనిని నియతదప్పక బూజించుచుండెను. వడ్రిహోపేతంబులగు పక్ష్యాన్నములవండి భర్తకొనంగింపంజేసిభర్త శేషమును దానారగించుచు మొద్దమ్మాయి పెద్దమ్మాయియై గాలంబుగడపుచుండె. పతియాజ్ఞానుసారము లేవకడలేది బంకమట్టి దీనుకొనివచ్చి

పతిబాండమ్ములు నిర్మించులోపల గృహకృత్యములునెరవేర్చి యతని భాండంబులు పూర్తికాగానే మూడుపిడకలుంది దనపతివ్రతా వ్రతా వాగ్నిచే యావను రగుల్కొల్పి వాటినిగాల్చి యూరిలోనికి అమ్మకము నకై గొనిపోయి వాటినిమ్మి సొమ్ము దెచ్చుకొని సత్యంబుదప్పక మం దప్రజ్ఞునితో గాలంబు గడపుచుండెను.

ఒక్కనాడు యప్పటియట్ల అమ్మలక్కలతోఁ గలసి మన్నునకై జనగా పెన్నేరు వ్రవాహంబడ్డమై వీరలుబోవుటకు వాల్మీకి ప్రవాహం బతివేగముగ్గా బరుగిడుచుండిన కుమ్మరస్త్రీలందరును విచారగ్రస్తులై యోయక్కలారా ! యింటికి బోవుదము మాయదారిమొగముయేమొ గము బాదితిమో పొద్దుటనేలేదయని యనుకొనుచు వెనుకకు యిం టిమార్గము బట్టిరి. అప్పుడు సుముఖ ముందునకరుదెంచి „యమ్మలారా! నేనీవ్రవాహమునుండియే పోయెదను. మీరునన్ను వెంబడించుడ”ని వ్ర వాహంబున దిగిదిగుటతోడనే వ్రవాహంబు రెండుపాయలగుటయు వారలంతా యతిసంతోషా శ్రాంతిచిత్తులై సుముఖ వ్రతావము వేసో శ్శుభాటుచు జంకమన్నునుదీనుకొని యూరిలోనికివచ్చిరి. అట్లువచ్చియా మెవ్రతావంబు యూరంతయునుగ్గడించుటయు, నది యానోట యానో టయామాట యూరంతయు యంతఃపురంబువరకు జరిగెను. ఈమాట వినియామూరి పెద్దకెట్టి నొక్క దనభార్యను విలిచి సుముఖ యెంతటి దామెనే? దానికీర్తివల్లక యెంతవరకుఁ బ్రాకినది. నీవుపోయి సుము ఖతో దేవుని సందర్శనము చేసి వద్దామురమ్ముని విలుచుకురమ్ము. పొ మ్ముని దనసతిని బంపించి యేమిచేసుకోవచ్చునోయని నిరీక్షించుచుండె ను. అమెయుపోయి దేవాలయంబున కేగుదము రమ్మని పిలువగా నాతనిని నాదేవుండింటనేయున్నాడు నేను రాన” ని నిరాక రించుటయు తూసుయువచ్చి కడచినవృత్తాంతము భర్త కెరింగించి జనియెను.

అట్లుండగా మఱియొకవాడు యాయూరిరాజుమేను బరిక్షింప గోరిదవభటులగుండెరావించి సుముఖగుడిసెనుగాల్పిరండవిపంపెను. వారునురాజుజ్ఞకు మారాడక యాగుడిసెకగ్గిదగిలించి వచ్చిరి. అతనా దంపతులుమేల్కొంచి మందబుద్ధిగలవాడుమందవ్రజ్ఞుడగుటవలన గొల్లు నగోలయెత్తెను. ఆమెయునాధునివారింది వంచాక్షరినొక్కసారి వశించి నాధునిస్మరించిసంతనే యెడతెరిసి వర్షమేకధారగా గురిపి యాగుడిసెకం టించిన యగ్ని యారిపోయెను. రాజకార్యమునుజూచి యాశ్చర్యపడి యట్టెనిలచి పోయెను.

తదనంతరము గొన్నినాళ్లకు వాడుకప్రకారము సుముఖగంపలో గుండలనిడి నెత్తిపై నెత్తుకొని వచ్చుచుండగా యాగంపయ్యమనెడికంద క పైపైవచ్చుటమంత్రి, రాజ మొదలగువారు జూచి యాశ్చర్యపడి మంత్రితోనిట్లనియె, మంత్రి! దీనివ్రభావము మనముజక్కగా బరిక్షించ వలెనని ప్రతిదినమును రెండుజాములన్నరకు భర్తకు వంటకము చేసి వడ్డించును, రేపటిదినము కుండలు భట్టలు వచ్చుతరిరాణిచే నీమెను యాపించి పోర్దుగడచునట్లుచేయవలెను. అప్పుడిది యేమిచే యునో చూచెదముగాక! యని వారలాలోచించి యాపూట కామెను వదలి మరుచటిదినము యామె యమ్మరాగా రాణిచే కుండలుగొనిపించి రూకలియ్యక జాలమునేయించుచు బోర్దువుచ్చు చుండిరి. ఆమెగొంతసేపు నీవతివ్రతామహత్వమును వెల్లడించుమని యు యేవేవియో సాకులుపన్ని నీమెను నల్లయుంచివేసిరి. ఈమెయిదేది యో పద్మవ్యూహమనిమది నెంచి సూర్యుడు రెండుజాములన్నరతికే పోవునట్లుచు, యుతకుమించి పోగూడదనియు యానయిచ్చి యట్టెనిలచి యుండెను. రాజ ఘటికాయంత్రము దగ్గరనిడుకొని వేళ యతిమించుటయెఱింగి యీవలకువచ్చి చూడగా దివాకరుడు రెండురూములప్రాద్దుయుండు చోటనేయుండెను. అంతరాజ యామెపతివ్రతా

మాహాత్మ్యమునకు మెచ్చుకొని మణిమయాలంకృతంబగు పల్లకినెక్కించి యూరంతయు నూరేగించి, యామెయింటికి దోడ్కొనిజని మందప్రజ్ఞుని గౌగిలించుకొని యనేక విధంబులగొని యాడవారికి నిత్య జీవనోపాధికి సరిపోవు యుగ్రహారంబులిచ్చి యాదరించె. అంత నానముఖ బెద్దకాలంబు మందప్రజ్ఞుంగూడి నుఖంబుండె.

వర్ణమునదిన్న. గుణమునపెద్ద. మహిమంబులనంతములు. మర్యాదమెందు? ఏభక్తిచేత యివియలవడినవో మనినిడి యాచరించి మర్యాదనులుగండు.

సుముఖ చరిత్ర సఃపూర్ణము.

సర్వంబును

సంపూర్ణము

ఆంధ్ర నాటకములు.

రోషనార

కర్త: కొప్పరపు సుబ్బారావుగారు.

ఏరాజును మహారాష్ట్రమున తనగర్భంబున గని ధన్యమయ్యెనో, ఏమహారాజు నకు ఛత్రాధిపత్యము నిలుచుటకు తగినతావయ్యెనో, ఏసార్వభౌమునిపేరు వినినంతనే మొగలాయిసామ్రాజ్య మురూఁటలుగినదో, ఏమహామహానికీర్తి దిక్పటములు పిక్కటిల్ల పగతుగకు పక్కలోనిట్లెవయ్యెనో, ఏమహాత్ముడు యేకపత్నివ్రతమును నిత్యమును జరిగెనో ఏరాజు దురంతములొనర్చు ముష్కరులకు గంటకుడై నెగడెనో అట్టిశివాజీచరిత్ర మిహోషనార. అతిసౌందర్యవంతురాలై అనేకమంది తన కరిగావులై తనయండనుండ శివాజీనేకోరి, మోహమొలకను బడయుజాలక నానాబాధ లనుభవించి చుంతుగించి కాలి నడకనే మహాటవులలో నడక పొగించి, శివాజీతో యుద్ధంబునకుదలపడి, తపమనోభీష్టము నెరవేరకునికి మహారాష్ట్రదేశమందే మరణకయ్యెనెక్కి, సుగ్రాదుప్రాణము తనను వీడుచున్ననుగూడా శివాజీయందుండు ప్రేమను వీడజాలక, కడకు ప్రాణమువీడెనో అట్టివీరసారి రోషనారచరిత్రమున్న గలిసి నాటకరూపముగా వ్రాయబడిన నాట్యములగని యిహోషనార. ఎందఁతెందఁగో రాజులు పరిపాలించి అందఁలెనికీర్తి చందికొకను తానదేకయుద్ధములలో జయమొంది సంపాదించి యుంచి మించి న దీశివాజీబదిత్రమే. అనేకనాటకకంపెనీలవారిచే నాడబడి యెన్నోకూర్పులవృత్తింపబడి చతులైపోయిన లీహోషనారయే.

దీని వెల రు 1—0—0

అనసూయ

(అయిదంకముల నాటకము.)

సుమతీ, అనసూయ సతీమణుల పాతివ్రత్యప్రభావము చక్కగ హృదయరంజకముగ వ్రాయబడినది. వేశ్యచెప్పిననీతులు వినితీరవలెను. నారదుని కలహసంధానమే నాటకమునకు మూలసూత్రము నారదుడే కథానాయకుడు.

వెల రు 0—12—0

శ్రీలింగా వద్యమును పొందుపరచితిమి.

సీ. శత్రువర్ణము నలక్ష్యంబుగఁ జూచుచో

స్వారాజ్య మేల చేపడదు మీకు ?

పరమధర్మం బనబండు నహింసవలన

స్వారాజ్య మేల చేపడదు మీకు ?

జాతీయధర్మ పోషణ మొనరించిన

స్వారాజ్య మేల చేపడదు మీకు ?

మద్యపానాది దౌర్మార్గ్యంబు లుడిగిన

స్వారాజ్య మేల చేపడదు మీకు ?

గీ. అధికగర్వాంధతను స్వస్తులైనవేల్పు

దొరలుకొను హవిర్భాగముల్ దొరలునీకు

జాత్యశక్తికి స్వాతంత్ర్యమందజేసి

యవనిమాతను గొల్పుడి యాద్యులారా !

సం గీ త శ శి రే ఖి

గ్రంథకర్త:—అయినావువు సోమేశ్వరావు పంతులుగారు.

శశిరేఖ చాలమందిచే. అభిమన్యుని ఆలాపములు అయ్యయగు
జలరాము నొద్ద పనికి వచ్చినవికావు. సుభద్రాదేవ్యయినను సుంతయు
కరగించలేకపోయెను. కృష్ణుని బుజ్జగింపు మట్టిపాస్తేసెను. దట్టమగు రే
వతి బోధనలు తుదకు పనికిరావయ్యెను. దేవకి పాదేయచు దిగుడు
బావులయందు చెలాయించుచుండెను. ఇంక దిక్కులేక అడవుల ది
మ్మరుచున్న మన అభిమన్యుని ఘనభీకరాకారావాసంబులో ఘటోత్క
చుడు దాకి, చెట్టువుట్టా నేల కొరుగ, ధైర్యముతో నరాతివీరజన
కంఠలుంతనము చేయగలిగిన ఖడ్గములతో నాందునిమేల్కొల్పి భావ
గీతమొక్కటి పాడింపజేసి, అన్నదమ్ములుగా నెరిగి ఆక్క చెల్లెండ్రను

కలిపి ద్వారకానగరంబునకేగిన ఘటోత్కచు నొక్కసారి జూచినంతనే
 కడుపు వ్రక్కలగును. లక్ష్మణురట్టు. దుర్యోధనునిబెట్టు, బలరాముని
 పట్టు, కృష్ణుని గుట్టు, నొక్కసారిగామాయముచేసి, కర్ణునిగొట్టి, హలా
 యుదుదిట్టి తాను మాయాశశిచేళిపూపముదాల్చి చరించిన ఘట్టమతివిది
 త్రము. సంఘదురాచారమును విందించుచు శశిరేఖ చెప్పిన నీతులు
 యొప్పలకుప్పలు, జలరాసు భిముత పోకారము సంచరించువారికి ము
 వ్వతిప్పలు. అనురాగములే పెద్ద అయ్యకేగిని అమ్మకక్కరేనుట
 రేవతిహార్గము. ధనాశాపరులిట్లే దాతీయుచు ముద్దుబిడ్డలేడ్వ తాము
 నరదాగా నుండుట చాలా వాపోవని తననుని మనశశిరేఖ చెప్పకపోదు
 చక్కని సాంగ్సులతో నలరారుచున్నది. వెల 0—12—0

సంగీతసావిత్రి

అయినాపురపు సోమేశ్వరరాయకవి కృతము.

సావిత్రి) సకలమానవ నారీమణులలోశిరోమణి, భర్తకు రాను
 న్ను యాపదలను బాపుటలో మేలుమణి, సద్గుణములలో సుగుణాభి,
 యమునిబాధ లోర్పుటకు సాధుసంపన్నుణి, నిజతపోమహిమచే నాధుని
 జ్ఞాతికించి, నారదుడు వలదని చెప్పినను వినక తల్లిదండ్రుల మాటలు
 నరకుగొనక, తాను వరించిన వానినేదక్క యన్యుని ప్రేమింప నొల్లని
 విషయమునందు సతీమణి, నాధుడెంత దరిద్రుడైనను, తానెంత సంప
 న్నుని పుత్రికయైనను, అవ్వకప్రములు రాసున్నను పొచ్చువదవి పోన
 న్నును జంకుగొంకు లెరుంగని సాధ్వీమణి, భర్తకు రాసున్న ఆపదనుబా
 డి, పోయినరాజ్యమును రప్పించుటలో వీరనారీమణియైన ఈ యమచరి
 త్ర మొక నాటకరూపముగా వ్రాయబడి చక్కని సాంగ్సులతో నలరా
 రుచున్నది.

దీని వెల 0—12—0

సంగీతశ్రీకృష్ణలీల.

ఇందు శ్రీకృష్ణుని జననము కంసవధ ఉలూకబంధనము కాళింగ
మర్దనము పూతనసంహారము శకటాసురభంజనము హయమణిగ్రీవుల
శాపవిమోచనము గోపికావస్త్రాపహరణము విశ్వరూపసందర్శనము గో
వర్ధనోద్ధరణము ధేనుకాశురవధ మొదలగు పెక్కువిషయములతో సాం
గ్గునహా వ్రాయబడిన చక్కని నాటకము. వెల రు. 1—0—0

రాణా ప్రతాపసింగు.

(శతావధాని వేడుల సత్యయిరాయణశాస్త్రి, సాహితీసమితి)

5 అంకములనాటకము! 3కి గంటలలోఁ బ్రదర్శింపవీలైనది!!

శ్రీ లిమ్మదుమ్మధురము-రచననూతనము-ఇతిహాసకల్పనము-రంగో
దితము-వద్యములు స్వాతంత్ర్యదుంకుభులు-దేశభక్తుజ్జీవకములు-ఇందు
కానిసతనమునందలి నైచ్యము-స్వాతంత్ర్యమందలి మహోత్సాహవృత్త-
చక్కగా వెల్లడింపబడినవి. దేశభక్తి-ధైర్యము-పౌరుషము-స్వేచ్ఛాభి
లాష-సాహసశౌర్యములు మొదలగు మహోద్ధానములుగల్గి యిరువైదె
దేండ్లు యుద్ధముచేసి దేశమునకు స్వాతంత్ర్యమార్జించిన రాజపుత్రవీరు
డగు ప్రతాపునిచరిత్ర మిందు సంపూర్ణముగా వర్ణింపబడినది. రాజ
మానసింహుని పట్టుదల-తాతోడుచోండావతుల శౌర్యము-వృద్ధిరాజ
కవీంద్రుని స్వేచ్ఛాగానము-అకృరుచక్రివర్తి యాదార్యము-రాజనీతి
నిపుణత-హిందవసాదర్యము-హిందూమహమ్మదీయమైత్రిచే దేశమునకు
గలుగుమేలు-విపులముగా వివరింపబడినవి. నాటకమంతయు స్వేచ్ఛా
గానమే-నాయికయగు పాటేశ్వరీదేవి పతిభక్తి-దేశభక్తి చదివితీరవల
యును. శేజసింగువుష్మకుమారుల ప్రేమశాహిని పొంగి పొరలుచుం
డును.

దీనివెల రు. 1—0—0

కాలసర్పము.

(పరిశోధకనవల)

గ్రంథకర్త:—అయినాపురపు సోమేశ్వరరావుగారు.

సికాంపగూల !

తోతోక్కోక్క కోయిబాబు!

కాలసర్పము కదలినదంటే కంగారులేక నేకార్యములు నెరవేర్చు
గలము? మంతనములో మామగారిహస్త్య-చింతనములో చిరుతవాని జం
పుటకుద్దేశ్యము-కాలప్రాయమునుండియు తన్నెరిగినమరదిగారికి శిరఃఖం
డనము-నుభద్రకు కారాగారనివాసము-తదివిటువకుమందహాసము-హత్య
హత్యలో-హత్య-ఒక్కసారిగాఅయిదుహత్యలు-శిక్షింపఁదగినవారెవరు?
దొంగదొరికినగదా శిక్షించుటకు... ఇంటిదొంగను బట్టుటకు ఈశ్వరుని
తనను తరమగునా?" నిటలాక్షునకే మించిన ఈకార్యము మనరాజా
రావు చేతిలో మారణహోమము ప్రియవలెను-నుభధ్ర)నుఖంచవలెను.
అబ్బా ! భయముగొల్పుచున్నదీ పాయశగహ! అయ్యయ్యో! కాలు
చిక్కుకున్నదే! ఈకన్నములో-ఎంతవాడవురా దొంగ! మారాజాతా
పునుమాల్సీము జంపకుమ్మా ఊణములో శ్యామలా! భీకరకాలాంధ
కారమధ్యమున చంద్ర)హాసము చేబూని రాజారావు నెమర్కొన్నది.
రాజారావు దృఢబాహువులలో చంద్ర)హాసము మెరపుజూచినది. తుది
కారిఘూర్ణితమహాంకారముతోడ శ్యామలా అవరళారదవస్త్రీ కార్య
రంగమున పురుషవేషముతో బ్ర)వేశించి కాలసర్పమువలెకరవాలమును
వినని కాలికి బుద్ధిచెప్పినది. కుటుంబవిచ్ఛేదనశీలయగు నీనారీయావస్తైరవి
వడక గాక పరుగుతో పల్లెటూళ్లుదాట ప్ర)యత్నించినది. పాపఘోష
ద్వలయ్యెను. ఒడిలో చంద్ర)హాసముగల ఈమె-ముఖమున మందహాస
ముండుట చూచువారలకేరి సుబ్ర)కాంతిశేషియగు యీమె-అందర్ల
తమున నింతకుటిలరోషము-దుటచూచి చదువరులగుండెలు రల్లడింతు

వేళ తనఖడ్గముతో బొడుచుకొని మరణించిన శారదను చూడవలసినదే !
 లక్ష్మణసింగుకొరకా ఈరాధాంతమంతయు-వకలజనానందముతో - ఈ
 మారమాధవుని ఈసలము-సుభద్ర) సుఖము-అన్నపూర్ణ యుద్వాహము
 యుక్తిప్రయిక్తులతో సంచరించిన రాజారావునకు రాజులచే మర్యాద
 తో కథామంగళరంగము బసినమాప్తమాయెను. కాన నోచదువరీ!
 కాలనర్పము నొక్కదానిని తెప్పించుకొనుము. వెల రు. 1—0—0

తెనాలి రామకృష్ణకవి చరిత్ర.

గ్రంథకర్త:—మలకపల్లి పెదశేషగిరిరావుగారు

ఆర్యావర్తనభూమియందు అవతరించిన మహాకవులలో తెనాలి
 రామకృష్ణుడొకడని పైపేరు చదివినతోడనే పాఠకులకు తెలియకపోదు.
 తన అనర్గళతగుధారావ్రభావమున శ్రీకృష్ణదేవరాయల మెప్పించిన
 మేటి- హాస్యరసంబున అతనిపటుత్వి మెవ్వరికిని రాని కవితాప్రచండము.
 నిరుపమానమైన తన కవిత్వముచేత సహజధోరణిచేత కాళిని కంగారు
 పెట్టిన కవితాపితామహుడు. స్వతంత్రకవితామండపప్రదీపుడు. సరాళి
 పీఠుల దునిమాడిన మహాపీఠునైనను దన కృపాణంబును హాస్యరసం
 బుచే నణచు కవితావతంసుడు. ఏమహారిసము సర్వోత్కృష్టమై సమ
 స్తజనులకు ఆహ్లాదజనకంబో అట్టి హాస్యరసంబునకు వన్నె వెట్టిన కవిశి
 ఖామణి. అష్టదిగ్గజంబులని పేర్వడసి రాయలాస్థానము నాక్రమించిన
 దిగ్గజంబుల కవితామొగ్గరంబున గెల్చిన పాండురంగ కావ్యనిర్మాత
 తాతాచార్యుల తనప్రూహ ప్రపంచములో సురూఢ లూగించిన
 రామకృష్ణున శంకరకవిని భావనా వీధిలో బట్ట బయటచుంచిన
 కవిసార్వభౌముడు ఏరసంబు పేర్వెన్న శోకాకులిత చిత్తులైనను
 పుక్కున నవ్వుదురో ఏరసంబుచే నర్వజనమాన నాహ్లాదంబు

కలుగునో ఏరసంబు నకలదుఁఖముల పటాపంచలొనర్చు యావధంబో
 ఏరసంబుచే మహారాజా మొదలు మాలవానివరకు సంతసా
 బోధినోలలాడుదురో అట్టిహాస్యనిఁబును కుప్పతిప్పలుగా గుప్పించి
 కవిరాజు. అట్టిమన ఆంధ్రకవి చరిత్రమును నొకమారువినరా? చదివి
 ఆనందించరా? వినవారికి ఆనందపరుపరా? పండితునిగాయతు పామరు
 నివరకు వికటకవి వేరు చెప్పినంతకే ఏమకధలకు యాజ్ఞయిచ్చుచున్నా
 రో యట్టిమన పండితాంశుని కథలగురించియు కథలను పలకించు
 మనియు వేరుగ చెప్పవలెనా? సోదరా! నేడేవకకార్డు వ్రాయుము. పు
 న్తకమును బడయుము. శోడివారి వాన దపరువును నీకొక్క రూపా
 యి ఖర్చుతో నీ వారందరును సొంతోమాబోధి నోలలాడుదురని యె
 రుంగుము.

నెం 1—0—0

శ్రీకృష్ణదేవరాయచరిత్రము.

నెం. 1—0—0

అగ్గిరాముడు.

(రామచరిత్రము)

జిల్లాసలీయ గిగ్గోలుపెట్టి కడనాధికారుల కెన్నియోసారులు
 ప్రత్యక్షమగుచు, మోసపుచ్చి తనకు రెండుభుజములనవగు దొంగరా
 ముడు, బలేరాముడు, అనువారిలో నీదొంగ యొనర్చిన సాహసము
 లు పెద్దింపవలచికాదు అగ్గిరామునిపేరును ఈతని సాహసకృత్యములు
 ను విననివారుండరు. సుమారు కొన్ని సంవత్సరములకు పూర్వము
 జిల్లాలో అగ్గిరాముడొనర్చిన చక్కల నాకాలగోళాలము గాథలకెంద
 చెప్పకొనడివారు కాని ఇప్పుడెచ్చటను మనుష్యులకు ఎంతమాత్రము

పోనికలిగించలేదు. నీచకృత్యములు లొనర్చినను అగ్నిరామునిమేధాశక్తి శరీరపాటవమునకు అక్కజవడనివారుండరు. ఇంగ్లీషుభాషలో వ్రాయబడిన పరిశోధకగాథల ననుసరించి వ్రాయబడినది. వెల 0-12-0

న వ ర త్న స ం జీ వి.

నవరత్నసంజీవియంటే:—నాణ్యములగనినుండి మానవులకొఱకు ముద్దించిదీసిన మహావధానము. పిల్లలముద్దుమూటగట్టు ముక్కులకు బొక్కలు బాడిపించి కంగారుచేతురు. ఆకంగారంతయు నీరంగారు నవరత్నసంజీవి రాసిన స్వగతి గనుగొనితీరును. రక్తము ప్రవించదు. చీముపట్టదు స్నానమవసరములేదు ! అదియిదియననేల గాయములకు గండ్రగొడ్డలి, తేలుబాధ తెగటార్చు వజ్రము తామరను ధ్వంసముచేయు తాపసి, కాలిన గాయములకు విధించు కఠినశిక్ష. నోరులేని చాక్లరు. ఊరులేనిరాజు. పదున లేనికత్తి. జోడులేనిరాతు. ప్రాణములేని పోరాటము. చురుకుగల శూరుడు. రోగంబుల జయించినవీరుడు. హనుమంతుడు గొనితెచ్చిన సంజీవికన్న ఎనిమిదిరెట్లెక్కువ పనిజేయగలిగినది గనుకనే “నవరత్నసంజీవి” యైనది. ఆసేతుహిమాచలపర్యంతము యందందరువాడవలసినదే. తత్వభేదంబులు దీనికక్కరదు. ఖరీదు 0-4-0 వాడువిధము ముందుతో వుంటుంది.

నవరత్న సంజీవి అందు కంపెనీ,

వీరేశలింగం హైస్కూలురోడ్,

ఇన్నీసుపేట, రాజమండ్రి.

స న్ లై టు బు క్కు డి పో, బు క్ సె ల్ల ర్సు, రా జ మ ం డ్రి.

అనన్తాయః

(అయిదవంకముల నాటకము)

సుమతీ, అననూయ సతీమణుల పాతివ్రత్యవీర్యావము చక్కగ
హృదయరంజకముగ వ్రాయబడినది. నేత్యతెప్పిక నీకులు విగతీరవ
లెను. నారదుని కలహనంధానమే నాటకమునకు మూలసూత్రము.
నారదుడే కథానాయకుడు.

మొ త 1—0—0

శ్రీ లోక వద్యమును పొందుపరచితిమి
నీ. శత్రువర్గము నలశ్యంబుగఁజూచుచో
స్వరాజ్య మేల చేపడదు దూకు!
వరకు ధన్యులనంబు నహింసవలన
స్వరాజ్య మేల చేపడదు దూకు!
బాతీయధర్మపోషణ మొనరించిన
స్వరాజ్య మేల చేపడదు దూకు!
మద్యపానాది దౌర్మార్గ్యంబు లుడిగిన
స్వరాజ్య మేల చేపడదు దూకు!

గీ. అధికగర్వాంధకమ న్నష్టమైవేల్పు
దొరలుగొను హవిర్యగముల దొరలనీకు
దానినక్తి! స్వాతంత్ర్యమందజేసి
యనని మూతను గొల్పుడి యొక్కలార;

వలయువాడు:—వగలైటు బుక్కుదీచో, రాజమండ్రి).

ప్రణయమహిమ

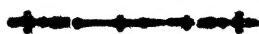
తెల 1—4—0 గ్రంథాంత ర్తః క్రొత్తనవలారాజము.

సాదామిని, దొంగరాముడు, నేనే (అను బలేరాముడు) వసుంధర,
మొన్నగు నవలారక్ష్మి మాల రచించిన,

గోపేటి వెంకటచలపతిరావుగారు.

ఇందు చతురితామధునూదనులకుగల ప్రేమాతిశయములు.
వర్ణనాతిశయములు. ఇందుగల చతురితామధునూదనులు ఒండొరులపై
గల ప్రేమాతిశయము, ఉత్తరప్రేమ్యులైరిములనల్ల బరిగించు కొనునట్టి
పుత్తరములు ఇందు బొందుపర్చ బడినవి. ఒక్కొక్క పుత్తరము జరుపు
నప్పుడు పాఠకుల హృదయము తామగాకుపైబడు నీటిబిందువులట్లు
తల్లడిలి పోవుచుండును. ఎన్నిపర్యాయములు, జదివినను తడవికొరదు.
కొంచుము చదివిన, బుద్ధి మరొక పరిమీదకు పోవుట దుర్లభము.
మాటలతో పదిలేదు. చదివినచూచిన మీఁకేదోధ పక్షగలదు నేడే
ఒక ప్రతి వాసినొనడు.

వేమనయోగి పద్యరత్నములు.

(మాడవకూర్పు)

కు ధ్ధ ప్ప ౩

చ ౩ ని ఆ చు.

ర్విరవడిన గాని ప్రేమలు దొంగ నేరపు. వేమనయోగి సంపూ
ర్ణజనిత చరిత్రతో సుమాత్ర రెండువేల పద్యములులేర్పిలైండు చ
ని చిత్రించుటతో నీలువడినది. అలకించిన ప్రేమలు దొంగనేరపు.
నేడే ఒక కావీ తెప్పించుకొని వేమనపాఠము చదివచూచుడు. మోక్ష
మార్గదర్శకులు కందు తెల స్వల్పము.

తె 1—0—0

విలయవాణి:—పక లేటు బుక్కుడిపో, కాజనంద్రి.

మహావతివ్రతల కథలు.

13848